

CJAS

Cappadocia Journal of Area Studies

Cilt / Volume 6 Sayı / No 2 Aralık / Dec. 2024

ISSN: 2717-7254

*Halil Burak Sakal,
Merve Özten Yıldız*

Giriş / Introduction
Takdim

Hasan Ali Karasar

Araştırma Makalesi / Research Article
18. Yüzyıl İç Anadolu'sunda bir Osmanlı Köyü: Sinason

Nayan Mitra

Araştırma Makalesi / Research Article
Culture of Corporate Social Responsibility (CSR) in India and Türkiye

Aygül Akkuş

Araştırma Makalesi / Research Article
Kalkınma Ajansları: Bölgesel Gelişmenin Anahtarı mı, Merkezi Yönetimin Uzantısı mı?

Ali Caner İncesu

Görüş / Review Essay
Türkiye-Paraguay Diplomatik ve Ticari İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme

Ali Kiriktaş

Görüş / Review Essay
Lu Xun'un Eserlerinde Birey ve Toplum: Gelenekten Modernizme Bir Yolculuk

Tuğrul Keskin

Yayın Değerlendirmesi / Book Review
Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History Volume 1 (1840 – 1978)
Ulusoy, Can. 2023. *Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History Volume 1 (1840 – 1978)*. Nevşehir: Cappadocia University Press.

Valery Morkva

Yayın Değerlendirmesi / Book Review
Ukrayna
Aydingün, İsmail; Morkva, Valery (eds.). 2024. *Ukrayna*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Arzu Melek Özgümüş

Yayın Değerlendirmesi / Book Review
Blood and Iron: The Rise and Fall of the German Empire 1871 – 1918
Hoyer, Katja. 2021. *Blood and Iron: The Rise and Fall of the German Empire 1871-1918*. Gloucestershire: The History Press.

İçindekiler / Table of Contents

Halil Burak Sakal, Merve Özten Yıldız	Giriş / Introduction Takdim	80-81
Hasan Ali Karasar	Araştırma Makalesi / Research Article 18. Yüzyıl İç Anadolu'sunda bir Osmanlı Köyü: Sinason	82-132
Nayan Mitra	Araştırma Makalesi / Research Article Culture of Corporate Social Responsibility (CSR) in India and Türkiye	133-156
Aygül Akkuş	Araştırma Makalesi / Research Article Kalkınma Ajansları: Bölgesel Gelişmenin Anahtarı mı, Merkezi Yönetimin Uzantısı mı?	157-174
Ali Caner İncesu	Görüş / Review Essay Türkiye-Paraguay Diplomatik ve Ticari İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme	175-198
Ali Kiriktaş	Görüş / Review Essay Lu Xun'un Eserlerinde Birey ve Toplum: Gelenekten Modernizme Bir Yolculuk	199-217
Tuğrul Keskin	Yayın Değerlendirmesi / Book Review Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History Volume 1 (1840 – 1978). Türkçesi: Ulusoy, Can. <i>Çin Siyasal Düşüncesi ve Siyasi Tarihi Bağlamında Çin Siyasal Elitleri Cilt 1 (1840 – 1978)</i> , Nevşehir, Kapadokya Üniversitesi Yayınları, 2023, 521 sayfa.	218-220
Valery Morkva	Yayın Değerlendirmesi / Book Review Aydingün, İsmail ve Morkva, Valery (editörler), <i>Ukrayna</i> , Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2024, vii+773 sayfa.	221-223
Arzu Melek Özgümüş	Yayın Değerlendirmesi / Book Review Hoyer, Katja. <i>Blood and Iron: The Rise and Fall of the German Empire 1871 – 1918</i> . Türkçesi: Sinan Çakır, İstanbul, Vakıfbank Kültür Yayınları, 2024, 272 sayfa.	224-227

Yıl: 2024
Cilt: 6 Sayı: 2
Aralık 2024

Sertifika no (e-ISSN): 2717-7254.

İmtiyaz Sahibi:
İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı adına
Funda Firuz Aktan

Kapadokya Üniversitesi Yayın Komisyonu: Prof. Dr.
Vesile Şenol, Dr. Sinan Akıllı, Dr. Halil Burak Sakal

Editörler:
Dr. Tuğrul Keskin, Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Kitap Eleştirisi Editörü: Merve Özten Yıldız
Yönetici Editör: Merve Özten Yıldız
İngilizce Editörü: Colin Sutcliffe

Yayın Kurulu: Prof. Dr. Hasan Ali Karasar (Kapadokya
Üniversitesi), Prof. Dr. Erel Tellal (Ankara Üniversitesi),
Dr. Klevis Kolasi (Ankara Üniversitesi), Dr. Tuğrul
Keskin (Kapadokya Üniversitesi), Doç.Dr. Halil Burak
Sakal (Kapadokya Üniversitesi)

Bu sayının hakemleri (alfabetik sıralama): Ali Servet
Öncü, Bülent Özçelik, Can Ulusoy, Çağdaş Sümer, M.
Seyfettin Erol, Onur Çelik, Selda Öztürk, Şafak Oğuz
Yönetim Yeri:

Kapadokya Üniversitesi, Sosyal ve Stratejik Çalışmalar
Uygulama ve Araştırma Merkezi 50420 Mustafapaşa
Ürgüp Nevşehir.
Telefon : (384) 353 5009 | Faks : (384) 353 5125
Eposta : cjas@kapadokya.edu.tr

Tasarım: Halil Burak Sakal

Year: 2024
Volume: 6 No: 2
December 2024

e-ISSN: 2717-7254.

Owner:
On behalf of the İlke Education and Health Foundation,
Funda Firuz Aktan

Cappadocia University Publications Commission: Prof.
Dr. Vesile Şenol, Dr. Sinan Akıllı, Dr. Halil Burak Sakal

Editors:
Dr. Tuğrul Keskin, Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Book Review Editor: Merve Özten Yıldız
Managing Editor: Merve Özten Yıldız
English Editor: Colin Sutcliffe

Editorial Board: Prof. Dr. Hasan Ali Karasar
(Cappadocia University), Prof. Dr. Erel Tellal (Ankara
University), Dr. Klevis Kolasi (Ankara University), Dr.
Tuğrul Keskin (Cappadocia University), Doç.Dr. Halil
Burak Sakal (Cappadocia University)

Reviewers in this issue (alphabetical order): Ali Servet
Öncü, Bülent Özçelik, Can Ulusoy, Çağdaş Sümer, M.
Seyfettin Erol, Onur Çelik, Selda Öztürk, Şafak Oğuz

Address:
Cappadocia University, Center for Social and Strategic
Research 50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir Turkey.
Telephone : +90 (384) 353 5009
Fax : +90 (384) 353 5125
E-mail : cjas@kapadokya.edu.tr

Design: Halil Burak Sakal

Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS) Kapadokya Üniversitesi, Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yılda iki defa, altı ayda bir, Aralık ve Haziran aylarında yayımlanır.

CJAS, hakemli, bilimsel, akademik bir dergidir.

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

Yayın değerlendirmesi/kitap incelemesi bölümündeki yazılar yayın kurulunun değerlendirmesinden sonra yayımlanır.

Dergiye yayımlanmak üzere gönderilen makaleler benzerlik taramasından geçirilir.

CJAS, sosyal ve beşeri bilimlerle ilgili bölge araştırmalarına, saha çalışmalarına ve belli bir bölgeyle ilişkin güncel ve tarihi değerlendirmelere yer verir. *CJAS*, hakem değerlendirmesinden geçen orijinal araştırma makalelerini, kitap ve yayın değerlendirmelerini ve görüş makalelerini yayımlar. Dergimiz tüm dünyadan akademisyenlere yöneliktir.

Derginin yayın dili İngilizce ve Türkçedir.

Dergiye gönderilen yazılar için ücret alınmamaktadır.

CJAS'ın kullanıcıları için makale içeriklerini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, yazdırabilir, arama yapabilir ve makalelerin tam metinlerine bağlantı verebilir.

CJAS'taki tüm yayınlar Creative Commons Attribution 4.0 International License ile lisanslanmaktadır.

Makalelerin telif hakkı yazarlara aittir. Yazarlar yayın haklarına hiçbir kısıtlama olmaksızın sahiptirler.

Bu dergideki tüm yazılar açık erişim olarak sunulmaktadır.

Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS) is published semi-annually in two issues per year (in June and December) by the Cappadocia University, Center for Social and Strategic Research.

CJAS is a peer-reviewed, scientific, and academic journal.

Authors bear all the responsibility for the articles published in the journal.

The book reviews are published after the evaluation by the Editorial Board.

CJAS screens all submitted articles using web-based plagiarism software.

CJAS publishes scholarly articles on area studies and field research in social sciences and humanities. Current and historical critical evaluations of social phenomena are encouraged. *CJAS* publishes peer-reviewed original research articles, book reviews, and review essays. The audience of the journal is the global scientific community.

The languages of *CJAS* are English and Turkish.

No publication fee is charged for submitted articles.

The readers of *CJAS* may read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of its articles.

All publications in *CJAS* are licensed by the Creative Commons Attribution 4.0 International License.

The copyright of the articles belong to the authors. The authors retain publishing rights without restrictions.

All manuscripts are published open access in this journal.

Giriş

Takdim

Halil Burak Sakal ^{1*}, **Merve Özten Yıldız** ² (Editörler)

1 Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2054-5222.

* İletişim: burak.sakal@kapadokya.edu.tr

2 Araştırma Görevlisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-3217-9976

* İletişim: merve.yildiz@kapadokya.edu.tr

DOI: 10.38154/CJAS.2025.77

Takdim

Dergimizin 2024 yılı Aralık sayısı, değerli okuyucularımızı sekiz farklı yazıyla buluşturmaktadır. Bu sayıda, üç araştırma makalesi, iki görüş yazısı ve üç yayın değerlendirmesi yer almaktadır.

Yazarı Hasan Ali Karasar olan ilk araştırma makalesi, 18. Yüzyıl İç Anadolu'sunda bir Osmanlı köyü olan Sinason'u ele almaktadır. Köyün, 1696 ile 1782 yılları arasına tarihlenen on arşiv belgesi üzerinden kendine özgü idari, sosyo-ekonomik ve hukuki dinamiklerini ortaya koymaktadır. Osmanlı Arşiv belgeleriyle Sinason'un ekonomik katkıları, tarımsal üretim ve imparatorluk projelerinin finansmanına sağladığı destekle Osmanlı mali sistemi içindeki önemine ışık tutmaktadır.

Hindistan ve Türkiye'de kurumsal sosyal sorumluluk kültürü üzerine ele alınan çalışmanın Nayan Mitra'dır. Kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik alanındaki araştırmalara önemli ölçüde katkı sunan çalışma, Hindistan ve Türkiye'deki şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarını inceleyerek benzerliklerini ve farklılıklarını karşılaştırmaktadır.

Yazarı Aygül Akkuş olan üçüncü araştırma makalesi ise kalkınma ajanslarının bölgesel gelişmedeki rolünü ortaya koyarken merkezi yönetimin kalkınma ajansları üzerindeki rolünü tartışmaktadır. Merkezi yönetim ile yerel

yönetimler arasında bir arayüz olarak konumlandırılan kalkınma ajanslarının sahip olduğu fırsatlar ve sınırlamalar beraber değerlendirilmiştir.

İlk görüş yazısı ise Türkiye-Paraguay diplomasisini ticari ilişkiler üzerinden ele alan Ali Caner İncesu'ya aittir. Bu dördüncü çalışma, Türkiye'nin 2006 yılında ilan edilen Latin Amerika Eylem Planı'nın uygulanmasından bu yana yaşanan gelişmeleri ele almaktadır. Veriler ve ilgili örneklerle desteklenen, tarihsel, ekonomik ve politik bağlamların kapsamlı bir incelemesini sunan değerlendirme, Türkiye'nin Latin Amerika ile ilişkileri hakkındaki literatürde bir boşluğu doldurarak nispeten az araştırılmış bir konuyu ele almaktadır. Politika yapıcılar ile iş çevreleri için eyleme geçirilebilir içgörüler sunması bir diğer önemli katkısıdır.

Bir diğer görüş yazısı olan beşinci çalışmanın yazarı Ali Kiriktaş'tır. Modern Çin edebiyatının önemli yazarlarından olan Lu Xun'un eserleri üzerinden Çin medeniyetindeki birey ve toplum anlayışının ele alındığı çalışmada gelenekten modernizme geçişte yaşanan zorluklara yer verilmiştir.

Yayın değerlendirmesi bölümündeki ilk değerlendirme Tuğrul Keskin'e aittir. Keskin, Can Ulusoy'a ait olan 2023 yılı Kapadokya Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan "Çin Siyasal Düşüncesi ve Siyasi Tarihi Bağlamında Çin Siyasal Elitleri Cilt 1 (1840 – 1978)" kitabının kapsamlı bir incelemesini yapmıştır. İkinci değerlendirme ise Valery Morkva'ya ait olup Atatürk Araştırma Merkezi'nden çıkan 2024 yılı basımlı "Ukrayna" isimli editoryal kitabın incelemesidir. Son olarak ise Ayşe Melek Özgümmüş tarafından incelemesi yapılan Katja Hoyer'e ait "Kan ve Demir: Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918)" isimli Vakıfbank Kültür Yayınları'ndan 2024 yılında basılan eserdir.

Dergimizin bu sayısına çalışmalarını göndererek katkıda bulunmuş tüm yazarlara, bu eserlerin değerlendirme sürecinde emek harcayan tüm hakemlere teşekkürü borç bilir; ulusal ve uluslararası akademik camiadan dergimize yönelik süregelen ilginin devamını ümit ederiz.

Araştırma Makalesi

18. Yüzyıl İç Anadolu'sunda bir Osmanlı Köyü: Sinason¹

Hasan Ali Karasar¹, *

1 Prof. Dr., Kapadokya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Bölümü, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-3129-9706.

* İletişim: hasanalikarasar@kapadokya.edu.tr

Gönderim: 30.11.2024; Kabul: 14.12.2024. DOI: 10.38154/CJAS.2025.78

Öz: Bu çalışma, bir 18. yüzyıl Osmanlı köyü olan Sinason'u (günümüz Ürgüp'e bağlı Mustafapaşa köyü) ele almakta ve 1696 ile 1782 yılları arasında tarihlenen on arşiv belgesi üzerinden köyün kendine özgü idari, sosyo-ekonomik ve hukuki dinamiklerini ortaya koymaktadır. Köy, Niğde, Kayseri ve Gülşehir arasında idari olarak sıkça el değiştirmiş ve Müslümanlarla gayrimüslimlerden oluşan karışık nüfusu, önemli bir vergi gelirine kaynaklık etmiştir. Belgeler, avarız ve nüzul gibi vergi toplama uygulamalarını, askeri ve dini kurumları destekleyen tımar ve vakıf sistemleriyle köyün bütünleşmesini ele almakta, ancak bu sistemlerin zaman zaman yerel yöneticiler tarafından suistimal edildiğini de göstermektedir. Köy sakinleri, adaletsiz vergilendirme gibi sorunlarla karşılaşmış ancak Osmanlı'nın hukuk mekanizmalarını etkin bir şekilde kullanarak adalet talep etmiştir; bu da merkezi otoriteye duyulan güveni yansıtmaktadır. Sinason'un ekonomik katkıları, tarımsal üretim ve imparatorluk projelerinin finansmanına sağladığı destekle Osmanlı mali sistemi içindeki önemini ortaya koymaktadır. Bu açıklama, dönemin önemli jeopolitik ve ekonomik zorlukları bağlamında kırsal yaşam, yönetim ve adalet konularına dair bir bakış sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinason, Mustafapaşa, tımar, avarız vergisi, Sinasos.

Abstract: This study examines the 18th-century Ottoman village of Sinason (modern-day Mustafapaşa, Ürgüp) through ten archival documents dated between 1696 and 1782, revealing its unique administrative, socio-economic, and legal dynamics. The village frequently shifted jurisdiction among Niğde, Kayseri, and Gülşehir, while its mixed population of Muslims and non-Muslims resulted in significant tax revenues. Documents highlight tax collection

practices like avarız and nüzul, as well as integration into the tımar and vakıf systems supporting military and religious institutions, though these were sometimes exploited by local officials. Villagers faced issues like unjust taxation but effectively used Ottoman legal mechanisms to seek justice, reflecting trust in the central authority. Sinason's economic contributions, including agricultural production and funding for imperial projects, demonstrate its importance within the Ottoman fiscal system. This analysis provides insights into rural life, governance, and justice during a period of significant geopolitical and economic challenges.

Key Words: Sinason, Mustafapasa, fief, avariz tax, Sinasos.

Giriş

Bu makale/açıklama (commentary) günümüzde Ürgüp ilçesinin Mustafapaşa Köyü olan eski bir Osmanlı kariyesi/köyü Sinason'da görev yaparken Osmanlı Arşivlerinden derlediğim bir grup belgenin yorumlamasının bir ürünüdür. Arşiv deyince akla gelen isimlerden meslektaşım Dr. Kemal Gürülkan'ın desteği ile bu belgelerin önemini anladım. Çünkü üçra bir İç Anadolu köyü olan bu mekân özel bir yerleşim olma özelliği gösteriyordu. Daha sonra yayınlanacak belgelerden de görüleceği üzere Sinason Niğde ve Ankara Livaları/Sancakları ile Arabsun (Gülşehir), Avanos, Ürgüp gibi kazalar/nahiyeler arasında idari olarak sürekli el değiştiren bir köydü. Bu konu ile ilgili daha detaylı analizler bilahare yayınlanacak belgelerde net bir biçimde ortaya konulacaktır. Nitekim bu incelemeye konu olan on belgeden ilk dokuzunda (1696, 1697, 1702, 1760, 1764, 1775 tarihli) Sinason Köyü Niğde livası/sancağının Ürgüp kazası/nahiyesine bağlı bir köy statüsündedir. Ancak son belgede ise (1782 tarihli) Sinason Arabsun (Gülşehir) kazasına tabi olarak görülmektedir. Bu tarihe en yakın kayıtlardan birinde ise (1781) Sinason'un Gülşehir'e uzak olmasına rağmen Gülşehir köy nüfusunun yaklaşık %33'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir.¹ Aslında 23 Ocak 1781 tarihinde Niğde sancağı içinde birçok çevre köyün bağlanması ile

¹ Hamit Şafakcı, "1781 Tarihli Avarız Defterine Göre Arabsun (Gülşehri) Kazası," *BELLEK Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Dergisi, C.2, S. 2, sf. 164.

oluşturulan Gülşehri/Arabsun2 Kazası'na bağlanan köyler içinde hem en uzak hem de en kalabalık olanıdır Sinason.³ Ama aynı tarihli bir başka defterde ise Sinason Kayseri Sancağı Ürgüp Kazasına bağlı olarak da gösterilmiştir.⁴ Ayrıca Şafakçı'nın çalışmasında Sinason hakkında bu belgelerde görülmeyen bir başka tablo da vardır ki, okuyucunun göz önünde tutması önemlidir. Çünkü burada bulunan belgelerden köyün genel mahalle ve nüfus yapısı net görülmemektedir.⁵ Bu bilgiler ışığında köyde 18. YY sonunda önemli sayıda

² “1530 yılında mezra olan Arabsun, 1582 yılında köy statüsü kazanmıştır. 1781 yılında ise kaza statüsü verilen Arabsun, Gülşehri ismini almıştır. Bu değişimin en önemli nedeni I. Abdülhamid'in sadrazamlarından olan ve aslen Arabsunlu olan Karavezir Seyyid Mehmed Paşa (1728-1781) idi. 1779-1781 yılları arasında sadrazamlık yapan Karavezir, Arabsun'a külliye olarak ifade edilebilecek eserler kazandırmıştır. Osmanlı döneminde bir yerleşim yerine şehir diyebilmenin göstergesi, orada caminin ve pazarın olmasıydı. Buradan hareketle külliye de bulunan cami, mektep, medrese, kütüphane, çeşme, şadırvan ve hamam gibi yapılar köyden kazaya dönüşümün alt yapısını oluşturmuştur.” Şafakçı, sf. 148.

³ Şafakçı, sf. 165.

⁴ Şafakçı, sf. 165.

⁵ “Sinason köyü; Şeyh Ali, Sipahi, Çavuşlu, Lüle, Kavde ve Çakracı mahallelerinden oluşuyordu. Köy, önceden tahrir olunmuştur. Buna göre köyün çoğunun askerî olması nedeniyle reayası azdı. Bu nedenle üzerlerine yazılı olan 28 avarız ve nüzulhanesinden 297,5 kuruş 35 akçeyi vermeyi taahhüt etmişlerdi. Şeyh Ali Mahallesi'nden Uzun Mehmed bin Mustafa alemdar ve Sipahi Mahallesi'nden Abdurrahman Efendi ile Osman Efendi bin Abdurrahman imam olarak yazılmışlardı. İki mahallede de mahallenin çoğunluğunu yeniçeriler oluşturmaktaydı. Yine Çavuşlu Mahallesi'nde 49 nefer yeniçeri vardı. Lüle Mahallesi, 61 neferdi. Anastas veled-i Afdad keşiş olarak yazılmıştır. Mahallenin tamamı gayrimüslimlerden oluşmuştur. Yine tamamı gayrimüslim olan Cedid Mahallesi'nden ise Yorgi veled-i Bevan keşişti. Tamamı gayrimüslim olan Çakracı Mahallesi'nde ise Apostol veled-i Nikola keşiş olarak görev yapmıştır. Köyün maktu olarak ödeyeceği miktar 32.760 akçe karşılığı 297,5 kuruş 35 akçeydi. Ancak ya hesap

yeniçeri nüfusu bulunması da üzerinde daha sonra çalışılması gereken bir unsurdur.

İkincil olarak bu köy Müslüman ve gayrimüslimlerin (zimmilerin) bir arada yaşadıkları ve zimmilerin nüfusça daha kalabalık oldukları bir yerleşimdi. Bu nedenle de vergi gelirleri bölgedeki diğer yerleşimlere oranla yüksekti. Bu sebeptendir ki 17. yy'ın sonuna denk gelen iki belge ilk olarak kullanılmıştır. Bu belgelerin ilkinde avarız (Müslüman ve zimmilerden alınan olağanüstü hâl) vergisi ile bunun nüzul bedelinin (avarız vergisinin nakde dönüşmüş halinin) saray çalışanlarına maaş olarak verilmesine dair bir mali kayıt karşımıza çıkıyor. İkincisinde ise 1697 tarihli bir kayıta bir yıl öncesinin 6 aylık ödemesinin yapılmadığı ve bu yılın aynı başlıktaki gelirinin de saraydaki emekli silahtarların maaşlarını ödemede kullanımı için ayrıldığı kaydı bulunmaktadır. Olağanüstü hâl vergisi için tarihlere bakıldığında; Venediklilerle Ege ve Akdeniz'de (1696 Andıra/Koyun Adaları Muharebesi) sürekli savaş halinde olan Osmanlı Donanması bir yandan da Azak'ı kuşatan Ruslar ile muharebe içindedir ki Azak düşecektir, aynı tarihlerde II. Mustafa kuzeydeki yenilginin ardından Avusturya seferlerine çıkmaktadır. Yani verginin bu şekilde nakde çevrilerek toplanması için şartlar fazlasıyla oluşmuştur.

Üçüncü belge ise 1702 tarihlidir ve buradan da Sinason köyünün tımarı hakkında bilgi ediniyoruz. Tımar bedelinin de nakde çevrilmiş olması aslında Osmanlı'da 17. yy'da uygulamaya başlanan bir sistemdi. Burada da tımar sahibinin değişmesi ve öngörülen nakdin meblağı kararlaştırılmaktaydı. Dördüncü belge de yine 1702 tarihlidir ve Sinason'dan toplanan verginin Uzuncaabad'dan (günümüz Bulgaristan'ında Hasköy) toplanan buğdayın Edirne'ye nakli için kullanımı emredilmiştir. Beşinci belge de yine 1702 tarihlidir. Bu sefer de Sinason'dan alınan avarız vergisinin Dimetoka kazasına bağlı köylerin hissesi olarak Edirne'ye buğday nakli için kullanılması kayıdır.

Bu dönemler İmparatorluğun zor dönemleridir. Osmanlı-Kutsal İttifak Savaşları yeni bitmiş, 1699 Karlofça antlaşması ile Doğu Avrupa'daki Osmanlı

yanlış yapılmış ya da kuvvetle muhtemel 110 akçe bir kuruş kabul edilmiştir. Sinason köyü Sipahi Mahallesi'nde el-Hac Yunus Camii'nin 7 Ocak 1794 tarihinde imam ve hatibi Osman'dı. Osman'ın yerine gelen oğlu Ahmed'in ölümü üzerine ise 1831 yılında görevler, müştereken verilmiştir. Sinason köyü Şeyh Ali Mahallesi'ndeki mescide köy ahalisi minber koydurmuştur. Mart 1799'da hitabete Halil atanmıştır. Hatip Halil bin Hacı Ahmed'in ölümü üzerine 1819 yılında ise Mehmed bin İsmail göreve getirilmiştir." Şafakçı, sf. 163.

egemenliği Avusturya, Venedik, Polonya ve hatta Rusya lehine bozulmuştur. Macaristan, Podolya ve Dalmaçya'daki bu toprak kayıplarının Rumeli'nin gelirler dengesini bozduğu ve bu yüzden iç Anadolu'dan toplanan bu olağanüstü hâl vergilerine ihtiyaç duyulduğu açıktır. Ama burada dikkate edilmesi gereken bir husus da bu tarih itibarı ile İmparatorluğun de-facto başkentinin Edirne olduğudur. II. Mustafa'nın Edirne Sarayından ülkeyi yönetmesi, II. Viyana Kuşatması ve ardından gelen savaşlar ve Karlofça'nın ardından Edirne'de kalmaya devam ederek avla meşgul olması, Edirne'nin harcamalarını çok yükseltmekteydi. Nitekim bu ekonomik kriz hem Edirne'de hem de İstanbul'da esnaf ve yeniçerinin II. Mustafa'yı devirme girişimlerine de sebep olmaktaydı.

Burada yer verdiğimiz altıncı belge ise epey sonralarına, 1760 yılına ait bir tımar devrine ilişkindir. Ölen bir tımar sahibinin yaşları küçük olan iki oğlunun yerine başka iki yetişkinin tımar hizmeti olarak silah altına alındıkları ve bunun onaylanması talep edilen belgede iki zaim (20 bin akçeden fazla dirliği olan tımar sahibi) ve diğer on tımar sahibinin de şahitliği gösterilmiştir. Burada ilginç olan nokta Sinason tımarı 9,900 akçelik bir tımandır. Bir yarım zeamete yakındır ki, iki atlı sipahi beslediği anlaşılmaktadır.

Yedinci belge ise 1764 tarihli bir vakıf kayıdır. Yine Sinanson'dan toplanan avarız vergisinin saraydaki Yeniçerilerin maaşlarının ödenmesinde ve Eğriboz Kalesinin korunması için harcadığının bir kayıdır. Eğriboz Kalesi 17 ve 18.yy Osmanlı Venedik çekişmesinin merkezinde yer alan stratejik bir konumdaydı. Muhtemelen 1688'de Venediklerin Atina'yı kuşatmaları sırasında ağır tahrip olan kalenin onarımı bir türlü yapılamamıştı ve bu tarihlere kalmıştı. Kale 1831'de Yunanistan'a verilene kadar Osmanlı egemenliğinde kaldıysa da 18. yy'ı zayıf bir tahkimat olarak geçirdiği düşünülebilir.

Sekizinci belge, 1775 tarihli bir vakıf kayıdır. Bu kayıta Sinason köyünün bazı gelirlerinin Damsa (bugünkü Taşkınpaşa) Köyünün Taşgun Bey Camii'ne gelir olarak tahsis edildiği bildirilmekte. Sinason'dan yıllık olarak toplanan Buğday, Arpa ve Arı Kovanı vergilerinin (yaklaşık 6,600 akçe) Camii Vakfına cami hatibi, imamı ve diğer masrafları için ayrıldığını göstermektedir. Tımarlı bir köyden alınan bu vergi büyük bir meblağa karşılık gelmektedir. Çiftlik ve binek vergileri ile birlikte Sinason'un o yılki toplam vergisinin 13 bin akçe olduğu göz önünde alındığında Taşkınpaşa Vakfının Sinason gelirlerinin yarısına sahip olduğu görülmektedir. Bu vakıf kaydı aslında dokuzuncu belge olan bir şikâyet dilekçesinin ekidir. Bu da aşağıda açıklanmıştır.

Dokuzuncu belge 1775 tarihli bir şikâyet dilekçesidir. Burada Sinason halkı bir toplu dilekçe ile yukarıda adı geçen Taşkınpaşa camiinin mütevellisi Seyyid Süleyman adlı kişiyi şikâyet etmektedirler. Bu yıl vakfın mültezimi olan Halil isimli biri yanında süvariler ile birlikte Sinason'a gelerek 60 gün boyunca yemiş, içmiş ve haksız vergiler/haraç toplamıştır. Köy ahalisinin toplu dilekçe aracılığı ile kanunsuzluklara itirazı da ilgi çekicidir. Bu da yerel mahkemede görülerek karara bağlanmaktadır.

Onuncu ve son belge ise 1782 yılına aittir. Arabsun (Gülşehir) Kadısının iki Sinasonlu gayrimüslimin şikâyetlerine cevap olarak kendilerinden sipahiler tarafından zorla alınan çift bozan resmi vergisinin onlardan haksızca alındığına dair kararıdır.

Bu çalışmada belgelerin faksimile kopyaları dışında Latin harfli transkripsiyonları, günümüz Türkçesi ve İngilizce metin anlamları verilmiştir. Bundan maksat ileride Sinason konusunda yapılacak çalışmalarda kullanım rahatlığı hazırlamaktır.

Bu belgeler, 18. YY Osmanlı idaresindeki köylerde yaşayan insanların devletle olan ilişkilerini, vergi uygulamalarını, mali talepler karşısında adalet arayışlarını ve tımar, vakıf gibi Osmanlı idari sistemine özgü yapılar hakkında fikirler vermektedir. Tarihleri 1696 ile 1782 arasında dağılan 10 farklı belgede çok da tipik olmayan bir Osmanlı köyü ile ilgili olarak başkente yansıyan konular ele alınmaktadır. Belgelerde Sinason köyü merkezli çeşitli olaylar anlatılmaktadır. Bu belgelerden çıkarılabilecek ana sonuçlar ve özetler şu şekildedir:

Vergi Sistemi ve Haksız Talepler

Belgeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun o dönemdeki vergi toplama ve uygulama sistemine dair dağınık bir bakış sunmaktadır. Sinason köyünde yaşayan zimmîler (gayrimüslimler), düzenli olarak devlete ödemekle yükümlü oldukları vergilerle ilişkili haksız uygulamalara maruz kaldıklarını iddia etmektedirler. Bu vergiler arasında çift bozan resmi, resm-i bennak (topraksız veya çok küçük toprak sahibi için olan vergi), resm-i mücerred (bekarlardan alınan vergi) ve tapu vergisi gibi çeşitli vergi türleri bulunmaktadır. Özellikle "çift bozan resmi" gibi tarım yapılmayan araziler için alınan vergiler, topraklar boş olmadığı halde haksız yere talep edilebilmiştir. Zimmîler, bu duruma karşı devlete başvurarak adalet talebinde bulunmuşlardır.

Buradaki örneklerde Osmanlı'nın adalet sistemi, halkın karşılaştığı haksızlıkları dikkate alarak hareket etmiş ve kanunlara aykırı uygulamaları durdurma yönünde kararlar almıştır. Bu durum, halkın yasalara dayanarak devletten hak arama konusunda güven duyduğunu ve bu sistemin işleyişinin halk tarafından kabul gördüğünü göstermektedir.

Vakıf ve Tımar Sistemi

Sinason köyü ve çevresindeki topraklar, vakıf ve tımar sistemi içinde önemli bir yere sahiptir. Örneğin, Damsa köyünde bir cami vakfı kurulmuş ve köy gelirlerinin bir kısmı bu vakfa ayrılmıştır. Vakıf gelirleri, caminin bakımı ve dini hizmetler için kullanılmıştır. Diğer yandan, tımar sistemine ait topraklar, askeri hizmet karşılığında kişilere verilmiş ve bu topraklardan elde edilen gelirler askeri görevlerin finansmanında kullanılmıştır.

Vakıf ve tımar sistemi, Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyo-ekonomik yapısının temel taşlarını oluşturmaktaydı. Bu belgeler, vakıfların ve tımarların toplumun dini, sosyal ve askeri ihtiyaçlarını karşılamadaki önemini vurgular. Vakıflar, halkın hayır işleriyle cami ve dini hizmetlere katkıda bulunmasını sağlarken, tımar sistemi orduyu finanse etmek için kullanılmıştır. Ancak bu sistemlerin zaman zaman suistimallere açık olabildiği ve halkın mağduriyet yaşayabildiği durumlar da açıkça görülmektedir.

Adalet Arayışı ve Yerel Yönetim

Belgelerde, köy halkının yerel yöneticiler ve vergi tahsildarları tarafından maruz kaldıkları bazı uygulamalara karşı devletin adalet kapısına başvurduğu görülmektedir. Özellikle Seyyid Süleyman ve onun tayin ettiği mütezim Halil Ağa'nın davranışları, köy halkını mağdur etmiş ve bu durum halkı devlet nezdinde adalet talep etmeye yöneltmiştir. Köylüler, devletten bu uygulamalara son verilmesi ve haksız yere alınan vergilerin geri ödenmesini istemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda halkın yerel yöneticiler tarafından uğradığı haksızlıklara karşı merkezi otoriteye başvurma ve adalet arama yolları açıktı. Bu belgeler, devletin adalet sistemine duyulan güvenin bir yansımasıdır. Halk, devlete sunduğu dilekçelerle haklarını aramış ve merkezi otoriteden adaletin tesis edilmesini talep etmiştir.

Ekonomik Yapı ve Vergilendirme

Belgeler, köylerin ekonomik yapısını ve üretim kapasitelerini de detaylandırmaktadır. Sinason köyü ve çevresindeki köylerde buğday, arpa gibi tarım ürünleri üretilmekte, arı kovanları gibi çeşitli üretimlerden de vergi alınmaktadır. Bu üretim ve gelirler, hem devletin mali yapısını güçlendirmek için

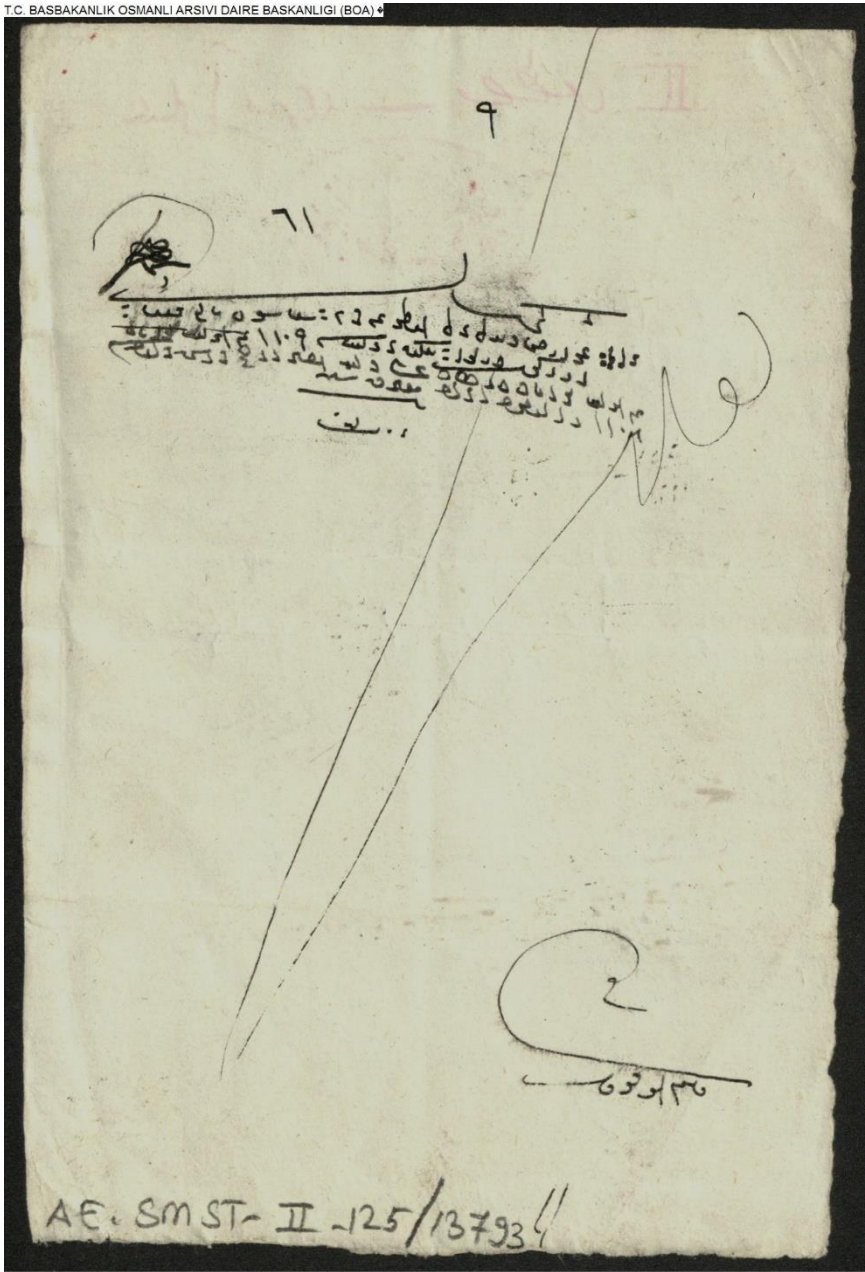
hem de vakıf ve tımar sahiplerinin hizmetleri karşılığında elde ettiği kaynaklar olarak önemlidir.

Osmanlı'da ekonomik yapı büyük ölçüde tarım üretimine dayanıyordu ve vergi sistemi bu üretim üzerinden şekillendirilmişti. Tımar ve vakıf sistemleri, bu vergi gelirleri ile finanse ediliyor ve hem devlet hem de sosyal kurumlar bu gelirlerden yararlanıyordu. Bu küçük iç Anadolu köyü bu sistemin tipik bir örneğini sunmaktadır.

Sonuç

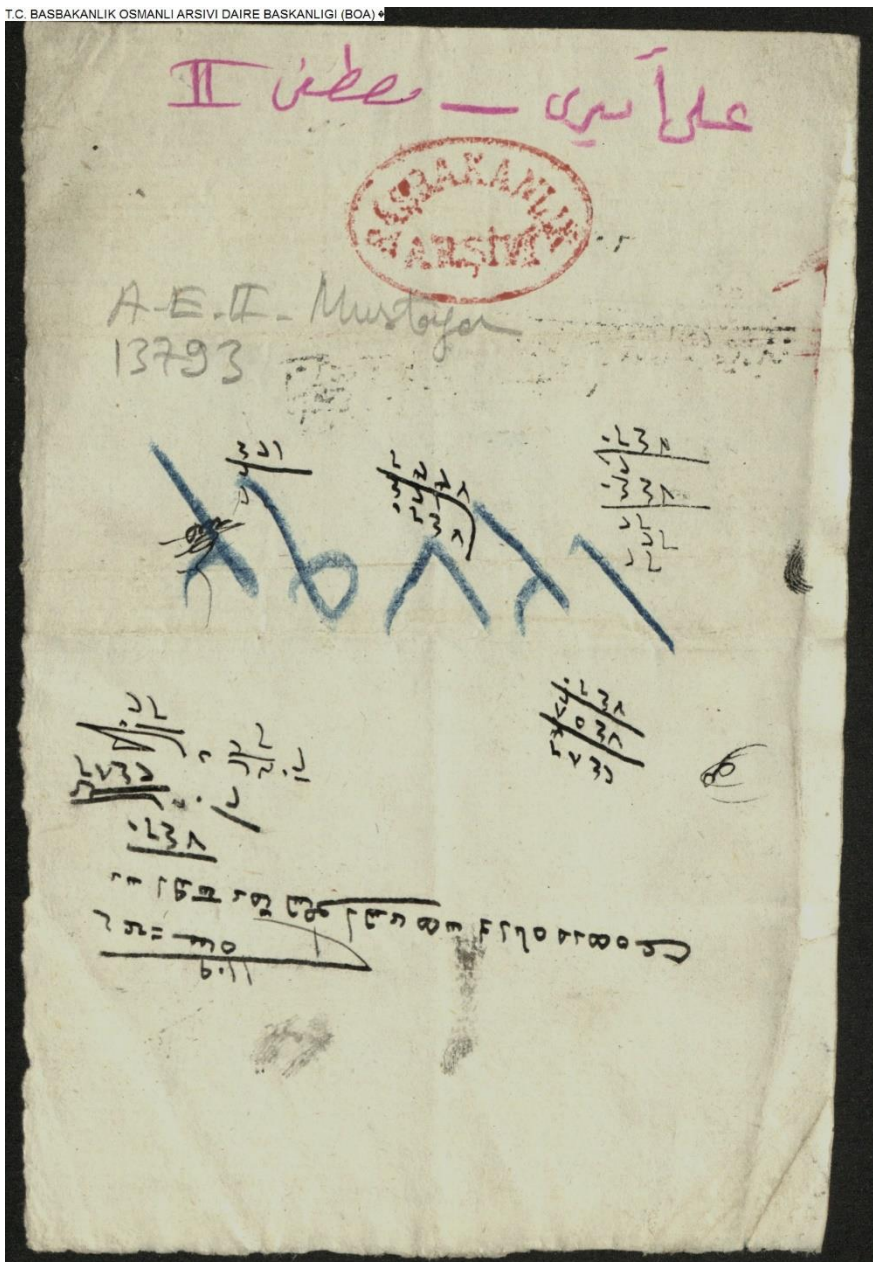
Bu belgelerden çıkarılan sonuçlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun yerel yönetim, vergi toplama, tımar ve vakıf sistemleriyle ilgili işleyişini ve halkın bu sistemlerle nasıl etkileşimde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Halkın karşılaştığı sorunlar, haksız vergiler ve yerel yöneticilerin suistimalleri gibi durumlar karşısında devlete başvurarak adalet talep ettiği görülmektedir. Osmanlı yönetim sistemi, merkezi otoritenin adalet ve düzeni sağlamaya yönelik çabalarıyla dikkat çekmektedir.

Bu belgeler, 18. yy'da İç Anadolu'nun merkezlere uzak bir köyü olan Sinason örneğinde Osmanlı'nın toplumsal, ekonomik ve hukuki yapısını anlamak için önemli detaylar sunar. Halkın devlete güveni, vakıf ve tımar sistemi gibi sosyal ve askeri yapıların topluma etkileri, vergi sisteminin işleyişi ve bu süreçte yaşanan sorunlarla başa çıkma yolları, Osmanlı toplumu ve Sinason hakkında derin bir anlayış kazandırmaktadır.

AE.SMST.II.00125.13793.001

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA) ♦

AE.SMST.II..00125.13793.001

Sahh

An-tahvîl-i an-akçe-i avâriz ve bedel-i nüzûl-i maktû'a-i karye-i Sinason tâbi'-i kazâ-i Ürgüp der-livâ-i Niğde an-vâcib sene 1109 be-cihet-i mevâcib-i bevvâbân-ı dergâh-ı âlî vâcib-i Masar (Muharrem-Safer-Rebî'ü'l-evvel) ve Recec (Rebî'ü'l-âhir-Cemâziye'l-evvel-Cemâziye'l-âhir) ve Reşen (Receb-Şa'bân-Ramazân) ve Lezez (Şevvâl-Zi'l-ka'de-Zi'l-hicce) sene 1108 berâ-yı îrâd masraf şüde

Akçe

Guruş-ı esedî

Kalem-i mevkûfât

[Teyit Edildi

Sinason köyü, Ürgüp kazasına bağlı ve Niğde livası içinde yer alan bir köy olup, 1109 yılı itibarıyla avarız vergisi ve nüzûl bedelinin ödenmesi, Dergâh-ı Âlî kapıcılarının maaşları için gereklidir. 1108 yılı (Miladi 1696-1697) boyunca Masar aylarından Muharrem, Safer, Rebî'ü'l-evvel; Recec aylarından Rebî'ü'l-âhir, Cemâziye'l-evvel, Cemâziye'l-âhir; Reşen aylarından Receb, Şaban, Ramazan; Lezez aylarından Şevvâl, Zi'l-ka'de ve Zi'l-hicce aylarına ait gelirler harcanmıştır.

Para Birimi: Akçe

Esedî Guruş (para birimi)

Kalem-i Mevkufat (Gelir kalemi)]

[Confirmed

Sinason village, located within Ürgüp district and part of the Niğde liva, is required to pay the avarız tax and the nüzûl fee as of the year 1109 (Hijri). These payments are necessary for the salaries of the gatekeepers of the Imperial Court (Dergâh-ı Âlî). During the year 1108 (Gregorian 1696-1697), the revenues from the Masar months (Muharrem, Safer, Rebî'ü'l-evvel), Recec months (Rebî'ü'l-âhir, Cemâziye'l-evvel, Cemâziye'l-âhir), Reşen months (Receb, Şaban, Ramazan), and Lezez months (Şevval, Zi'l-ka'de, Zi'l-hicce) were spent.

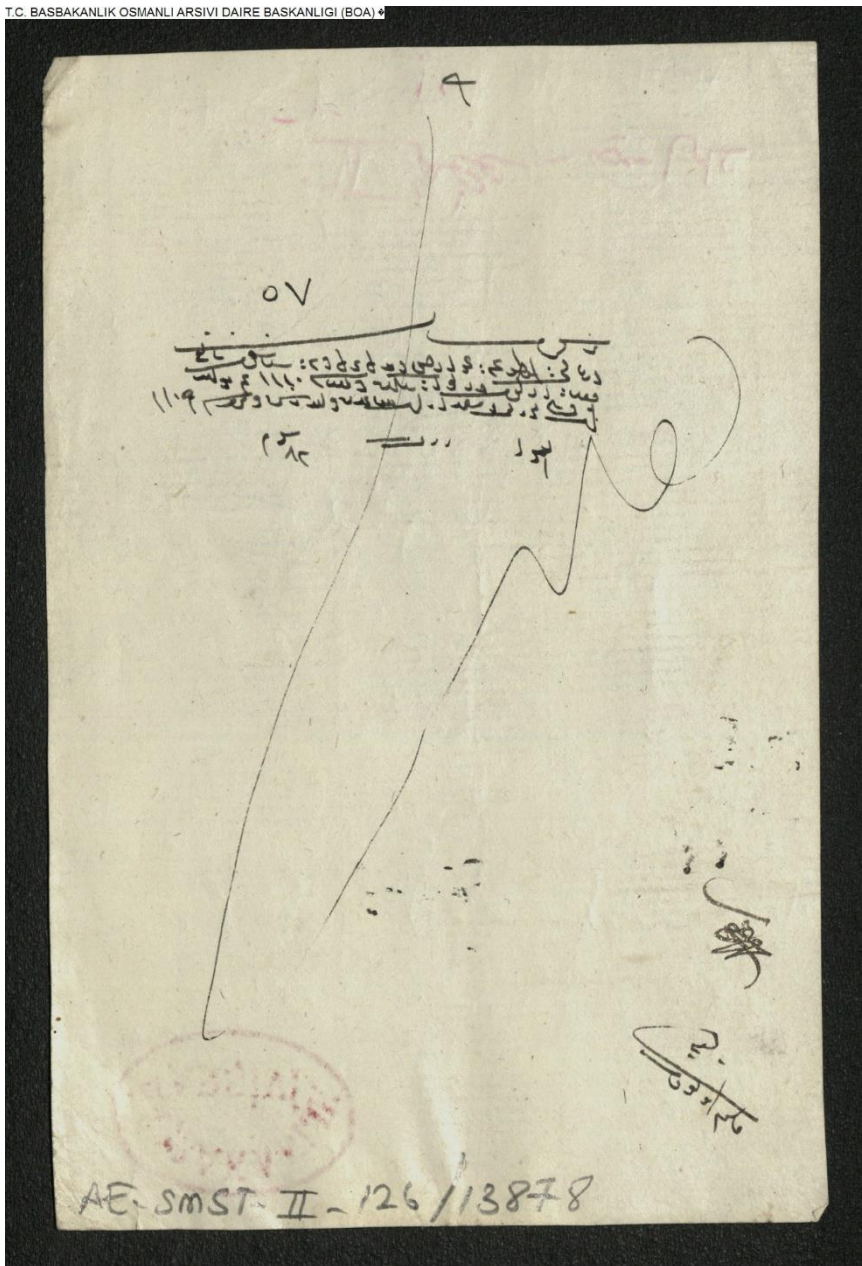
Currency: Akçe

Esedî Guruş (currency unit)

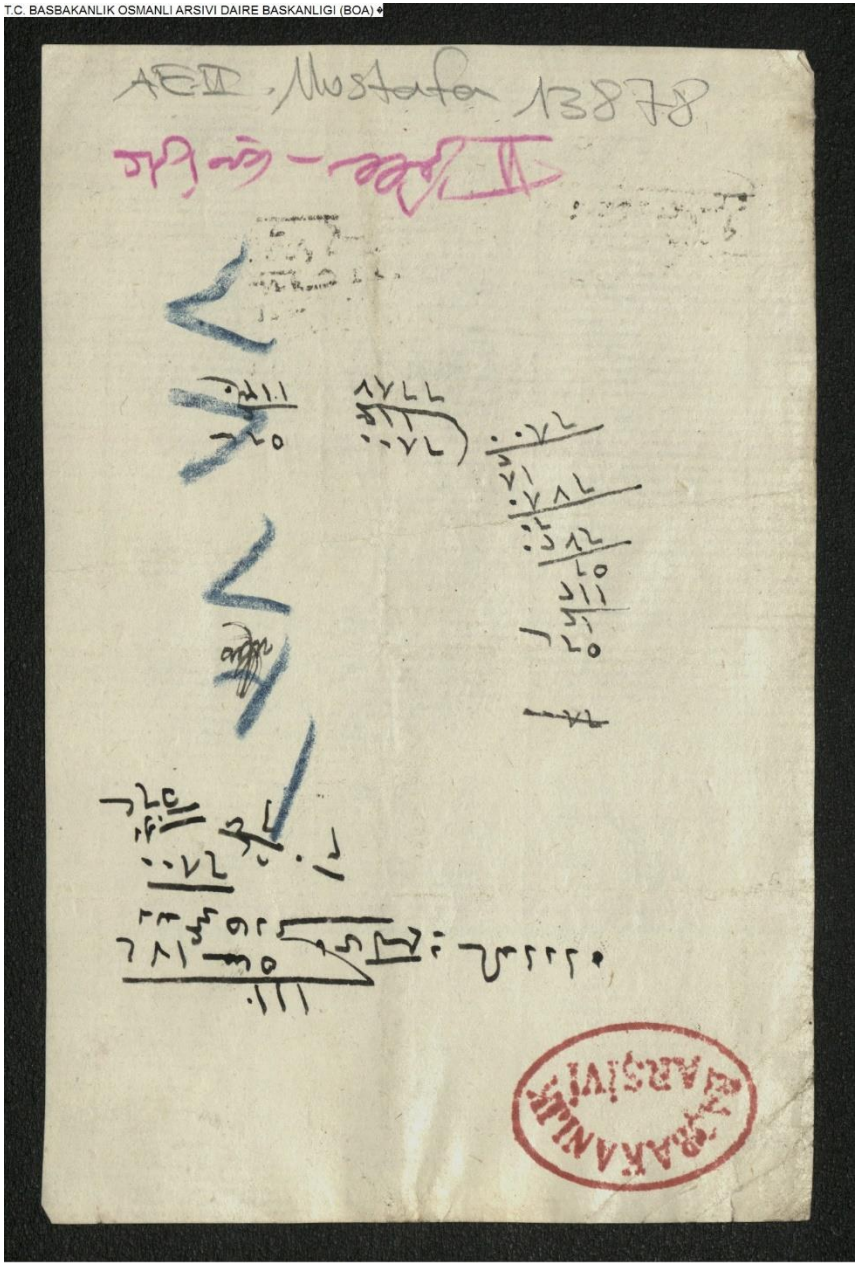
Kalem-i Mevkufat (revenue category)]

R. 1107 / H. 1108 / M. 1696

AE. SMST. II, 125/13793

AE.SMST.II..00126.13878.001

AE.SMST.II..00126.13878.001

An-tahvîl-i âhâli-i maktû'a-i avârız ve nüzûl-i karye-i Sinason tâbi'-i kazâ-i Ürgüp der-livâ-i Niğde vâcib sene 1110 be-cihet-i mevâcib-i Mehmed Veli Borlu an silâhdârân-ı mütekâ'idîn vâcib-i Reşen ve Lezez sene 1109

Neferen 1

Guruş-ı esedi

Yevm 82

Kalem-i mevkûfât

R. 1108 / H. 1109 / M. 1697

[Sinason Köyü

Sinason köyü, Ürgüp kazasına bağlı, Niğde livası içinde yer almakta olup, 1110 yılı itibarıyla avarız vergisi ve nüzûl bedelinin ödenmesi gerekmektedir. Bu ödemeler, Borlu Mehmed Veli'ye, emekli silahdarların maaşları için yapılacaktır. 1109 yılına ait Reşen (Receb-Şaban-Ramazan) ve Lezez (Şevval-Zilka'de-Zilhicce) aylarına ait borçlar mevcuttur.

Nefere: 1 kişi

Para Birimi: Esedi Guruş

Günlük Ücret: 82 Akçe

Gelir Kalemi: Kalem-i Mevkufat (Gelir kalemi)

Rumi: 1108 / Hicri: 1109 / Miladi: 1697]

[Sinason Village

Sinason village, located within Ürgüp district and part of the Niğde liva, is required to pay the avarız tax and the nüzûl fee as of the year 1110 (Hijri). These payments are to be made to Borlu Mehmed Veli for the pensions of retired silahdars (imperial sword-bearers). There are outstanding debts for the Reşen months (Receb-Şaban-Ramazan) and Lezez months (Şevval-Zilka'de-Zilhicce) of the year 1109 (Hijri).

Nefere (soldier): 1 person

Currency: Esedi Guruş

Daily Wage: 82 Akçe

Revenue Category: Kalem-i Mevkufat (revenue category)

Rumi: 1108 / Hijri: 1109 / Gregorian: 1697]

AE. SMST. II, 126/13878

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIĞI (BOA)

Sahh*Der-dest-i Mehmed 2200 fî 16 Rebî'ü'l-âhir sene [1]108**Karye-i Sinason tâbi '-i Ürgüb der-livâ-i Niğde**ve gayruhû 5200**Kılıç 3000**Hisse 2200**Der-dest-i cedîd**Vech-i meşrûh üzere mukayyedir**Mezkûr fevt olmağla yine livâ-i mezbûrda Havran nâm karye ve gayrîden altı bin**sekiz yüz akçe kılıç tımârı olan diğer Mustafa'ya iki kılıç bir berât olmak üzere**verilmiştir**Fî 24 Zi'l-hicce [10]79 bâ-arz-ı Mehmed mîr-alay**Nâhiye-i Ürgüb der-livâ-i Niğde**An-tahvîl-i Mustafa**Karye-i Sinason tâbi '-i m (mezbûr)**Ve gayrihu**3000**Sene 75**Defteri mîr-i mîrândadır***Sahh*****Mûcebince tevcih olunmak buyruldu******Fî 3 Şa'bân sene [1]113***

Dergâh-ı felek-medâr ve bârgâh-ı gerdûn-iktidâr türabına bende-i bî-mikdâr-ı hâk-sâr budur ki Niğde sancağında Ürgüb nâhiyesinde Sinason nâm karye gayrîden üç bin akçe kılıç tımâr bu âna değin kimesne der-dest olmayub mahlûl olmağın bâ'is-i arz-ı ubûdiyyet Hasan kullarına sadaka ve ihsân buyrulmak ricâsına der-i devlet-medâra arz olundu bâkî fermân der-i adlindir.

Bende**Seyyid Yahya mîrâlây-ı Niğde hâlâ****Der-kenâr şüde****Fî gurre-i Şa'bân sene 113****R. 23 Kânun-ı evvel 1112 / H. 3 Şa'bân [1]113 / M. 3 Ocak 1702****[Teyit Edildi]**

Mehmed'in elinde, 16 Rebî'ü'l-âhir 1108 (Miladi 1696) tarihinde Sinason köyü, Ürgüp kazasına bağlı ve Niğde livasında yer alan bir köyde 2200 akçe ve diğer 5200 akçe

bulunmaktadır. Kılıç tımarı olarak 3000 akçe, hisse olarak 2200 akçe mevcuttur. Bu yeni kayıt, meşru bir şekilde yapılmıştır. Bahsedilen kişi vefat ettiğinden, yine aynı livada yer alan Havran adlı köy ve diğer köylerden altı bin sekiz yüz akçe kılıç tımarı olan başka bir Mustafa'ya iki kılıç bir berat (tımar görevi) verilmiştir. Bu, Mehmed Mîr-alay'ın takdimi ile 24 Zilhicce 1079 (Miladi 23 Haziran 1669) tarihinde gerçekleşmiştir.

Mustafa'nın Aktarımı

Sinason köyü ve diğer köylerden 3000 akçe ile tımar görevi defteri, Mîr-i Mîrând (askeri bürokratlar) elindedir. Bununla birlikte, tımarın tevcihi (verilmesi) emredilmiştir. Bu işlem, 3 Şa'ban 1113 (Miladi 3 Ocak 1702) tarihinde gerçekleşmiştir.

Dilekçe ve Rica

Gökyüzüne yükselen dergâha ve iktidar merkezine sunulan bu dilekçe, şöyle demektedir: Niğde sancağında, Ürgüp nahiyesinde, Sinason adlı köyde ve diğer köylerden üç bin akçe kılıç tımarı, şimdiye kadar kimsenin elinde bulunmayıp boşta kalmıştır. Bu durum Hasan kullarına sadaka ve ihsan olarak verilmek üzere arz edilmiştir. Bunun değerlendirilmesi için devlet kapısına sunulmuştur. Geriye kalan emir adalet kapısındır.

Bende Seyyid Yahya

Niğde Mîr-alayı (askeri yönetici) Seyyid Yahya tarafından kenara yazılmıştır. Tarih: Şa'ban 113 (Miladi 3 Ocak 1702)]

[Confirmed

On 16 Rabî' al-Âkhir 1108 (Gregorian: 1696), Mehmed held 2200 akçe and another 5200 akçe in the village of Sinason, part of Ürgüp district and located in the Niğde liva. There were 3000 akçe in the form of a sword tımar (land grant for military service), and 2200 akçe as a share. This new record was legitimately established. Since the mentioned person passed away, another Mustafa, who held a sword tımar of 6800 akçe from the village of Havran and other nearby villages in the same liva, was granted two swords and a berat (tımar duty). This took place upon the recommendation of Mehmed Mîr-alay on 24 Dhû al-Hijjah 1079 (Gregorian: 23 June 1669).

Transfer to Mustafa

The tımar ledger, showing 3000 akçe from Sinason village and other villages, remains in the hands of Mîr-i Mîrând (military bureaucrats). Additionally, the

granting of the timar was ordered. This action occurred on 3 Sha'ban 1113 (Gregorian: 3 January 1702).

Petition and Request

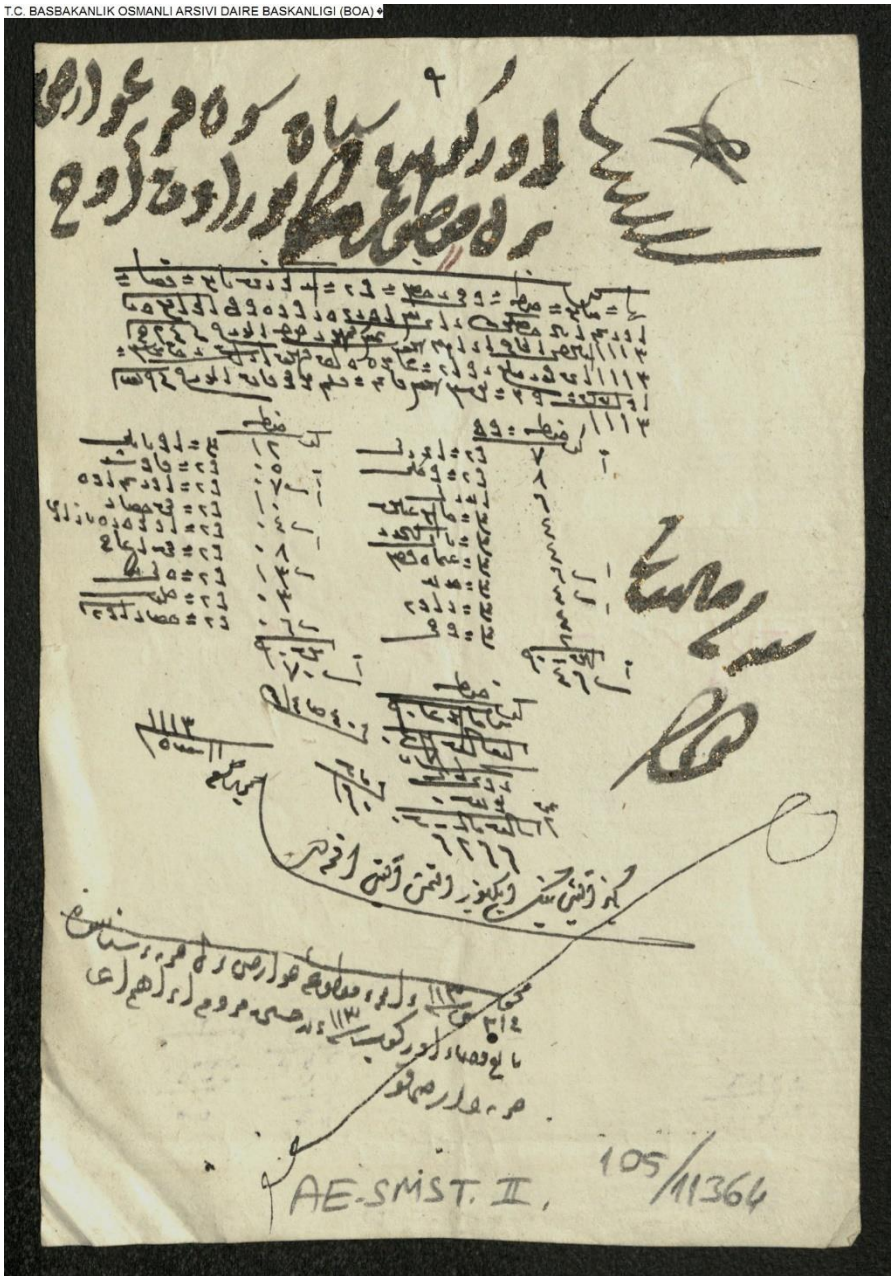
This petition, presented to the exalted court and the center of power, states the following: In the Niğde sanjak, in the district of Ürgüp, the village of Sinason and other villages have a sword timar of 3000 akçe that has remained unclaimed and vacant until now. It was submitted to be granted as charity and favor to your servant Hasan. The matter has been presented to the state's court for consideration. The remaining order belongs to the court of justice.

Servant Seyyid Yahya

Written in the margins by Seyyid Yahya, the Mîr-alay (military commander) of Niğde. Date: Sha'ban 113 (Gregorian: 3 January 1702)]

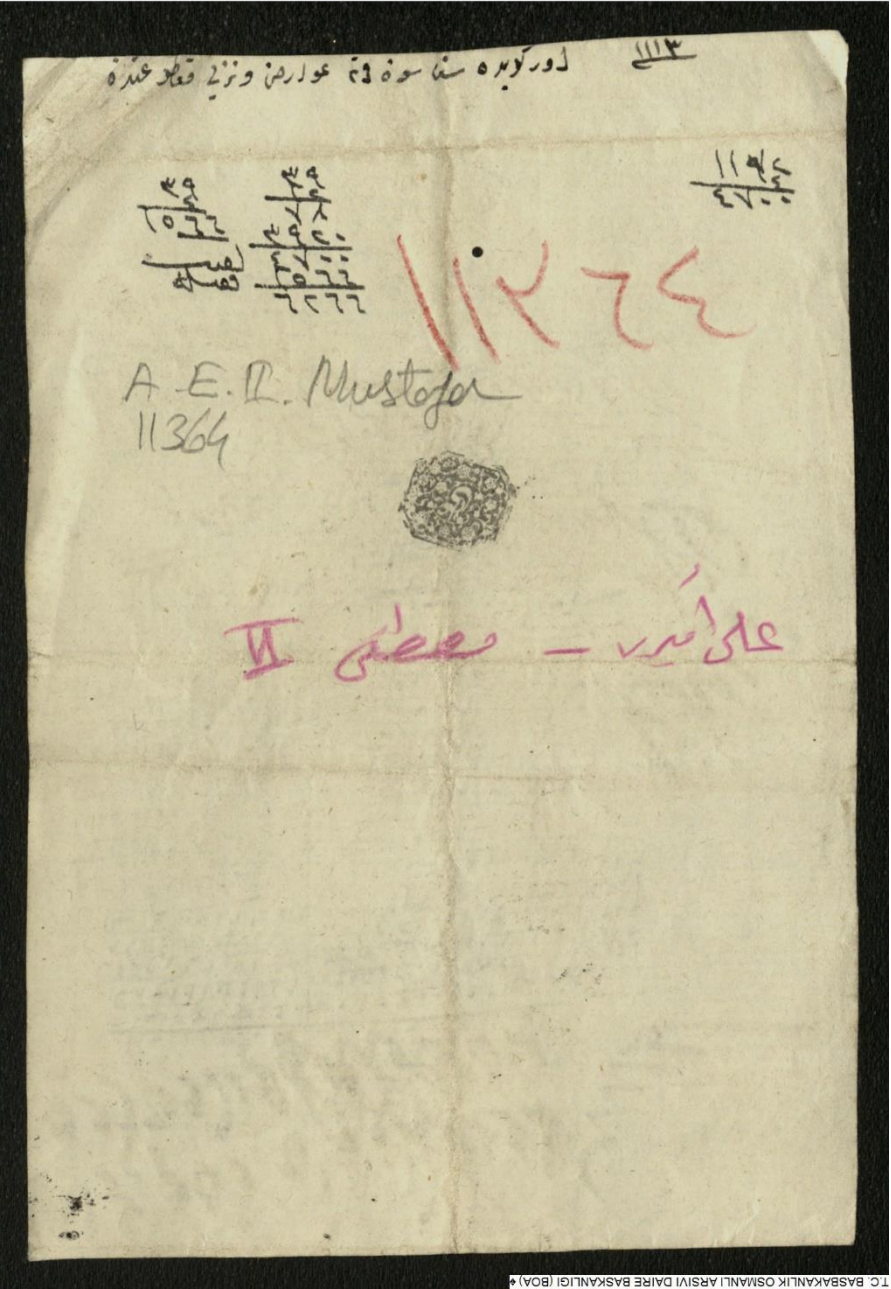
AE. SMST. II, 93/10062

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA) ♦

AE.SMST.II..00105.11364.001

AE.SMST.II..00105.11364.001

Sahh

Buyruldu

Ürgüb'de Sinason karye avâz-ı nüzül maktû'u bin yüz on üç

Be-cihet-i bahâ-i mübâya'a-i hinta-i harcî an-hisse-i karye-i mezkûrîn tâbi'-i kazâ-i Uzuncaabad-ı Hasköy berây-ı nakl-i Edirne der-furun-ı harcî el-vâki' der-sene 1113 makbûz-ı el-Hâc İbrahim ber-mûceb-i temessük-i memhûr-ı hod el-müverrah fî 24 Cemâziye'l-âhir sene 1113 in kadar meblağ an-hızâne-i hümayûn dâde fermûde ez-ân-sebeb an-cânib-i muhâsebe-i evvel tezkire-i hazîne nüvişte ber-mûceb-i kâ'ime-i kalem-i mevkûfât el-müverrah fî 9 Receb sene 1113

Hinta-i Harcî			Hinta		
Keyl			Keyl		
Para	7	Karye-i İbrahî	Para	12	Mahalle-i Ahi Banlı
1					
	8	Karye-i Çerikli		05	Karye-i Kavşid
	6	...	1	7	Karye-i Öziceova
	4	Mahalle-i Câmî'-i Atîk	1	10	Karye-i Karahisar
	4	Mahalle-i Bâb-ı Kethüdâ		4,5	Karye-i Uludere Pazarı
1	6,5	Mahalle-i Osman Mahsa	1	08	Karye-i Kut Ağaç
1	4,5	Mahalle-i Cedîd		13,5	Karye-i Deli Bey
	4	Mahalle-i Zâviye		03	Karye-i Halvet
	2	Mahalle-i Harci		6,5	Karye-i Hisârötesi
	Akçe			Akçe	
1	46,5		1	70,5	

Hinta		
Keyl		
...		
117,5		Fî 40 sağ akçe
Akçe		
4700		
Sümün?	Be-hesâb-ı gurus-ı esedî	
2	39	Fî 160
	Akçe	

	6266	
--	------	--

Yalnız altı bin iki yüz altmışaltı akçedir

Tahrîren fî 11 Şa‘bân sene 1113/ **M. 11 Ocak 1702**

Mahsûb fî 21 Şa‘bân sene [1]1113 an-akçe-i maktû‘a-i avârız-ı nüzûl-i karye-i Sanason tâbi‘-i kazâ-i Ürgüb sene 1113 an-yed-i Hüseyin merdüm-i İbrahim Ağa cizyedâr-ı Samako

[Teyit Edildi ve Emredildi

Ürgüp’te Sinason köyü, 1113 (Miladi 1701-1702) yılında avarız ve nüzûl vergisine tabi tutulmuştur. Bu vergi, Uzuncaabad (günümüz Hasköy) kazasına bağlı köylerden buğdayın Edirne’ye nakledilmesi için belirlenen hisseyle ilişkilidir. Hac İbrahim’in eline 24 Cemâziye’l-âhir 1113 (Miladi 24 Aralık 1701) tarihinde mührüyle teslim edilen buğday miktarı kadar bedel, Hazine-i Hümayûn’dan alınmış ve bu durum muhasebe kaydına geçmiştir. Hazineye yazılan belge 9 Receb 1113 (Miladi 9 Ocak 1702) tarihli olarak düzenlenmiştir.

Harcî Buğday ve Miktarlar

Köylere göre buğday ve para miktarları şu şekildedir:

- **Köy İbralı:** 7 para
- **Mahalle Ahi Banlı:** 12 para
- **Köy Çerikli:** 8 para
- **Köy Kavşud:** 0,5 para
- **Köy Öziceova:** 7 para
- **Mahalle Câmi’-i Atîk:** 4 para
- **Köy Karahisar:** 10 para
- **Mahalle Bâb-ı Kethüdâ:** 4,5 para
- **Köy Uludere Pazarı:** 4,5 para
- **Mahalle Osman Mahsa:** 6,5 para
- **Köy Kut Ağaç:** 8 para
- **Köy Deli Bey:** 13,5 para
- **Mahalle Cedîd:** 4,5 para
- **Mahalle Zâviye:** 4 para
- **Köy Halvet:** 3 para
- **Köy Hisarötesi:** 6,5 para

Akçeler:

- **Birincisi:** 46,5 akçe
- **İkincisi:** 70,5 akçe

Buğday miktarları keyl (ölçü birimi) olarak kaydedilmiştir. Toplam 117,5 keyl ve 40 sağ akçe bedelindedir. Toplam 4700 akçe tutarındadır.

Hesaplama

Esemi gurus hesabına göre toplam 6266 akçe olarak hesaplanmıştır. Bu miktar, yalnızca altı bin iki yüz altmış altı akçe olarak belirlenmiştir.

Tarihler

Bu belge, 11 Şa'ban 1113 (Miladi 11 Ocak 1702) tarihinde yazılmıştır. Vergi, Sinason köyü için 21 Şa'ban 1113 (Miladi 21 Ocak 1702) tarihinde Hüseyin'in elinden, Samako cizyedârı İbrahim Ağa'ya teslim edilmiştir.]

[Confirmed and Ordered

In Ürgüp, the village of Sinason was subjected to the avarız and nüzül taxes in 1113 (Gregorian: 1701-1702). This tax is related to the share allocated for the transportation of wheat from the villages of the Uzuncaabad (present-day Hasköy) district to Edirne. The amount of wheat, stamped and delivered to Hacı İbrahim on 24 Jumada al-Akhir 1113 (Gregorian: 24 December 1701), was paid for by the Imperial Treasury (Hazine-i Hümayûn), and this was recorded in the accounting books. The document submitted to the treasury is dated 9 Rajab 1113 (Gregorian: 9 January 1702).

Taxed Wheat and Amounts

The wheat and monetary amounts from the villages are as follows:

- **Village İbralı:** 7 para
- **Ahi Banlı neighborhood:** 12 para
- **Village Çerikli:** 8 para
- **Village Kavşud:** 0.5 para
- **Village Öziceova:** 7 para
- **Câmi'-i Atîk neighborhood:** 4 para
- **Village Karahisar:** 10 para
- **Bâb-ı Kethüdâ neighborhood:** 4.5 para
- **Village Uludere Pazarı:** 4.5 para
- **Osman Mahsa neighborhood:** 6.5 para
- **Village Kut Ağaç:** 8 para
- **Village Deli Bey:** 13.5 para
- **Cedîd neighborhood:** 4.5 para

- **Zâviye neighborhood:** 4 para
- **Village Halvet:** 3 para
- **Village Hisarötesi:** 6.5 para

Monetary Amounts (Akçe):

- First: 46.5 akçe
- Second: 70.5 akçe

The wheat amounts were recorded in **keyl** (a unit of measurement). The total is 117.5 keyl and 40 sağ akçe in value, amounting to a total of 4700 akçe.

Calculation

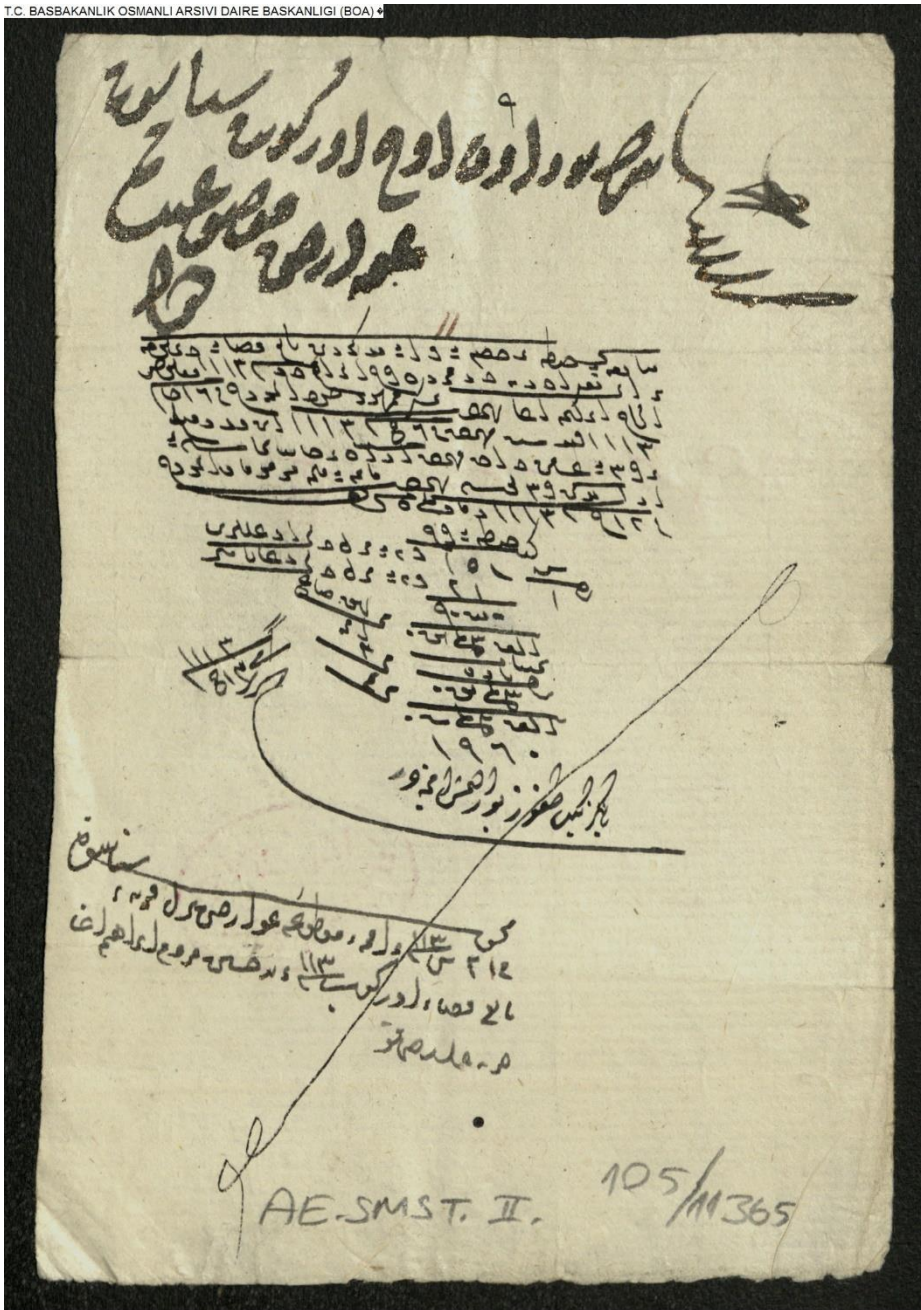
Based on the **Esedî gurus** (a currency unit), the total was calculated to be 6266 akçe. This amount was finalized as 6266 akçe.

Dates

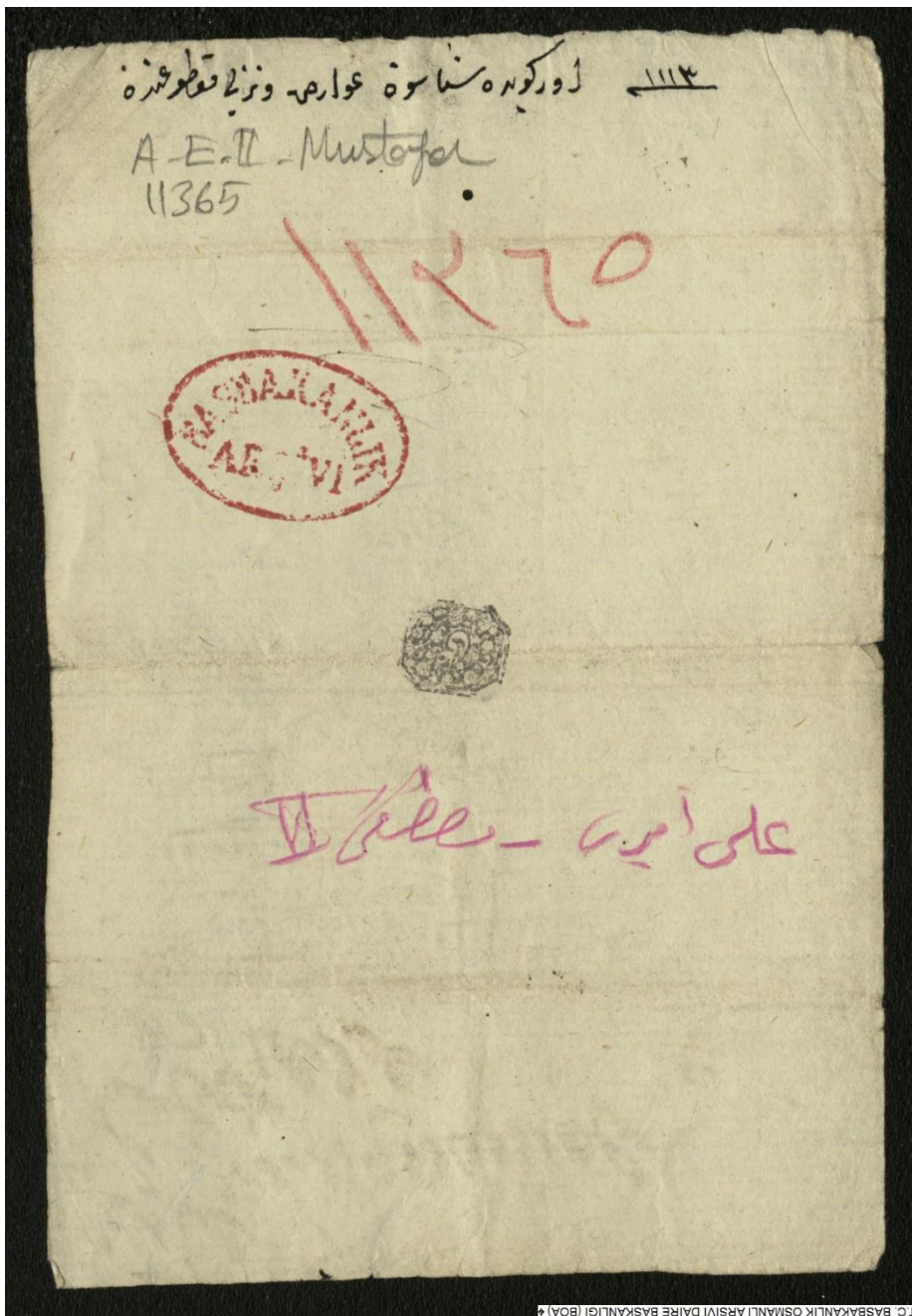
This document was written on 11 Sha'ban 1113 (Gregorian: 11 January 1702). The tax was delivered from Sinason village on 21 Sha'ban 1113 (Gregorian: 21 January 1702) by Hüseyin to İbrahim Ağa, the **cizyedâr** (tax collector) of Samako]

AE. SMST. II, 105/11364

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA) ♦

AE.SMST.II..00105.11365.001

Sahh

Buyruldu

Bin yüz on üç Ürgüb'de Sinason avâsız maktû'undan ola

Be-cihet-i mübâya'a-i hinta-i hisse-i kurâ-i mezkûrîn tâbi'-i kazâ-i Dimetoka berây-ı nakl-i Edirne der-furun-ı harcî el-vâki' der-sene 1113 makbûz-ı el-Hâc İbrahim Ağa ber-mûceb-i temessük-i memhûr-ı hod el-müverrah fî 16 Cemâziye'l-evvel sene 1113 kayd şüde fermûde fî 6 Cemâziye'l-âhir sene 1113 in kadar meblağ an-hazîne-i âmire dâde fermûde ez-ân sebeb an-cânib-i muhâsebe-i evvel tezkire-i hazîne nüvişte ber-mûceb-i kâ'ime-i kalem-i mevkûfât el-müverrah fî 12 Cemâziye'l-âhir sene 1113 ve fermân-ı şerîf

Hinta-i harcî		
Keyl		
...	15,5	Karye-i Kızıldeliogulları
1	21	Karye-i Kızıldeli re'âyâsı
	36,5	Fî 40 sağ akçe
	Akçe	
	1470	
	Be-hesâb-ı para aded	Fî 3
	490	Fî 4
	Akçe	
	1960	

Yalnız bin dokuz yüz altmış akçedir

Tahrîren fî 13 Cemâziye'l-âhir sene 1113

Mahsûb fî 21 Şa'bân sene [1]1113 an-akçe-i maktû'a-i avâsız-ı nüzül-i karye-i Sinason tâbi'-i kazâ-i Ürgüb sene 1113 an-yed-i Hüseyin merdüm-i İbrahim Ağa cizyedâr-ı Samako

R. 10 Kânûn-ı sâni 1112 / H. 21 Şa'bân [1]1113 / M. 21 Ocak 1702

[Teyit Edildi ve Emredildi

1113 (Miladi 1701-1702) yılında Ürgüp'te Sinason köyünden alınan avarız vergisi, Dimetoka kazasına bağlı köylerin hissesi olarak, Edirne'ye buğday nakli için harcanacaktır. Hac İbrahim Ağa'ya, 16 Cemâziye'l-evvel 1113 (Miladi 16 Aralık 1701) tarihinde mührüyle teslim edilen buğday miktarı, Hazine-i Âmire'den ödenmiş ve bu

durum muhasebe kaydına geçirilmiştir. Hazineye yazılan belge, 12 Cemâziye'l-âhir 1113 (Miladi 12 Ocak 1702) tarihli olarak düzenlenmiştir.

Harcî Buğday ve Miktarlar

Buğday miktarları ve köyler şu şekildedir:

- **Köy Kızıldelioğulları:** 15,5 keyl
- **Köy Kızıldeli Re'âyâsı:** 21 keyl
- **Toplam** 36,5 keyl, karşılığında 40 sağ akçe ödenmiştir.
- **Toplam Akçe:** 1470 akçe
- **Para birimi olarak:** 3 para karşılığı 490 akçe, 4 para karşılığı 1960 akçe
- **Toplam Miktar:** 1960 akçe

Yalnızca bin dokuz yüz altmış akçe olarak hesaplanmıştır.

Tarih

Bu belge, 13 Cemâziye'l-âhir 1113 (Miladi 13 Ocak 1702) tarihinde yazılmıştır. Vergi, Sinason köyü için 21 Şa'ban 1113 (Miladi 21 Ocak 1702) tarihinde Hüseyin'in elinden, Samako cizyedârı İbrahim Ağa'ya teslim edilmiştir.]

[Confirmed and Ordered

In 1113 (Gregorian: 1701-1702), the avarız tax collected from the village of Sinason in Ürgüp was allocated as the share of the villages in the Dimetoka district for the transportation of wheat to Edirne. The amount of wheat stamped and delivered to Hacı İbrahim Ağa on 16 Jumada al-Awwal 1113 (Gregorian: 16 December 1701) was paid by the Imperial Treasury (Hazine-i Âmire) and recorded in the accounting books. The document submitted to the treasury is dated 12 Jumada al-Akhir 1113 (Gregorian: 12 January 1702).

Taxed Wheat and Amounts

The wheat amounts and the villages are as follows:

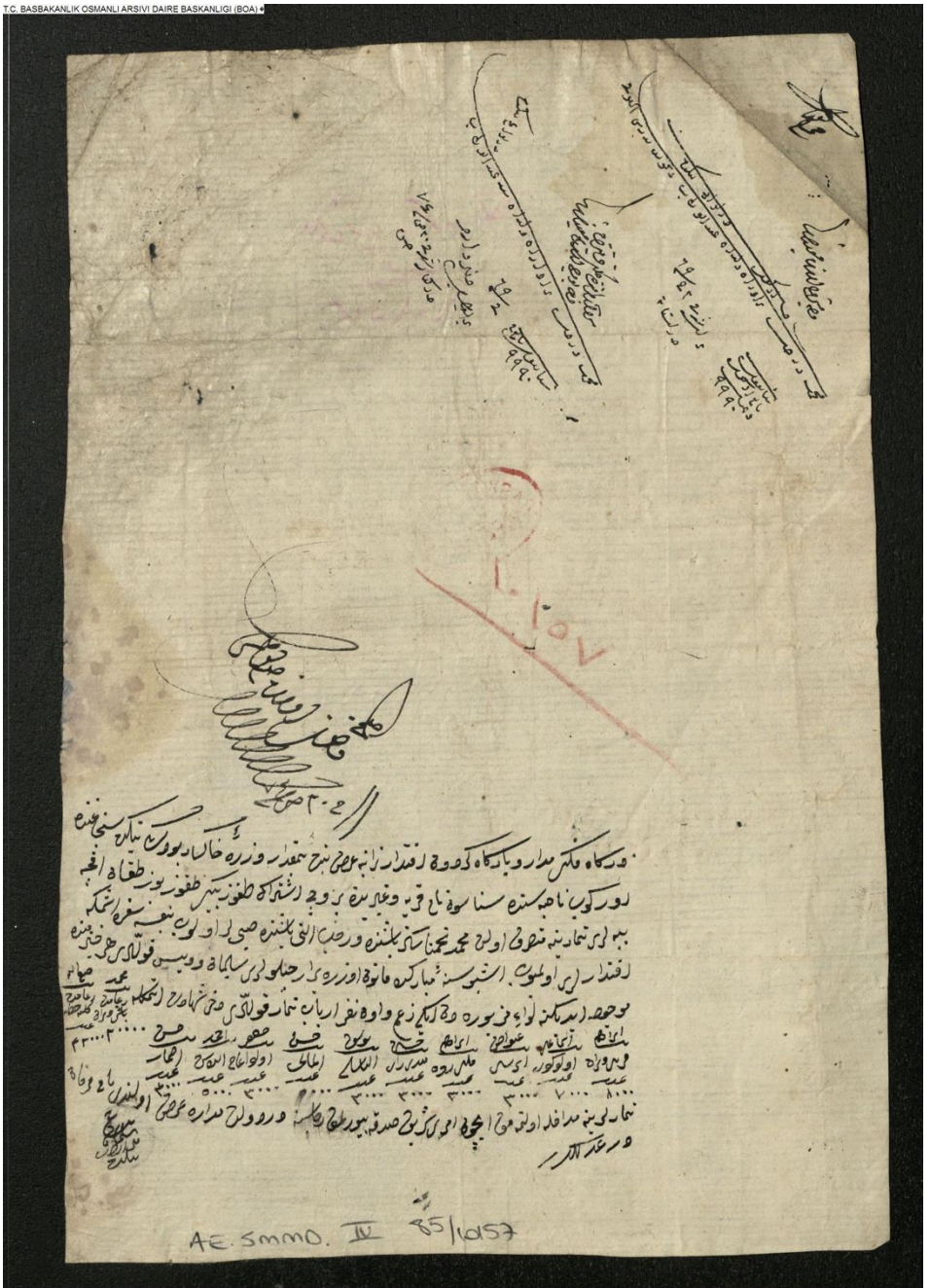
- **Village Kızıldelioğulları:** 15.5 keyl
- **Village Kızıldeli Re'âyâsı:** 21 keyl
- **Total:** 36.5 keyl, with 40 sağ akçe paid for it.
- **Total Akçe:** 1470 akçe
- **As currency:** 490 akçe in exchange for 3 para, and 1960 akçe in exchange for 4 para
- **Total Amount:** 1960 akçe

The total was calculated as 1960 akçe.

Date

This document was written on 13 Jumada al-Akhir 1113 (Gregorian: 13 January 1702). The tax was delivered from Sinason village on 21 Sha'ban 1113 (Gregorian: 21 January 1702) by Hüseyin to İbrahim Ağa, the **cizyedâr** (tax collector) of Samako.]

AE. SMST. II, 105/11365

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

A.E. (V.) Mehmed
10157

۱۰۱۵۷
نمبر
۱۰۱۵۷

Mahalli görüle***Vech-i meşrûh üzere mukayyedir***

Nâhiye-i Ürgüb der-livâ-i Niğde

Mehmed ve Receb birâderân veledân-ı Abdülvehhab an-tahvîl-i pedereş el-müteveffâ

Karye-i Sinason tâbi‘-i Ürgüb

Berât şüde fî 3 Cemâziye'l-âhir

Hâsıl

sene 69

9990

Der-Âsitâne

Serdâr tarafından gelen defterde dahi bu vech üzere mukayyedir

Der-livâ-i Niğde

Mehmed ve Receb birâderân veledân-ı Seyyid Abdülvehhab

Karye-i Sinason tâbi‘-i m (mezbûr) 9990 fî sene 69

Ber-mûceb-i defter-i vâride

Der-kenâr şüde fî 20 Safer sene 74 Hasan*

Sahh

Kânûn üzere sûret verilmek buyruldu fî 20 Safer sene [11]74

Dergâh-ı felek-medâr ve bârgâh-ı gerdûn iktidâr türabına arz-ı bende-i bî-mikdâr ve zerre-i hâk-sâr budur ki Niğde sancağında Ürgüb nâhiyesinde Sinason nâm Karye ve gayrîden ber-vech-i iştirâk dokuz bin dokuz yüz doksan akçe babaları tımarına mutasarrıf olan Mehmed tahmînen sekiz yaşında ve Receb altı yaşında sabîler olup bi-nefsihi sefere eşmeğe iktidârları olmayub işbu sene-i mübarekede kânun üzere yarar cebelûleri Süleyman ve Veys kulları her hizmette mevcûd idüğüne livâ-i mezbûreden iki za‘îm ve on nefer erbâb-ı tımâr kulları dahi şehâdet itmekle

Mehmed Ze‘âmet-i Başviran Aded 20000	Sunullah Ze‘âmet-i Kilisehisar Aded 43000	İbrahim Kızılviran Aded 8000	İsmail Uluköy Aded 7000	İvaz Aded 3000	İbrahim Aded 3000
--	---	---------------------------------------	----------------------------------	----------------------	-------------------------

* Derkenarı yazan kâtip

Hüseyin Müderrişzâde	Yusuf İlyaslı	Hasan Elmalı	Cafer Uluğağaç	Ahmed Eldeş	Hasan İhmar
Aded	Aded	Aded	Aded	Aded	Aded
3000	3000	5000	3000	5000	4000

tımârlarına müdâhale olunmamak için emr-i şerîf sadaka buyrulmak ricâsına der-i devlet-medâra arz olundu bâkî fermân der-i adlindir.

Bende
Süleyman Mîr-alay-ı Niğde

R. 20 Eylül 1173 / H. 20 Safer sene [11]74 / M. 1 Ekim 1760

[Yerel Mahkemede Görüldü]

Yukarıda açıklanan şekilde kaydedilmiştir. Ürgüp nahiyesine bağlı, Niğde livasında yer alan Sinason köyüyle ilgili olarak, Abdülvehhab'ın oğulları Mehmed ve Receb, ölen babalarından tımar devralmışlardır. Sinason köyüne bağlı olup 9990 akçelik bir tımar söz konusudur. Bu tımar, 3 Cemâziye'l-âhir 1169 (Miladi 1756) tarihinde berât edilmiştir (tımar verilmiştir).

Serdâr tarafından gelen defterde de aynı şekilde kaydedilmiştir. Niğde livasında Abdülvehhab'ın oğulları Mehmed ve Receb'in babalarından kalan 9990 akçelik tımar kayıtlıdır. Bu kayıt, 20 Safer 1174 (Miladi 1 Ekim 1760) tarihinde Hasan tarafından yapılmıştır.

Şer'îye Göre Teyit Edildi

Bu yıl içinde tımar sahipliği konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması emredilmiştir. Niğde sancağında, Ürgüp nahiyesinde, Sinason adlı köyde 9990 akçe tımarla ilgili olarak Mehmed tahminen sekiz yaşında, Receb ise altı yaşında olup, bizzat sefere gitme yetileri olmadığından Süleyman ve Veys kulları onların yerine hizmet etmiştir. Bu duruma iki za'îm ve on tımar sahibi de şahitlik etmiştir.

Mehmed'in tımarı: Başvıran ze'âmeti - 20.000 akçe

Sunullah: Kilisehisar ze'âmeti - 43.000 akçe

İbrahim: Kızılvıran - 8.000 akçe

İsmail: Uluköy - 7.000 akçe

İvaz: 3.000 akçe

İbrahim: 3.000 akçe

Hüseyin: Müderriszâde - 3.000 akçe

Yusuf: İlyaslı - 3.000 akçe

Hasan: Elmalı - 5.000 akçe

Cafer: Uluğağaç - 3.000 akçe

Ahmed: Eldeş - 5.000 akçe

Hasan: İhmar - 4.000 akçe

Tımarlarına müdahale edilmemesi için şer'îye göre tımar sahipleri adına bir talepte bulunulmuş ve devlet kapısına arz edilmiştir. Geriye kalan emir adalet kapısındır.

Bende Süleyman

Niğde Mîr-alayı Süleyman tarafından imzalanmıştır.

Tarih

Rumi: 20 Eylül 1173

Hicri: 20 Safer 1174

Miladi: 1 Ekim 1760]

[Seen in the Local Court

As recorded in the explanation above, regarding the village of Sinason, located in the Niğde liva and part of the Ürgüp district, Mehmed and Receb, the sons of Abdülvehhab, inherited a tımar from their deceased father. This tımar, which is worth 9990 akçe and connected to the village of Sinason, was granted on 3 Jumada al-Akhir 1169 (Gregorian: 1756).

It is also recorded in the ledger sent by the Serdâr (military commander). In the Niğde liva, the 9990 akçe tımar, inherited by Mehmed and Receb from their father Abdülvehhab, is officially recorded. This record was made by Hasan on 20 Safar 1174 (Gregorian: 1 October 1760).

Confirmed According to Sharia (Islamic Law)

In this year, it was ordered that the necessary arrangements be made regarding the ownership of the tımar. In the Niğde sanjak, in the Ürgüp district, related to the tımar worth 9990 akçe in Sinason village, Mehmed, who is approximately eight years old, and Receb, who is six years old, are too young to participate in military campaigns. Therefore, Süleyman and Veys' servants have served on their behalf. Two za'im (sub-district commanders) and ten other tımar holders have also witnessed this situation.

Tımar Holdings:

- Mehmed's tımar: Başvıran ze'âmet - 20,000 akçe
- Sunullah: Kilisehisar ze'âmet - 43,000 akçe
- İbrahim: Kızılviran - 8,000 akçe
- İsmail: Uluköy - 7,000 akçe
- İvaz: 3,000 akçe
- İbrahim: 3,000 akçe
- Hüseyin: Müderriszâde - 3,000 akçe
- Yusuf: İlyaslı - 3,000 akçe
- Hasan: Elmalı - 5,000 akçe
- Cafer: Uluğağaç - 3,000 akçe
- Ahmed: Eldeş - 5,000 akçe
- Hasan: İhmar - 4,000 akçe

A petition has been submitted to the state's court to prevent any interference with the tımar holdings, in accordance with sharia law, on behalf of the tımar holders. The remaining order belongs to the court of justice.

Servant Süleyman

Signed by Niğde Mîr-alayı (military commander) Süleyman.

Date

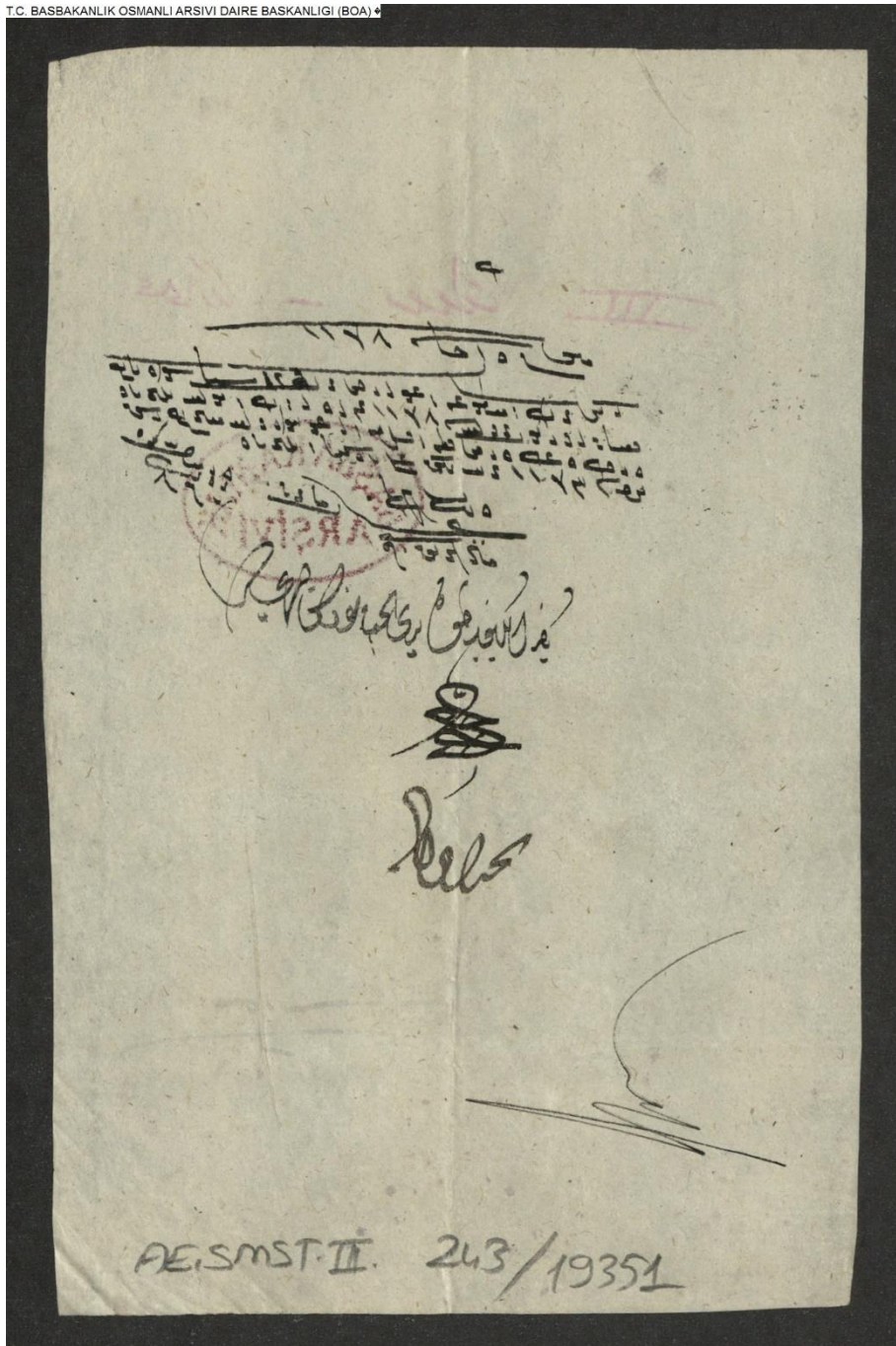
Rumi: 20 September 1173

Hijri: 20 Safar 1174

Gregorian: 1 October 1760]

AE. SMMD. IV, 85/10157

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

AE.SMST.III. 243/19351

AE.SMST.III.00243.19351.001

Sûret fî 5 Cemâziye'l-evvel 1178

An-tahvîl-i an-akçe-i maktû'a-i avâriz-ı nüzûl-i karye-i Sinason tâbi'-i kazâ-i
Ürgüb an-vâcib sene 1178 be-cihet-i edâ-i akçe-i mevâcib-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı
âli der-muhâfaza-i kal'a-i Ağrıboz vâcib-i Masar Recec Reşen Lezez sene 1173 an-
yed-i Yeğen Ali yazıcı-i yeniçeriyân

Dermiyân -ı tezkere

Guruş-ı esedî

860

35700	Fî 120
Be-hesâb-ı guruş-ı esedî	
297,5	

Yalnız iki yüz doksan yedi buçuk guruş-ı esedîdir

Tezkire dade

R. 20 Teşrîn-i evvel 1177 / H. 5 Cemâziye'l-evvel 1178 / M. 31 Ekim 1764

[Tarih: 5 Cemâziye'l-evvel 1178

Sinason köyüne bağlı, Ürgüp kazasında 1178 yılı itibarıyla toplanan avarız ve nüzûl vergisi, Dergâh-ı Âli yeniçerilerinin maaşlarının ödenmesi ve Ağrıboz Kalesi'nin muhafazası için gerekli olan ödeme olarak kullanılmıştır. Bu ödemeler, 1173 yılı Masar (Recce, Reşen, Lezez) aylarına ait olup, yeniçeri yazıcısı Yeğen Ali'nin elinden teslim alınmıştır.

Tezkere Bilgileri

- **Esedî Guruş:** 860 guruş
- **Toplam Akçe:** 35.700
- **Esedî Guruş Hesabı:** 297,5 guruş
- Yalnızca iki yüz doksan yedi buçuk esedî guruş ödenmiştir.

Tarih

- *Rumi:* 20 Teşrîn-i evvel 1177
- *Hicri:* 5 Cemâziye'l-evvel 1178
- *Miladi:* 31 Ekim 1764]

[Date: 5 Jumada al-Awwal 1178

The avarız and nüzül taxes collected from Sinason village, part of the Ürgüp district in the year 1178 (Hijri), were used for paying the salaries of the Janissaries of the Imperial Court (Dergâh-ı Âlî) and for the expenses related to the defense of Ağrıboz Fortress. These payments pertained to the Masar months (Recec, Reşen, Lezez) of the year 1173 (Hijri) and were received from the Janissary scribe Yeğen Ali.

Tezkere Information

- **Esedî Gurus:** 860 gurus
- **Total Akçe:** 35,700
- **Esedî Gurus Account:** 297.5 gurus
- Only two hundred and ninety-seven and a half esedî gurus were paid.

Dates

- **Rumi:** 20 Teşrîn-i evvel 1177
- **Hijri:** 5 Jumada al-Awwal 1178
- **Gregorian:** 31 October 1764]

AE. SMST. III, 243/19351

Defterhânesi Görüle
mukayyedir
Nâhiye-i Ürgüb der-livâ-i Niğde
Karye-i Sinason mâlikâne vakf-ı câmi‘-i karye-i Damsa inşa-i Taşgun Bey tâbi‘-i
mezbûr

Neferât	Mahallât	Zimmîyân
Aded	Aded	Aded

Tımârdır

Hâsıl-ı dîvânî

Gendüm	Şa‘îr ve gayrihi	Resm-i çift ve bennâk	Nısf öşr-i kovan
Keyl	Keyl	...	
320	340	3375	210,5

Yekün

13000

Mâlikâne vakf-ı câmi‘-i karye-i Dama

Gendüm	Şa‘îr ve gayrihi	Nısf öşr-i kovan
Keyl	Keyl	
320	340	210,5

Yekün

6600

Ber-mûceb

Vakıfdır

Nâhiye-i Ürgüb der-livâ-i Niğde

Vakf-ı câmi‘-i Damsa Emîr Taşhun bin Emîr Mahmud vakfetmiştir

Karye-i Sinason tâbi‘-i mezbûr

Hâsıl-ı mâlikâne-i vakf-ı câmi‘ 6600

El-masraf ba‘d e‘r-rakabe

Vazîfe-i hitabet ve imâmet

Fî yevm 3 ma‘a cihât-ı sâ‘ire

Aded

An-evkâfi

[Defterhanesi Görüldü ve Kaydedildi]

Ürgüb nahiyesine, Niğde livasına bağlı Sinason köyü, Taşgun Bey tarafından inşa edilen Damsa köyü camisinin mülk olarak vakfedilmiştir.

Nüfus, Mahalleler ve Zimmîler (Gayrimüslimler)

- **Nefer Sayısı**
- **Mahalle Sayısı**
- **Zimmî Sayısı**

Bu köy bir tımar olup, divanî hasılat (devlete ait gelir) şu şekildedir:

- **Buğday (Gendüm):** 320 keyl (ölçü birimi)
- **Arpa (Şa'îr) ve diğer mahsuller:** 340 keyl
- **Çiftlik ve binek resmi:** 3375 akçe
- **Arı kovanı öşrü (vergi):** 210,5 keyl

Toplam Gelir: 13.000 akçe

Mâlikâne (özel mülk) olarak vakfedilmiş, Damsa köyü camisine ait olan gelirler:

- **Buğday (Gendüm):** 320 keyl
- **Arpa (Şa'îr) ve diğer mahsuller:** 340 keyl
- **Arı kovanı öşrü (vergi):** 210,5 keyl

Toplam Gelir: 6600 akçe

Bu vakıf, Damsa köyündeki cami vakfı olup, Emir Taşhun bin Emir Mahmud tarafından vakfedilmiştir. Sinason köyü bu vakfa bağlıdır. Cami vakfından elde edilen toplam gelir: 6600 akçe.

*Bu gelir, **hitabet (cami hatibi) ve imamlık görevleri** ile diğer ilgili hizmetler için kullanılmıştır. Vakfa ait masraflar ise, rakabe (mülk üzerindeki hak) ve hizmetler için harcanmıştır.*

Tarih: Bu bilgiler, görevler ve vakıf işlemleriyle birlikte kaydedilmiştir.]

[Seen and Recorded by the Registry]

The village of Sinason, part of Ürgüp district and the Niğde livâ, has been endowed as a property (mülk) to the mosque of Damsa village, built by Taşgun Bey.

Population, Neighborhoods, and Zimmîs (Non-Muslims)

- **Number of Soldiers (Nefer):**
- **Number of Neighborhoods (Mahalle):**
- **Number of Zimmîs (Non-Muslims):**

This village is a timar (land grant) and its divanî revenue (state income) is as follows:

- **Wheat (Gendüm):** 320 keyl (unit of measurement)
- **Barley (Sha'ir) and other crops:** 340 keyl
- **Farm and livestock tax (Çiftlik ve binek resmi):** 3375 akçe
- **Beehive tax (Arı kovanı öşrü):** 210.5 keyl

Total Revenue: 13,000 akçe

As a private property (mâlikâne), the revenues from the Damsa village mosque are:

- **Wheat (Gendüm):** 320 keyl
- **Barley (Sha'ir) and other crops:** 340 keyl
- **Beehive tax (Arı kovanı öşrü):** 210.5 keyl

Total Revenue: 6600 akçe

This endowment (vakıf) is connected to the Damsa village mosque and was endowed by Emir Taşhun bin Emir Mahmud. Sinason village is tied to this endowment. The total income from the mosque endowment amounts to 6600 akçe.

This income is used for the duties of preaching (hatib) and the imam, as well as for other related services. The expenses of the endowment are spent on the right of ownership (rakabe) and for service provisions.

Date: These details have been recorded along with the duties and endowment processes.]

Sahh

Der-kenârî mücebince mahallinden şer‘le hükm verilmek buyruldu
9 Cemâziye‘l-evvel [1]189

Devletlü inâyetlü merhametlü efendim sultânım hazretleri sağ olsun

Bu kulları Niğde sancağında Nevşehir ma‘a Ürgüb kazâsına tâbi‘ Sinason nâm karye sükkânı fukaralarından olub kendi hallerimizde kimesneye te‘addimiz yoğiken medîne-i mezbûreye tâbi‘ Damsa? karyesinde ashâb-ı hayrâtdan Emîr Taşhun bin Emîr Mahmud'un binâ eylediği câmi‘-i şerîfin evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellisi olan Osman kullarının üzerinden bu sene-i mübâreke de bir takrîb Seyyid Süleyman nâm bir kimesne tevliyetini kendüye tevcih ittirüb ve tarafından karye-i mezkurun iltizâmını Halil Ağa nâm bir kimesneye virüb karyemize geldiklerinde an-asıl karye-i Sinason'un defter-i hâkânîde kaydı nısfı tımâr ve nısf-ı âharı altı bin altı yüz akçesi vakf-ı mezkûre ifrâz olunub ancak nısf-ı a‘şâr-i şer‘iyesini vakf-ı mezkûr tarafından zabt ve ta‘şîr olunu gelüp bâkî altı bin altı yüz akçesi ve dîvânîsi tımâr tarafından zabt ve ta‘şîr olunduğundan resm-i çift ve resm-i bennâk ve mücerred ve caba ve tapu-yı zemîn ve resm-i arûsâne ma‘a deştânî ve sâ‘ir hukûk-ı rusûm-ı dîvânî tarafına hâsıl kayd olunmuşiken bu sene-i mübâreke de mütevellî olan Seyyid Süleyman tarafından mültezimi olan Halil Ağa karye-i mezkûreye gelüp kânûn-ı kadîm ve defter-i hâkânî mücebince a‘şâr-i şer‘iyesini almağa kanâ‘at etmeyüb üç beş nefer süvârî ile altmış gündün mütecâviz çift ve meccânen yem ve yiyecek aldığından gayri bu fukarâ kullarından bi-gayr-ı hakkın doksan yedi gurus cebren ve kahren ahz eylediğinden başka karye-i mezkûr kethüdâsını ta‘yîn-i yevmiye-i ta‘âm ve yem ve yiyecek mükemmel getür deyü darb-i şedîd ile darb ve gün be-gün zulm-i te‘addî ve tecâvüzü müzdâd olmağla arzuhâle cür‘et olundu merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki rahmen li‘l-fukarâ yedimize verilen i‘lâm-i şer‘iye mücebince zâlim-i mezbûrun zulmen aldığı ol mikdâr hakkımız şer‘an istirdâd olunub ve hilâf-ı şer‘ zulüm ve te‘addîsi men‘ ve def‘ birle icrâ-yı şer‘ ve ihkâk-ı

hak olunmak bâbında emr ü fermân lutf ü ihsân devletlü inâyetlü merhametlü efendim sultânım hazretlerininindir.

Bendegân-ı ahâlî-i fukarâ-i karye-i Sinason

R. 27 Haziran 1189 / H. 9 Cemâziye'l-evvel 1189 / M. 8 Temmuz 1775

[Teyit Edildi ve Yerel Mahkeme Kararı Verildi]

9 Cemâziye'l-evvel 1189 (Miladi 8 Temmuz 1775)

Devletlü, inayetlü, merhametlü efendim sultanım hazretleri sağ olsun,

Bizler, Niğde sancağında Nevşehir ve Ürgüp kazasına bağlı Sinason adlı köyün fakir sakinleriyiz. Kendi hâlimizde yaşayan ve kimseye zararımız olmayan fukaralarız. Ancak, Damsa köyünde, hayır sahiplerinden Emir Taşhun bin Emir Mahmud'un inşa ettirdiği caminin mütevellisi olan Osman'dan bu yıl, Seyyid Süleyman adında bir kişi cami mütevelliliğini üstlenmiştir. Bu kişi, Halil Ağa adında birini köyümüze mültezim (vergi tahsildarı) olarak göndermiştir.

Asıl kayıtlara göre, Sinason köyünün yarısı tımar, diğer yarısı ise altı bin altı yüz akçesi vakfa ayrılmıştır. Bu vakıf tarafından sadece dini öşürler (vergi) toplanmaktadır, diğer gelirler ise tımar sahipleri tarafından toplanmaktadır. Resm-i çift (tarım vergisi), resm-i bennak (bekâr vergisi), mücerred ve tapu vergisi gibi diğer vergiler, vakfa ve tımara paylaştırılmıştır.

Ancak bu yıl, müteveli Seyyid Süleyman'ın mültezimi Halil Ağa köyümüze gelmiş ve eski kanunlara ve devlet kayıtlarına göre dini vergilerle yetinmemiş, yanında üç beş süvari ile altmış gün boyunca çiftliklerden zorla ücretsiz yem ve yiyecek almıştır. Ayrıca, biz fakirlerden hiçbir hakları olmadığı hâlde zorla doksan yedi gurus almışlardır. Köy kethüdasını, günlük yemek ve yem tedarik etmekle görevlendirip, onu döverek bu zulmü gerçekleştirmişlerdir. Bu zulüm ve haksızlık günden güne artmıştır.

Bu nedenle biz, köyün fakir halkı olarak, yüksek merhametlerinizden rica ediyoruz: Yasaya aykırı olarak bizden alınan bu miktarın geri verilmesini ve bu zalim kişinin haksız yere yaptığı zulüm ve tecavüzlerin önlenmesini talep ediyoruz. Adaletin uygulanması ve hakkımızın korunması için emir ve ferman sizin yüce iradenize bağlıdır.

Sinason Köyünün Fakir Halkı

Rumi: 27 Haziran 1189

Hicri: 9 Cemâziye'l-evvel 1189

Miladi: 8 Temmuz 1775]

[Confirmed and Local Court Decision Issued

9 Jumada al-Awwal 1189 (Gregorian: 8 July 1775)

To the Exalted, Merciful, and Compassionate Sultan, may he live long,

We are the poor inhabitants of the village of Sinason, located in the Nevşehir and Ürgüp districts of Niğde Sanjak. We are peaceful and harmless people, causing no trouble to anyone. However, this year, Seyyid Süleyman has taken over the position of trustee of the mosque in Damsa village, which was built by Emir Taşhun bin Emir Mahmud, a benefactor. He has sent a man named Halil Ağa to our village as a tax collector (mültezim).

According to the original records, half of Sinason village belongs to the timar system, and the other half, amounting to six thousand six hundred akçe, is allocated to the endowment (vakıf). The endowment is responsible for collecting only religious taxes (öşür), while other revenues are collected by the timar holders. Taxes such as **resm-i çift** (agricultural tax), **resm-i bennak** (bachelor tax), and other taxes, like those for uncultivated land and property registration, are shared between the endowment and the timar system.

However, this year, the trustee Seyyid Süleyman's tax collector Halil Ağa came to our village. Instead of being content with the religious taxes, as per the old laws and state records, he brought three to five horsemen with him and, for sixty days, took free fodder and provisions from the farms by force. Additionally, although they had no right, they forcibly took ninety-seven gurus from us poor villagers. They assigned the village headman (kethüda) to provide daily meals and feed the horses and beat him severely when he could not comply. This oppression and injustice have increased day by day.

For this reason, we, the poor people of the village, humbly beg for your mercy: We request that the unlawfully taken amount be returned to us and that the unjust oppression and abuse by this cruel person be stopped. The application of justice and the protection of our rights depend on your high command.

The Poor People of Sinason Village

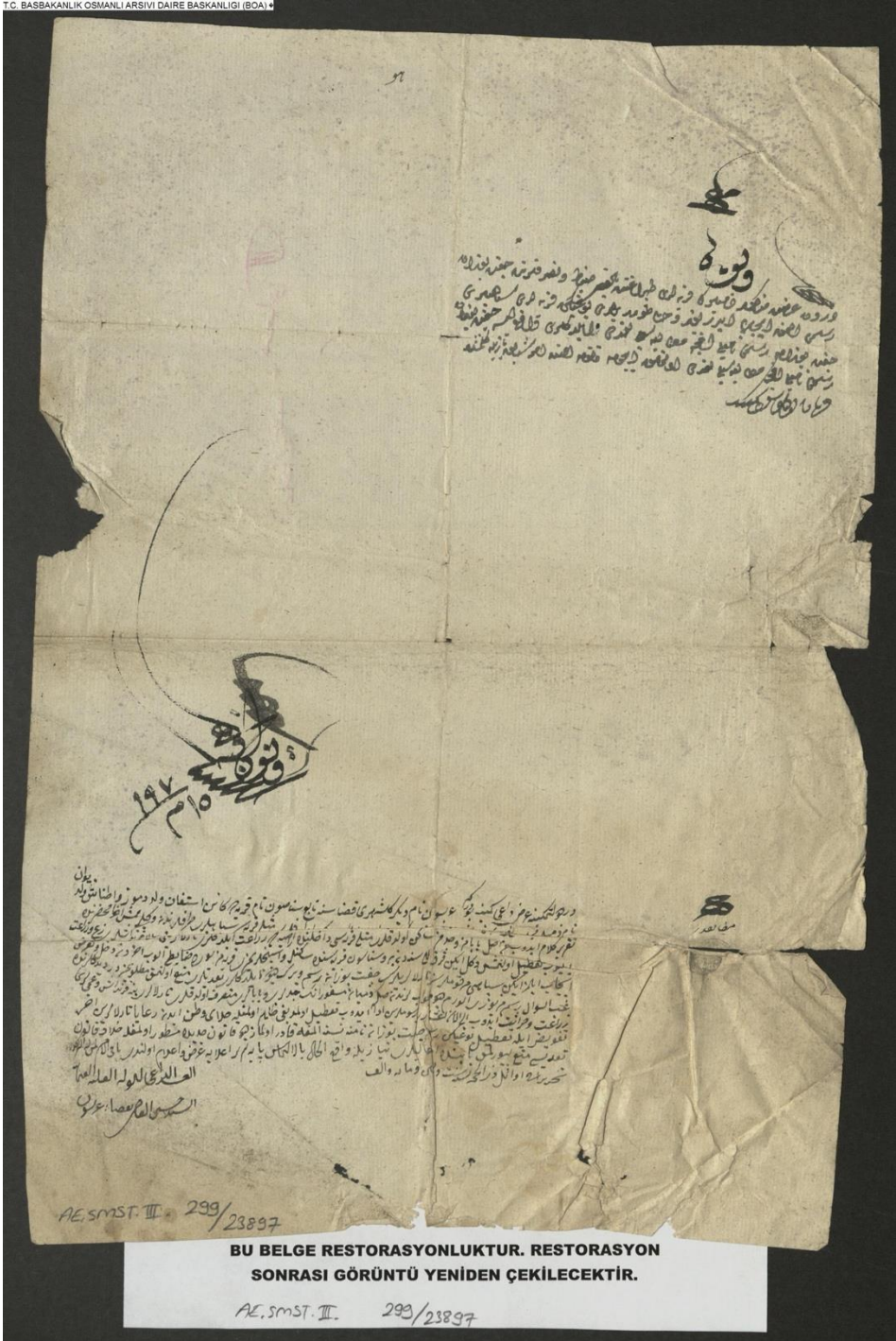
Rumi: 27 June 1189

Hijri: 9 Jumada al-Awwal 1189

Gregorian: 8 July 1775]

C. EV, 626/31580

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA)

Sahh Kânûn

Derûn-ı arzda mezkûr zimmîlerin karyeleri toprağında bi'l-fi'îl zabt ve tasarruflarında çift bozan resmi alınmak îcâb ider boz ve hâlî durur yerleri yoğiken karyeleri sipâhîleri çift bozan resmi nâmıyla akçe mütâlebesiyle te'addî eyledikleri vâki' ise çift bozan resmi nâmıyla akçe mütâlebesiyle te'addî olunmamak için kânûn üzere emr-i şerîf yazıla gelmiştir fermân devletlû sultanımındır

Sahh

Kânûn üzere hüküm buyruldu

15 Muharrem [1]197

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne budur ki Arabsun nâm-ı diğer Gülşehri kazâsına tâbi' Sinason nâm karyede kâ'in Stefan veled-i Vomoz ve Atnaş veled-i Yuvan nâm zimmîler ...(belge katlanmış!) karyesi sipâhîleri taraflarından vekîl Memiş Ağa mahzarında takrîr-i kelâm idüb an-asl babamız merhûm sâkin oldukları Metli karyesi dâhilinde arazide zirâ'at eyledikleri tarlalarını hâlâ karındaşları zer' ü zirâ'at eyleyüb ta'tîl olunmuş değil iken kırk elli seneden berü Sinason karyesinde sâkinler ve ispençlerimizi karye-i mezbure zâbiti alub âhardan dahl ü ta'arruz îcâb eylemez iken sipâhî-i merkûmlar siz tarlalarınızın çift bozan resmi virin deyü eyledükleri te'addîleri men' olunmak matlubumuzdur didiklerinde gıbbe's-su'âl resm-i mezbûru alırım deyü cevâblarından sonra zimmiyân-ı mesfûrânın cedleri ve babaları mutasarrıf oldukları tarlaları yine karındaş ve ammileri zirâ'at ve hırsaset idüb ile'l-ân a'şâr ve rusûmların edâ idüb ta'tîl olmadığı zâhir olmağla celâ-yı vatan iden re'âyâ tarlaların âhara tefviz ile ta'tîl yoğiken çift bozan nâmına nesne almağa kâdir olmaz deyü kânûn-ı cedîdde mastûr olmağla hilâf-ı kânûn te'addîsi men' buyrulamak bâbında re'âyâları niyazıyla vâkî'u'l-hâl bi'l-iltimas pây-e-serîr-i a'lâyâ arz u i'lâm olundu bâkî el-emr li-men lehü'l-emrindir.

Tahrîren fî evâ'il-i Zi'l-hicce sene sitte ve semânûn ve mi'e ve elf

El-abdü'd-dâ'î li-devleti'l-aliyyeti'l-Osmaniye es-Seyyid Hüseyin el-kâdî
bi-kazâ-i Arabsun

R. 10 Kânun-ı evvel 1196 / H. 15 Muharrem [1]197 / M. 21 Aralık 1782

[Teyit Edildi

Kanun gereği, belirtilen zimmîlerin (gayrimüslimlerin) köylerinde fiilen tasarruf ettikleri topraklarda “çift bozan resmi” (tarım yapılmayan arazi için alınan vergi) alınması gerekmektedir. Eğer bu topraklar boş ve terk edilmiş değilse, köyün sipahileri (askeri idarecileri) “çift bozan resmi” adı altında akçe (para) talep ederlerse, bu bir haksızlık olur. Böyle bir durum yaşanmışsa, “çift bozan resmi” adı altında haksız yere para talep edilmemesi için kanun uyarınca emir yazılması gerektiği belirtilmiştir. Bu, devletin yüce sultanının fermanıdır.

Teyit Edildi

Kanuna göre hüküm verilmiştir.

15 Muharrem 1197 (Miladi 21 Aralık 1782)

Devlet makamına arz eden kulunuz şunu bildirir: Arabsun (diğer adıyla Gülşehir) kazasına bağlı Sinason köyünde yaşayan Stefan bin Vomoş ve Atnaş bin Yuvan adlı zimmîler, köyün sipahileri tarafından zorla “çift bozan resmi” adı altında para talep edilmişlerdir. Babamızın, merhum olduğu Metli köyü dahilindeki arazilerde hâlâ kardeşlerimiz ekim yapmaktadır ve bu tarlalar boş bırakılmamıştır. Kırk-elli yıldır Sinason köyünde yaşamaktayız ve zimmîlere uygulanan vergiyi (ispenç) köyün zabıtine (vergi memuruna) düzenli olarak ödemekteyiz. Başka bir yerden müdahale edilmemesi gerekirken, sipahiler, “tarlalarınız için çift bozan resmi verin” diyerek haksız taleplerde bulunmuşlardır. Bu taleplerin durdurulması gerekmektedir.

Araştırmalar sonucunda, zimmîlerin dedeleri ve babaları tarafından işlenen tarlaların hâlâ kardeşleri ve amcaları tarafından ekilip biçildiği ve vergilerin düzenli olarak ödendiği ortaya çıkmıştır. Bu durumda tarlaların boş olmadığı ve terk edilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla “çift bozan resmi” alınması kanuna aykırıdır. Kanun gereğince bu tür taleplerin önlenmesi için zimmîlerin arzusu üzerine bu durum devlet makamlarına iletilmiş ve adaletin uygulanması istenmiştir.

Geri kalan emir, yetkililerindir.

Bu belge, Arabsun (Gülşehir) kazası kadısı Seyyid Hüseyin tarafından yazılmıştır.

Tarih:

Rumi: 10 Kânûn-ı evvel 1196

Hicri: 15 Muharrem 1197

Miladi: 21 Aralık 1782]

[Confirmed

According to the law, the "çift bozan tax" (a tax levied on uncultivated land) should be collected from the lands actually held by the zimmîs (non-Muslims) in their villages. If these lands are not vacant or abandoned, it would be unjust for the sipahis (military administrators) of the village to demand akçe (money) under the name of the "çift bozan tax." In case such an incident occurs, it is stated that an order should be issued in accordance with the law to prevent any unjust demands for money under the name of the "çift bozan tax." This is the decree of the exalted Sultan of the state.

Confirmed

A ruling has been made according to the law.,

15 Muharrem 1197 (December 21, 1782)

Your servant who presents this to the state authority reports the following: Stefan, son of Vomož, and Atnaş, son of Yuvan, who reside in the village of Sinason, part of the district of Arabsun (also known as Gülşehir), have been forcibly asked to pay money under the name of the "çift bozan tax" by the sipahis of the village. Although our father, who passed away, cultivated the lands within the village of Metli, our brothers still continue to farm these lands, and they have not been left uncultivated. We have been living in the village of Sinason for forty to fifty years and regularly pay the tax (ispence) that applies to zimmîs to the village officer (tax collector). Even though no external intervention should be made, the sipahis unjustly demanded, "Pay the çift bozan tax for your lands." These demands must be stopped.

As a result of the investigation, it was found that the lands, which were cultivated by the grandfathers and fathers of the zimmîs, are still being farmed by their brothers and uncles, and the taxes are being regularly paid. In this case, it is understood that the lands are neither vacant nor abandoned. Therefore, the collection of the "çift bozan tax" is contrary to the law. In accordance with the law, such demands should be prevented, and upon the request of the zimmîs, this situation has been conveyed to the state authorities, requesting the application of justice.

The rest of the order is in the hands of the authorities.

This document was written by Seyyid Hüseyin, the judge (kadı) of the district of Arabsun (Gülşehir).

Date:

Rumi: 10 Kânûn-ı evvel 1196

Hijri: 15 Muharrem 1197

Gregorian: December 21, 1782]

AE. SMST. III, 299/23897

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Research Article

Culture Of Corporate Social Responsibility (CSR) in India and Türkiye

Nayan Mitra ^{1,*}

¹ Founder Director, Sustainable Advancements. ORCID: 0000-0001-8854-9484

* Correspondence: nayan@sustainableadvancements.com

Received: 18.11.2024; Accepted: 25.12.2024. DOI: 10.38154/CJAS.2025.79

Abstract: Definitions of Corporate Social Responsibility (CSR) differ from countries and are often aligned to the cultures of a company's home country. This becomes even more complex under the context of mandated versus voluntary CSR. While compliance guidelines often structure the CSR implementation, but a voluntary CSR helps to mainstream CSR into the governance and sustainability paradigm of the corporation. Therefore, this secondary research seeks to examine the CSR practices of corporations in India and Türkiye and compare them to comprehend their similarities and differences. The two countries have been selected due to their uniqueness - India has been selected as being one of the first countries to have a mandated CSR since April 1, 2014; while Türkiye has been selected due to its geographical distinctiveness. As a first of its kind research, this investigation seeks to contribute significantly to the body of work in the space of CSR and Sustainability study.

Keywords: Corporate Social Responsibility (CSR), Sustainability, mandated CSR, voluntary CSR, India, Türkiye.

Hindistan ve Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) Kültürü

Öz: Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) tanımları ülkeden ülkeye farklılık gösterir ve genellikle bir şirketin kendi ülkesinin kültürleriyle uyumludur. Bu durum, zorunlu ve gönüllü KSS bağlamında daha da karmaşık bir hal

almaktadır. Uyum yönergeleri genellikle KSS uygulamasını yapılandırırken, gönüllü bir KSS, KSS'nin şirketin yönetim ve sürdürülebilirlik paradigmasına dahil edilmesine yardımcı olur. Bu nedenle, bu ikincil araştırma Hindistan ve Türkiye'deki şirketlerin KSS uygulamalarını incelemeyi ve benzerliklerini ve farklılıklarını anlamak için bunları karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu iki ülkenin seçilmesinin nedeni, Hindistan'ın 1 Nisan 2014'ten bu yana KSS'yi zorunlu kılan ilk ülkelerden biri olması; Türkiye'nin ise coğrafi farklılığıdır. Türünün ilk örneği olan bu araştırma, KSS ve Sürdürülebilirlik alanındaki çalışmalara önemli bir katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS), Sürdürülebilirlik, zorunlu KSS, gönüllü KSS, Hindistan, Türkiye.

Introduction

Corporate Social Responsibility (CSR) has been variously defined by diverse scientists at different times, that has led to significant discussion, debate and research. The definitions have often ranged to interpret Corporate Citizenship, Sustainability, Corporate Social Performance, Stakeholder Theory, Business Ethics to name a few (Appendix A). Perspectives vary on whether multinational companies (MNCs) should develop centrally coordinated 'global' CSR strategies, or whether they should stimulate centralized 'local' CSR strategies (Isaksson, 2012; Muller, 2006; Isaksson & Mitra, 2019). While the drivers behind the levels of CSR enactment varies in different economies (legislated versus voluntary). research finds that CSR of high-performing MNCs in both types of economies engage in CSR for similar reasons and beliefs (positive reputation, increasing competitive advantages and market risk mitigation) while providing societal improvements and a win-win outcome (Isaksson & Mitra, 2019). However, it is expected that the cultures of a company's home country have an affect the company's CSR activity. Thus, there is a need to conduct research that may want to examine the impact of specific cultural, legislative and institutional variables on CSR of companies in different regions (Fisher, Mahoney & Scazzero, 2016). Taking this cue forward, this research will be examining the CSR practices of corporations in India and Turkiye and compare them to comprehend their similarities and differences. The two countries have been selected due to their uniqueness - India has been selected as being one of the first countries to have a mandated CSR since April 1, 2014; while Turkiye has been selected due to its geographical distinctiveness.

Against this backdrop, it wasn't easy to imagine that the two states would be working within a common regional framework, and scholars of international relations were closely watching how multilateralism would work in South Asia without these arch-rivals.

This research, thus deep dives into accomplishing the following objectives:

- Explore the business environment of India and Türkiye;
- Comprehend the CSR mandate of India;
- Understand the CSR policy of Türkiye;
- Undertake a comparative analysis between India and Türkiye with regards to CSR.

The methodology of the study involves deep secondary research through literature review to accomplish the objectives laid down. Each of the survey has been adapted from peer reviewed journals and books to provide source validity and has been adequately cited to provide transparency.

India and Türkiye Business Relations

India-Türkiye relations are defined by the historical, ideological and geo-strategic dilemmas ever since the two republics were born (Omair, 2017). Türkiye and India have undergone an immense social, political and economic transformation since the end of the Cold War as well as in relation to their foreign policies. However, ever since 2002, Türkiye has been actively re-defining its foreign policy preferences in Africa, the Middle East and Asia (Mehmet, 2010).

This has enabled the deepening of the India-Türkiye economic and commercial cooperation over the years that has supported the bilateral relationship (Ministry of External Affairs, 2014) to prosper. Now, several bilateral agreements and institutional mechanisms, at the governmental level as well as B2B (business-to-business) provide the framework for strengthening economic and commercial ties. Infact, India's economic engagement with Türkiye has acquired new momentum in recent years with considerable increase in India-Türkiye trade, which exceeded the USD 10 billion mark in 2021-22 (India-Türkiye Relations, 2023). Indian companies have invested about USD 126 million in Türkiye (as per Central Bank of Türkiye data) and Turkish investment in India is about USD 210.47 million (as per Department for Promotion of Industry and Internal Trade, India) (India-Türkiye Relations, 2023) (Table 1).

Table 1: India-Türkiye bilateral trade

	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23
India's Exports	5090.70	5452.45	4969.47	3,952.89	8,716.13	9,609.67
% Growth	10.03	7.11	-8.86	-20.46	120.50	10.25
India's imports	2131.18	2388.26	2116.56	1467.33	1,996.75	4,208.84
% Growth	76.61	10.42	-11.38	-30.67	55.31	110.78
Total trade	7221.88	7840.71	7086.03	5,420.22	10,712.88	13,881.51

Values in USD Millions

Source: Ministry of Commerce and Industry, Government of India (India-Türkiye Relations, 2023)

For Indian companies, Türkiye serves as a base to do business with markets in Europe, Central Asia, and the Black Sea Region, besides expanding access to the Middle East. On the other hand, Turkish firms can locate their Asia production base in India and tap into its manufacturing ambitions, besides participating in the country's infrastructure and logistics projects. Based on a June 2022 press release by the Indian Ministry of External Affairs, Indian companies are present in Türkiye's automobile, pharmaceutical, and IT sectors while Turkish businesses have a presence in India's infrastructure and engineering sectors. As per the Embassy of India in Ankara, prominent Indian companies registered in Türkiye include Tractors and Farm Equipment Limited (TAFE), Mahindra, Sonalika, Tata Motors, Jindal, Indo-Rama, Birla Cellulose, Polyplex, GMR Infrastructure, Merrill Lynch, Punj Lloyd, Reliance Industries, Thermax, Wipro, Dabur, Jain Irrigation, etc. and have invested around USD 125 million in the country. Turkish companies operating in India include Koç Holding (consumer durables), Arcelik A.S (home appliances), Doğuş Holding Doğuş Construction (construction), Limak Holding (construction), Fernas (construction), Sarar (Turkish menswear), Soktas (fabric company now acquired

by Grasim Industries Ltd), Çelebi Holding (aviation services), Orhan Holding (automotive supplier), Hidromas (hydraulic products – owned by Netherland-based HMS Global), etc. Many Turkish firms have structured their Indian business holdings as joint ventures with Indian firms (IBEF, 2024).

India exported 4,261 commodities to Türkiye in FY23 that included engineering goods (USD 1.8 billion), petroleum products (USD 946 million), electronic goods (USD 356 million), organic and inorganic chemicals (USD 336 million), man-made yarn (USD 269 million), others (USD 220 million), drugs and pharmaceuticals (USD 187 million) etc. from April-November 2023, valued at USD 4.82 billion. On the other hand, India imported 2,797 commodities from Türkiye in FY23, included petroleum: crude (USD 909 million), nuclear reactors and parts (USD 220 million), salt and plastering materials (USD 172 million), natural and precious pearls (USD 130 million), animal products (USD 106 million), etc. from April-November 2023, valued at USD 2.3 billion (IBEF, 2024).

However, while the synergies between India and Türkiye in the areas of trade and commerce are seamless, the Corporate Social Responsibilities (CSR) policies differ substantially.

CSR Practices in India

In India, CSR can be divided into two broad phases – pre and post mandate. In the year 2013, India amended its Companies Act after 57 years, in which CSR was introduced as a directive for certain large companies. The mandate came into effect from April 1, 2014. Prior to the mandate, “the evolution of CSR development in the corporate culture of India can be traced back to pure philanthropy and charity during industrialisation (1850 - 1914), then to social development during independence (1914 -1960), and, yet, again to the 'mixed economy' paradigm, bound under legal and regulatory framework of businesses, activities and the emancipation of public-sector undertakings (**PSUs**) (1960 - 1980) and finally to a globalized world in a 'confused state', characterized partly by traditional philanthropic engagements and partly by steps taken to integrate CSR into a sustainable business strategy (1980 until the present) (**CII, 2013**) that came to stay (Mitra & Schmidpeter, 2016).”

From 2014, Indian CSR evolved in a more structured format under the mandate outlined under the Companies Act, 2013. The question that often arises revolves around the why (motivators), what (nuances) and how (implementation) of the CSR directive, that has been outlined in Table 2.

Table 2: The Why, What and How of CSR mandate in India

Why (motivators)	What (nuances)	How (implementation)
• Abundance of human capital. • Lagging social indicators. • Lagging environmental regulations. • Income inequality.	• The CSR mandate passed under Section 135 and Schedule VII of the Companies Act, 2013. • Section 135 formalized document, brought CSR from the “backroom to the boardroom”. • Schedule VII helps prioritize the areas of intervention for the most rapid developmental results.	• Via a registered trust/a registered society/ a company established by the focal firm or its holding/ subsidiary/associate company • If aforementioned entities are not established, the focal company must have proven credentials of undertaking 3 years of similar CSR activities. • Specifics of CSR activities, related expenditures, and monitoring/reporting processes must be specified by the focal company. • Collaboration with other companies to carry out CSR programs is allowed.

Source: Mitra, Mukherjee & Gaur, 2020.

Thus, in the years that followed, mandated Corporate Social Responsibility (CSR) became a new area of study. The mandate as laid down under the Section 135, the CSR Rules and Schedule VII of the Companies Act 2013 in India. While Section 135 stipulates that every company covered by the inclusion criteria of net worth of (Indian Rupee) INR 5 billion or more, or a turnover of INR 10 billion or more, or a net profit of INR 50 million or more should spend at least 2 percent of their average net profit in the previous three years on CSR activities; the CSR rules clarifies on the modus operandi of the same; and Schedule VII details the priority areas where such CSR resources needs to be spent. This CSR mandate was specially created 'FOR INDIA, BY INDIA, IN INDIA', keeping in mind the unique Indian context and was 'LINKED TO THE INCLUSIVE DEVELOPMENT AGENDA OF THE NATION' (Chatterjee & Mitra, 2016) and has shaken the foundation of business and society at the same time; affecting the country at a multi-stakeholder level, enabling India to gradually move towards being the birthplace of social, economic, environmental transformation through financial investments in CSR (Mitra & Schmidpeter, 2020)!

Moreover, what is noteworthy is that the interventions included in the Section VII of the Companies Act, 2013 is aligned to the 17 macro goals set under the Sustainable Development Goals (SDGs), also known as the Global Goals as

adopted by the United Nations (Mitra & Chatterjee, 2019, Mitra & Schmidpeter, 2020).

The CSR mandate is now ten years old since it was first implemented and over the decade, has been mainstreamed among most of the companies through the formation of their own foundations/ trusts/ societies, supplementing Government projects, reducing the gap between CSR and Social Enterprise, increasing social awareness on a number of issues, becoming an aspiration to the MSME (medium, small and micro enterprise) sector (Mitra & Schmidpeter, 2020); and most importantly, becoming a strength to the country in times of distress as has been in the times of Covid. Infact, "a series of amendments were introduced in the Schedule VII during the period April 1, 2020 to March 31, 2021 to encourage the flow of funds of companies towards national issues" (Goel & Rathee, 2022).

CSR Practices in Turkiye

Turkiye, as per certain historians, is a continent by itself due to its unique geographical location at the crossroads of Asia, Europe, Africa and the Middle East. This exceptional positioning has worked both as an advantage and a limitation to Turkiye whereby "religion, culture, fast-track modernization, conservative domestic political culture and western-oriented foreign policy outlook have often been the sources of confusion in the west and the east alike" (Ozkan, 2010).

Turkiye does not have a mandated CSR ingrained into their policies; however, the "philanthropic component of CSR has been strengthened as a phenomenon in the nexus of family, religion, community, and market logics" (Turker & Can, 2021). While some scientists argue that the ethical and environmental components are not fully integrated into the CSR agenda of Turkish business organizations (Turker & Can, 2021), others contend that in the absence of any specific governmental department responsible for CSR as a whole, CSR and sustainability are often used interchangeably to denote business responsibility. Thus, signing of the UN Convention on Biodiversity in 1991, UN Convention to Combat Desertification in 1994 and UN Framework Convention on Climate Change in 2004, as well as the Kyoto Protocol in 2009 which aims to strengthen enforcement of UN Framework Convention on Climate Change that commits state parties to reduce greenhouse gas emissions to fight against global warming should all fall under the CSR paradigm (Akdogan, Selimoglu & Turkcan, 2020),

Infact, Demir, Cagle & Dalkılıç (2016) pointed out that for listed companies the board of directors are obligated to report CSR activities under the annual

reports of the company as well as charged with the responsibility of acting sensitively towards the firms' stakeholders concerning various social responsibilities, ethical rules and complying with the regulations with respect to environment, consumers and public health. Corporations are also obligated to support and respect the internationally recognized human rights as well as combat against any kind of corruption including embezzlement and bribery (Demir, Cagle & Dalkilic, 2016).

However, a recent study by Sahin et al. (2011) focused on board characteristics and showed that board size, CEO (Chief Executive Officer) duality, and the presence of inside directors were negatively related to financial performance among Turkish public companies. In addition, the presence of independent directors on the board was positively associated with CSR. Yet another study, which focused on ownership concentration directly, Kilic et al. (2015) investigated a sample of Turkish banks and showed that ownership concentration was negatively associated with CSR disclosure. Additional governance variables including the percentage of independent directors on board and the number of female directors were found to be positively related to CSR disclosure (Selcuk, 2019).

"Priority areas of Turkish companies in CSR projects shows Turkiye's strive for achieving economic development more than cultural and social development. Expectations of companies from realizing CSR projects also show that companies consider CSR projects as a tool to increase their competitive abilities locally and internationally, to increase net profit level and their overall company value. Companies expect direct economic and financial results from CSR activities rather than realizing them as a result of a more elevated understanding of being a responsible company towards its society and environment" (Akdogan, Selimoglu & Turkcan, 2020).

Thus, this emerging influence of CSR under strategic decision making and firm interactions with large groups of stakeholders has highlighted the need for evaluating the Turkish perspective and activities within the current sustainability movement (Demir, Cagle & Dalkilic, 2016).

Comparison Between Indian and Turkish CSR

Thus, what is evident is that the CSR policies of India and Turkiye vary. This includes the very definition of CSR itself. Let us enumerate some of the variances:

Sl. No.	Broad area	India	Turkiye
1.	CSR definition	Denotes what is underlined under the Section 135, CSR rules and the Schedule VII of the Companies Act, 2013	Denotes sustainability, corporate governance.
2	CSR policy	Mandated	Voluntary
3	Nature of CSR	CSR needs to be projectivized and not aligned to the business of the company	CSR Activities are integrated with business plan, business goals, functions, and strategy. CSR is part of Corporate Governance and Sustainability Development activities.
4	CSR implementation	Company-owned foundations/ trusts/ societies through implementation agencies	Family-owned foundations
5	CSR dynamics	Strategic	Strategic
6	CSR spent	At least 2% of their profit of the average of the last three years	No fixed amount
7	Type of company	Large companies falling under the mandate	Since voluntary, applies to any company
8	CSR purpose	"The business case for CSR". Recognize that CSR can and should provide tangible- and intangible benefits to organizations have a measurable payoff and make general economic sense.	"The business case for CSR". Recognize that CSR can and should provide tangible- and intangible benefits to organizations have a measurable payoff and make general economic sense.

Source: Author Own

Limitations and Way Forward

The most important limitation of this study lies in understanding the CSR dynamics of only two countries, viz., India and Türkiye. This research can be

extrapolated to study other countries to have a holistic overview of the CSR dynamics in various countries. Moreover, the study was conducted only on the issue of CSR. This can be replicated into other areas like Sustainability and/or Corporate Governance. Yet another limitation of this study is that it has only used secondary research to accomplish its objectives. Future research should do an empirical study based on primary research to corroborate this.

Appendix – A

Select Fifty CSR Definitions, Concepts and Models (1991-2016)

Sl. No.	Researcher(s), Year	Perspective	Key Findings
1	Carroll, 1991	Corporate Citizenship	For CSR to be accepted by a conscientious business person, it should be framed in such a way that the entire range of business responsibilities are embraced. Four kinds of social responsibilities constitute total CSR - economic, legal, ethical and philanthropic, that forms a pyramid.
2	Frederick <i>et al.</i> , 1992	Sustainability	CSR can be defined as a principle stating that corporations should be accountable for the effects of any of their actions on their community and environment.
3	Kay, 1993	Corporate Social Performance	Reputation, closely related to brand awareness, aids in brand differentiation and ultimately helps a company gain (through a good reputation) or lose (through a damaged reputation) competitive advantage. CSR aids in reputation building.
4	Reder, 1994	Corporate Citizenship	An all-encompassing notion, [corporate] social responsibility refers to both the way a company conducts its internal operations, including the way it treats its work force, and its impact on the world around it.
5	Elkington, 1994	Sustainability	First coined the term, triple bottom line (TBL), that strove to measure sustainability by focusing on comprehensive investment results - that is, with respect to performance along the

			interrelated dimensions of profits, people and the planet.
6	Hart, 1995	Sustainability	Proposed a natural-resource based view of the firm, based upon the firm's relationship to the natural environment. Three interconnected strategies (pollution prevention, product stewardship and sustainable development) were presented in detail along with accompanying propositions concerning their connections to sustained competitive advantage.
7	Mitchell, Agle & Wood, 1997	Stakeholder theory	Managing stakeholder relationships is challenging because of power, legitimacy, and urgency of diverse stakeholders' sustainability interests.
8	Hopkins, 1998	Stakeholder theory	CSR is concerned with treating the stakeholders of the firm ethically or in a socially responsible manner. Stakeholders exist both within a firm and outside. Consequently, behaving socially responsibly will increase the human development of stakeholders both within and outside the corporation.
9	Maignan, Ferrel & Hult, 1999	Corporate Citizenship	Market oriented cultures along with humanistic cultures lead to proactive corporate citizenship, which in turn is associated with improved levels of employee commitment, customer loyalty and business performance.
10	World Business Council for Sustainable Development, 1999	Corporate Citizenship	CSR is the commitment of business to contribute to sustainable economic development, working with employees, their families, the local community and society at large to improve their quality of life.

11	Khoury <i>et al.</i> , 1999	Stakeholder theory	CSR is the overall relationship of the corporation with all of its stakeholders. These include customers, employees, communities, owners/investors, government, suppliers and competitors. Elements of social responsibility include investment in community outreach, employee relations, creation and maintenance of employment, environmental stewardship and financial performance.
12	Woodward-Clyde, 1999	Corporate Citizenship	CSR has been defined as a 'contract' between society and business wherein a community grants a company a license to operate and in return the matter meets certain obligations and behaves in an acceptable manner.
13	Kilcullen and Kooistra, 1999	Business ethics	CSR is the degree of moral obligation that may be ascribed to corporations beyond simple obedience to the laws of the state.
14	Piacentini <i>et al.</i> , 2000	Business ethics	CSR is the voluntary assumption by companies of responsibilities beyond purely economic and legal responsibilities.
15	Business for Social Responsibility, 2000	Corporate Citizenship	Operating a business in a manner that meets or exceeds the ethical, legal, commercial and public expectations that society has of business. Social responsibility is a guiding principle for every decision made and in every area of a business.
16	Commission of the European Communities, 2001	Sustainability	CSR is a concept whereby companies integrate social and environmental concerns in their business operations and in their interaction with their stakeholders on a voluntary basis.
17	Jackson and Hawker, 2001	Stakeholder theory/ Sustainability	CSR is how a Company treats its employees and all its stakeholders and the environment.
18	Marsden, 2001	Corporate Citizenship	CSR is about the core behaviour of companies and the responsibility for their total impact on the societies in which they operate. CSR is not an optional add-on nor is it an act of philanthropy. A socially responsible corporation is one that runs a profitable business that takes account of

			all the positive and negative environmental, social and economic effects it has on society.
19	McWilliams and Siegel, 2001	Business ethics	CSR are the actions that appear to further some social good, beyond the interests of the firm and that which is required by law.
20	Foran, 2001	Stakeholder theory/ Sustainability	CSR can be defined as the set of practices and behaviours that firms adopt towards their labour force, towards the environment in which their operations are embedded, towards authority and towards civil society.
21	Pinney, 2001	Corporate Citizenship	CSR or corporate citizenship can most simply be defined as a set of management practices that ensure the company minimizes the negative impacts of its operations on society while maximizing its positive impacts.
22	UK Government, 2001	Stakeholder theory	CSR recognizes that the private sector's wider commercial interests require it to manage its impact on society and the environment in the widest sense. This requires it to establish an appropriate dialogue or partnership with relevant stakeholders, be they employees, customers, investors, suppliers or communities. CSR goes beyond legal obligations, involving voluntary, private sector-led engagement, which reflects the priorities and characteristics of each business, as well as sectoral and local factors.
23	Lea, 2002	Stakeholder theory	CSR is about businesses and other organizations going beyond the legal obligations to manage the impact they have on the environment and society. In particular, this could include how organizations interact with their employees, suppliers, customers and the communities in which they operate, as well as the extent they attempt to protect the environment.
24	Andersen, 2003	Sustainability	We define CSR broadly to be about extending the immediate interest from oneself to include

			one's fellow citizens and the society one is living in and is a part of today, acting with respect for the future generation and nature.
25	Strategis, 2003	Sustainability	CSR is generally seen as the business contribution to sustainable development, which has been defined as development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs, and is generally understood as focusing on how to achieve the integration of economic, environmental and social imperatives.
26	Van Marrewijk, 2003	Sustainability	In general, corporate sustainability and CSR refer to company activities – voluntary by definition – demonstrating the inclusion of social and environmental concerns in business operations and in interactions with stakeholders.
27	Kanter, 2003	Corporate Social Performance	Now companies are viewing community needs as opportunities to develop ideas, locate and cater to new markets, and solve long overdue business problems.
28	Goodpaster & Matthews, 2003	Business ethics	Corporations that monitor their employment practices and the effects of their production processes and products on the environment and human health show the same kind of rationality and respect that morally responsible individuals do.
29	IndianNGOs.com, 2003	Corporate Citizenship	CSR is a business process wherein the institution and the individuals within are sensitive and careful about the direct and indirect effect of their work on internal and external communities, nature and the outside world.
30	Ethical Performance, 2003	Business ethics	At its best, CSR is defined as the responsibility of a company for the totality of its impact, with a need to embed society's values into its core operations as well as into its treatment of its social and physical environment. Responsibility is accepted as encompassing a spectrum – from the running of a profitable business to the health

			and safety of staff and the impact on the societies in which a company operates.
31	Global Corporate Social Responsibility Policies Project, 2003	Business ethics	Global CSR can be defined as business practices based on ethical values and respect for workers, communities and the environment.
32	CSRwire, 2003	Stakeholder theory	CSR is defined as the integration of business operations and values, whereby the interests of all stakeholders including investors, customers, employees and the environment are reflected in the company's policies and actions.
33	Ethics in Action Awards, 2003	Stakeholder theory	CSR is a term describing a company's obligation to be accountable to all of its stakeholders in all its operations and activities. Socially responsible companies consider the full scope of their impact on communities and the environment when making decisions, balancing the needs of stakeholders with their need to make a profit.
34	Daugareilh and Isabelle, 2008; Sobczak, 2004	Stakeholder theory	Employees' participation in framing CSR policies cannot be ignored because OECD guidelines on employment and industrial relations and ILO Tripartite Declarations specify the same; Companies should be cautious in using CSR tools, such that while protecting consumer rights, labour rights should not be compromised.
35	Chapple & Moon, 2005	Corporate Citizenship	Community involvement is the largest part of established form of CSR in India. This is now being followed by socially responsible production process and employee relations.
36	Prahalad, 2006	Corporate Social Performance	Propounded the 'bottom of the pyramid' model, where he argued that one must 'stop thinking of the poor as victims or as a burden and start recognizing them as resilient and creative entrepreneurs and value-conscious consumers, a whole new world of opportunity will open up.'
37	Sen, Bhattacharya and	Stakeholder theory	Stakeholders from consumption, employment and investment domains react positively to a company's CSR initiatives.

	Korschun, 2006		
38	Collier & Estebban, 2007	Corporate Social Performance	Many businesses understand that the willingness to assume responsibility for people and the environment can determine the achievement of the company's profitability.
39	Sirsly & Lamertz, 2008	Corporate Social Performance	CSR initiatives of a company can lead to a sustainable first-mover advantage provided it is central to the company's mission, provides company specific benefits and is made visible to external audiences.
40	Visser, 2008	Corporate Citizenship	The formal and informal ways in which business makes a contribution to improving the governance, social, ethical, labour, environmental conditions of the developing countries in which they operate, while remaining sensitive to prevailing religions, historical and cultural contexts.
41	Peterson & Jun, 2009	Corporate Social Performance	A company which has incorporated CSR philosophy in its business model has better reputation and this leads to better financial performance, since both are closely related.
42	Doh, Howton, Howton & Siegel, 2010	Corporate Social Performance	Institutional intermediaries (non-governmental organisations - NGOs, rating agencies, certifying agencies, think tanks, public institutions etc. appear to influence market assessments of a company's social responsibility.
43	Kapoor & Sandhu, 2010	Corporate Social Performance	There is significant positive impact of CSR on corporate profitability and insignificant positive impact on corporate growth.
44	Kitthananan, 2010	Corporate Social Performance	Successful corporate responsibility requires an integration of CSR into business's strategy as well as its in-process operations. Business should be able to deliberately identify, prioritize, and address the social causes that matter most, or at least the ones on which it can make the highest impact to society and business's future.

45	Porter & Kramer, 2011	Corporate Social Performance	Propounded the concept of 'creating shared value,' that states: 'Companies could bring business and society back together if they redefined their purpose as 'creating shared value' - generating economic value in a way that also produces value for society by addressing its challenges. A shared value approach reconnects company success with social progress."
46	Stephen, Gregory & Matten, 2012	Business ethics	The institutional theory stated that corporate social activities are not only voluntary activities but it is a part of interface between business and society. Regulation/ governance are necessary for enhancing the corporate performance of businesses through CSR. The theory also suggested that in what form companies should take its social responsibilities whether historical, political or legal form.
47	Eccles, R.G. & Serafeim, G., 2013	Corporate Social Performance	Contend that by focusing on the environmental, social and governance (ESG) issues that are most relevant- or "material"- to shareholder value, firms can simultaneously boost both financial and ESG performance.
48	Mitra, 2014	Corporate Citizenship	In an emerging country like India, the ideal model, would be to generate the continuous 'cycle of conversion' and transform the population to reap demographic dividend through a mutually beneficial relationship with the Government and the Corporation.
49	Rangan, Chase & Karim, 2015	Corporate Social Performance	Companies' CSR activities are typically divided among three theatres of practice, viz., focusing on philanthropy, improving operational effectiveness and transforming the business model.
50	Örtenblad, 2016	Business ethics	The motives behind CSR initiatives have both moral and strategic imperatives.

Source: Collated from Dahlsrud, 2008, Maurya, 2013, Mitra (2019)

References

- Akben-Selcuk, E. (2019). Corporate Social Responsibility and Financial Performance: The Moderating Role of Ownership Concentration in Türkiye. *Sustainability*, 11(13), 3643. <https://doi.org/10.3390/su11133643>
- Akdoğan, Nalan & Selimoglu, Seval & Turkcan, Medine. (2020). Sustainability accounting and corporate social responsibility in Türkiye and in its region. *Journal of Accounting and Management Information Systems*. 19. 10.24818/jamis.2020.01001.
- Akdoğan, Nalan & Selimoglu, Seval & Turkcan, Medine. (2020). Sustainability accounting and corporate social responsibility in Türkiye and in its region. *Journal of Accounting and Management Information Systems*. 19. 10.24818/jamis.2020.01001.
- Andersen K. I. (2003). The project. Retrieved from <http://www.aiesec.dk/projects/rexpect/Theproject.htm#Definition>
Bond University.
- Business for Social Responsibility. (2000). Introduction to corporate social responsibility.
- Carroll A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39–48.
- Chapple W., Moon J. (2005). Corporate social responsibility (CSR) in Asia: A seven country study of CSR website reporting. *Business and Society*, 44(4), 415–441.
- Chatterjee, B. & Mitra, N. (2016). The Genesis of the CSR Mandate in India: Demystifying the 'Chatterjee model' in Mitra & Schmidpeter (eds.) *Corporate Social Responsibility in India: Cases and Developments After the Legal Mandate*. Springer International Publishing.
- CII. (2013). CSR Compendium: Eastern Region – Setting Goals, Accomplishing Missions in New Paradigm. Kolkata, West Bengal: Confederation of Indian Industry (CII) publication.
- Collier J., Esteban R. (2007). Corporate social responsibility and employee commitment. *Business Ethics: A European Review*, 16, 19–33.
- Commission of the European Communities. (2001). Promoting a European framework for corporate social responsibilities. Brussels, Belgium: Office for Official Publications of the European Communities.

- CSRwire. (2003). About CSRwire. Retrieved from <http://www.csrwire.com/page.cgi/about.html>
- Daugareilh & Isabelle. (2008). Employee participation, ethics and corporate social responsibility. *European Review of Labour and Research*, 14(1), 93–111.
- Demir, Gönenç & Cagle, Melissa & Dalkılıç, Ali Fatih. (2016). Corporate Social Responsibility And Regulatory Initiatives In Türkiye: Good Implementation Examples. *Journal of Accounting and Management Information Systems*. 16.
- Doh J. P., Howton S. D., Howton S. W., Siegel D. S. (2010). Does the market respond to an endorsement of social responsibility? The role of institutions, information and legitimacy. *Journal of Management*, 36(6), 1461–1485.
- Eccles R. G., Serafeim G. (2013, May). The performance frontier: Innovating for a sustainable strategy. *Harvard Business Review*, 91(5), 50–56, 58, 60, 150.
- Elkington J. (1994). Towards the sustainable corporation: Win-win-win business strategies for sustainable development. *California Management Review*, 36, 90, 100.
- Ethical Performance. (2003). Introduction: Defining corporate social responsibility. Retrieved from <http://www.ethicalperformance.com/bestpractice/archive/1001/introduction.html>
- Ethics in Action Awards. (2003). What is corporate social responsibility? Retrieved from <http://www.ethicsinaction.com/whatiscsr/qanda.html>
- Fisher, Victoria & Mahoney, Lois & Scazzero, Joseph. (2016). An International Comparison of Corporate Social Responsibility. *Issues In Social and Environmental Accounting*. 10. 1. 10.22164/isea.v10i1.141.
- Foran T. (2001). Corporate social responsibility at nine multinational electronics firms in Thailand: A preliminary analysis. Report to the California Global Corporate Accountability Project. Berkeley, CA: Nautilus Institute for Security and Sustainable Development.
- Frederick W., Post J., Davis K. E. (1992). *Business and society: Corporate strategy, public policy, ethics* (7th ed.). London, UK: McGraw-Hill.
- Global Corporate Social Responsibility Policies Project. (2003). A role for the government—Issues at hand. Chapel Hill, NC: Kenan-Flagler Business School of the University of North Carolina. Retrieved from http://www.csrpolicies.org/CSRRoleGov/CSR_Issue/csr_issue.html

Goel, Anupama & Rathee, Himangshu. (2022). CSR Policies in Different Countries: A Comparative Analysis. 10.5772/intechopen.106612.

Goodpaster K. E., Mathews Jr J. B. (2003). Can a corporation have a conscience? In Harvard business review on corporate responsibility (pp 131–156). Boston, MA: Harvard Business School Publishing.

Hart S. (1995). A natural-resource-based view of the firm. *The Academy of Management Review*, 20(4), 986–1014.

Hopkins M. (1998). *The planetary bargain: Corporate social responsibility comes of age*. London, UK: Macmillan.

IBEF. (2024). India Türkiye Trade. [Exploring India Türkiye Trade and Economic Relations | IBEF](#)

IBEF. (2024). India Türkiye Trade. [Exploring India Türkiye Trade and Economic Relations | IBEF](#)

IndianNGOs.com. (2003). Corporate social responsibility. Retrieved from <http://www.indianngos.com/corporate/members/researcha.html>

India-Türkiye Relations. (2023). Ministry of External Affairs Central Europe Division. [19 - 08- 2023 Websits India - Türkiye Relations 1 .pdf](#)

India-Türkiye Relations. (2023). Ministry of External Affairs Central Europe Division. [19 - 08- 2023 Websits India - Türkiye Relations 1 .pdf](#)

Isaksson, L. (2012). 'CSR: A Study of Strategic Management and Performance'. Doctoral Dissertation,

Isaksson, L., Mitra, N. (2019). To Legislate or Not: That Is the Question—Comparing CSR Intent and Effects in Economies with Voluntary CSR and Legislated CSR. In: Schmidpeter, R., Capaldi, N., Idowu, S.O., Stürenberg Herrera, A. (eds) *International Dimensions of Sustainable Management. CSR, Sustainability, Ethics & Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-04819-8_3.

Isaksson, L., Mitra, N. (2019). To Legislate or Not: That Is the Question—Comparing CSR Intent and Effects in Economies with Voluntary CSR and Legislated CSR. In: Schmidpeter, R., Capaldi, N., Idowu, S.O., Stürenberg Herrera, A. (eds) *International Dimensions of Sustainable Management. CSR, Sustainability, Ethics & Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-04819-8_3.

- Jackson P., Hawker B. (2001). Is corporate social responsibility here to stay? Retrieved from <http://www.cdforum.com/research/icsrhts.doc>
- Kanter R. M. (2003). From spare change to real change: The social sector as beta site for business innovation. In *Harvard business review on corporate responsibility* (pp. 189–214). Boston, MA: Harvard Business School Publishing.
- Kapoor S., Sandhu H. S. (2010). Does it pay to be socially responsible? An empirical examination of impact of corporate social responsibility on financial performance. *Global Business Review*, 11, 185–209.
- Kay J. (1993). *Foundations of corporate success*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Khoury G., Rostami J., Turnbull J. P. (1999). *Corporate social responsibility: Turning words into action*. Ottawa, Canada: Conference Board of Canada.
- Kilcullen M., Kooistra J. O. (1999). At least do no harm: Sources on the changing role of business ethics and corporate social responsibility. *Reference Services Review*, 27(2), 158–178.
- Kiliç, M.; Kuzey, C.; Uyar, A. The impact of ownership and board structure on Corporate Social Responsibility (CSR) reporting in the Turkish banking industry. *Corp. Gov.* 2015, 15, 357–374.
- Kitthananan A. (2010). *Creating business and social value: The Asian way to integrate CSR into business strategies*. United Nations publication. Retrieved from <http://www.unescap.org/sites/default/files/P2-SocialValue.pdf>
- Lea R. (2002). *Corporate social responsibility: Institute of directors (IoD) member opinion survey*. London, UK: IoD. Retrieved from http://www.epolitix.com/data/companies/images/Companies/Institute-ofDirectors/CSR_Report.pdf
- Maignan I., Ferrel O., Hult G. M. (1999). Corporate citizenship: Cultural antecedents and business benefits. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 27, 455–469
- Marsden C. (2001). The role of public authorities in corporate social responsibility. Retrieved from <http://www.alter.be/socialresponsibility/people/marchri/en/>
- McWilliams A., Siegel D. (2001). Corporate social responsibility: A theory of the firm perspective. *The Academy of Management Review*, 26(1), 117–127.

- Mehmet, O. (2010). Can the Rise of 'New' Turkiye Lead to a 'New' Era in India-Turkiye Relations?. Mehmet OZKAN. https://www.researchgate.net/publication/46377872_Can_the_Rise_of_'New'_Turkiye_Lead_to_a_'New'_Era_in_India-Turkiye_Relations [accessed Dec 05 2024].
- Ministry of External Affairs. (2014). India Turkiye Relations. [840 Turkiye December 2014 eng 1 .pdf](#)
- Mitchell R. K., Agle B. R., Wood D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853–886.
- Mitra N. (2014). Corporate social responsibility should contribute towards developing human capital – The India perspective. New Delhi, India: Excel India Publishers.
- Mitra, N. & Schmidpeter, R. (2016). The Why, What And How Of The CSR Mandate: The India Story in Mitra & Schmidpeter (eds.) *Corporate Social Responsibility in India: Cases and Developments After the Legal Mandate*.
- Mitra, N. (2019). Strategic Role of Mandated Corporate Social Responsibility: The India Story. *Journal of Operations and Strategic Planning*, 2(2), 132-162. <https://doi.org/10.1177/2516600X19890709>
- Mitra, N., & Chatterjee, B. (2019). India's Contribution to the Sustainable Development Goals (SDGs) with Respect to the CSR Mandate in the Companies Act, 2013. In S. Idowu, R. Schmidpeter, & L. Zu (Eds.), *The Future of the UN Sustainable Development Goals* (pp. 383-396). Springer.
- Mitra, N., Mukherjee, D., Gaur, A.S. (2020). Mandated CSR in India: Opportunities, Constraints, and the Road Ahead. In: Schlegelmilch, B.B., Szócs, I. (eds) *Rethinking Business Responsibility in a Global Context. CSR, Sustainability, Ethics & Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-34261-6_12
- Mitra, N., Schmidpeter, R. (2020). Five Years of Mandated Corporate Social Responsibility in India (2014–2019). In: Mitra, N., Schmidpeter, R. (eds) *Mandated Corporate Social Responsibility. CSR, Sustainability, Ethics & Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-24444-6_1
- Muller, A. (2006). 'Global Versus Local CSR Strategies', *European Management Journal*, 24, 189–98.
- Omar, A. (2017). India-Turkiye Relations in a 'Multidimensional Foreign Policy'.

- Örtenblad A. (2016). Research handbook on corporate social responsibility in context. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Ozkan, Mehmet. (2010). Can the Rise of 'New' Türkiye Lead to a 'New' Era in India-Türkiye Relations? Mehmet OZKAN.
- Peterson R. T., Jun M. (2009). Perception of social responsibility: The entrepreneurial vision. *Business and Society*, 48(3), 385–406.
- Piacentini M. G., MacFadyen L., Eadie D. R. (2000). Corporate social responsibility in food retailing. *International Journal of Retail and Distribution Management*, 28(10), 459–469.
- Pinney C. (2001). Imagine speaks out. How to manage corporate social responsibility and reputation in a global marketplace: The challenge for Canadian business. Retrieved from http://www.imagine.ca/content/media/team_canada_china_paper.asp?section=media
- Porter M., Kramer M. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1/2), 62–77.
- Prahalad C. K. (2006). The fortune at the bottom of the pyramid. The Wharton Press Paperback Series. Wharton School Publishing Paperback Editions. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Rangan V. K., Chase L., Karim S. (2015 January–February). The truth about CSR. *Harvard Business Review*. Retrieved from <https://hbr.org/2015/01/the-truthabout-cs>
- Reder A. (1994). In pursuit of principle and profit: Business success through social responsibility. New York, NY: Putnam.
- Sahin, K.; Basfirinci, C.S.; Ozsalih, A. (2011). The impact of board composition on corporate financial and social responsibility performance: Evidence from public-listed companies in Türkiye. *Afr. J. Bus. Manag.* 2959–2978.
- Sen S., Bhattacharya C., Korschun D. (2006). The role of corporate social responsibility in strengthening multiple stakeholder relationships: A field experiment. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 34, 158–166.
- Sirsly C. A. T., Lamertz K. (2008). When does a corporate social responsibility provide a first mover advantage? *Business and Society*, 47, 343–370.

- Stephen B., Gregory J., Matten D. (2012). Corporate social responsibility and institutional theory: New perspective on private governance. *Socio-Economic Review*, 10, 3–28.
- Strategis. (2003). What is CSR? Retrieved from http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet/incsrse.nsf/vwGeneratedInterE/h_rs00094_e.html
- Turker, D., Can, Ö. (2021). Corporate Social Responsibility in Türkiye. In: Idowu, S.O. (eds) *Current Global Practices of Corporate Social Responsibility. CSR, Sustainability, Ethics & Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-68386-3_18
- UK Government. (2001). UK government response to European commission green paper on corporate social responsibility. Retrieved from http://europa.eu.int/comm/employment_social/social_dial/csr/pdf2/013GOVNAT_United-Kingdom_UK_011221_en.pdf
- Van Marrewijk M. (2003). Concepts and definitions of CSR and corporate sustainability: Between agency and communion. *Journal of Business Ethics*, 44, 95–105.
- Visser W. (2008). Corporate social responsibility in developing countries. In Crane A., McWilliams A., Matten D., Moon J., Siegel D. (Eds.), *The oxford handbook of corporate social responsibility* (pp. 473–479). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Woodward-Clyde. (1999). Key opportunities and risks to New Zealand's export trade from green market signals (Final Paper). Auckland, NZ: Woodward-Clyde.
- World Business Council for Sustainable Development. (1999). *Corporate social responsibility: Meeting changing expectations*. Geneva, Switzerland: World Business Council for Sustainable Development.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Araştırma Makalesi

Kalkınma Ajansları: Bölgesel Gelişmenin Anahtarı mı, Merkezi Yönetimin Uzantısı mı?

Aygül Akkuş^{1,*}

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Şehir ve Bölge Planlama, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0748-8128

* Correspondence: aygul.akkus@kapadokya.edu.tr

Received: 18.11.2024; Accepted: 25.12.2024. DOI: 10.38154/CJAS.2025.80

Öz: Kalkınma Ajansları, Avrupa Birliği'nin bölgeler arası sosyoekonomik eşitsizlikleri azaltma ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme hedefi doğrultusunda geliştirdiği önemli araçlardan biridir. Türkiye, AB üyelik süreci ve uyum politikaları kapsamında, 2006 yılından itibaren Kalkınma Ajanslarını hayata geçirerek bölgesel kalkınmayı desteklemeyi amaçlamıştır. Ancak Türkiye'deki Kalkınma Ajansları, kurumsal yapı, işleyiş ve merkezîyetçi yönetim anlayışı nedeniyle çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon eksikliği, yerel kapasite yetersizlikleri ve ajansların bağımsız hareket edememesi, bu yapıların etkinliğini sınırlamaktadır. Bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin Kalkınma Ajanslarına yönelik yaklaşımı ile Türkiye'deki uygulama süreçleri karşılaştırılmış ve Kalkınma Ajanslarının mevcut sorunları ele alınmıştır. Kalkınma Ajanslarının bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmadaki rolü, yabancı sermayeyi çekme konusundaki etkinliği ve yerel kalkınma stratejilerindeki eksiklikler analiz edilmiştir. Ayrıca, ajansların insani kalkınma, sosyal eşitlik ve sürdürülebilirlik gibi temel hedeflere ulaşmada karşılaştığı sorunlar değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının daha etkin bir şekilde çalışabilmesi için kurumsal bağımsızlıklarının artırılması, yerel dinamiklere dayalı bir yönetim modelinin benimsenmesi ve bölgesel ihtiyaçlara göre farklılaştırılmış stratejilerin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye'nin bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için Kalkınma Ajanslarının, yalnızca ekonomik büyüme değil, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği de gözetilen bir anlayışla yeniden yapılandırılması büyük önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Kalkınma Ajansları, AB'ye Uyum, Merkeziyetçilik, Yerelleşme, Bölgelerarası Eşitsizlikler

Development Agencies: Key to Regional Development or Extension of Central Government?

Abstract: Development Agencies are one of the important instruments developed by the European Union to reduce socio-economic disparities between regions and to promote sustainable development. As part of the EU accession process and harmonisation policies, Türkiye has been aiming to support regional development through the implementation of Development Agencies since 2006. However, Development Agencies in Türkiye face several difficulties due to their institutional structure, functioning and centralised management approach. The lack of coordination between the central and local governments, the lack of local capacity and the agencies' inability to act independently limit the effectiveness of these structures. In this study, the European Union's approach to Development Agencies and the implementation processes in Türkiye are compared and the current problems of Development Agencies are discussed. The role of Development Agencies in reducing interregional development differences, their effectiveness in attracting foreign capital and the deficiencies in local development strategies are analysed. In addition, the problems faced by the agencies in achieving key objectives such as human development, social equality and sustainability have been evaluated. In conclusion, it is emphasised that in order for Development Agencies in Türkiye to work more effectively, their institutional independence should be increased, a management model based on local dynamics should be adopted and strategies differentiated according to regional needs should be developed. In order for Türkiye to achieve its regional development targets, it is of great importance that Development Agencies are restructured with an understanding that takes into account not only economic growth but also social and environmental sustainability.

Keywords: Development Agencies, EU Harmonisation, Centralisation, Localisation, Interregional Inequalities.

Giriş

Bölge politikaları Avrupa Birliği (AB) müktesebatında önemli bir yere sahiptir. AB'nin kuruluşundan bu yana temel hedefi, bölgeler arası dengeli gelişimin sağlanması, ekonomik ve sosyokültürel açılardan bölgelerin eşitsizliklerini gidermek olmuştur. Bu amaçla birçok politika geliştirilmiş, üye devletlerden bu politikalar doğrultusunda hareket etmeleri istenmiştir.

AB'nin yönetim anlayışı genel olarak yerelleşme ve bölgeselleşme politikalarına dayanmaktadır. Hizmetlerin yerinde ve etkin olarak yürütüldüğü, aşağıdan yukarıya doğru bir yönetim modeli benimsenmiştir. Aşağıdan yukarıya yönetim anlayışı, merkezi yönetimin karar alma yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesini, yerel ve bölgesel yönetimlerin güçlü hale getirilmesini ve devlet bürokrasisinin merkezi yetkilerle donatılmış hantal yapısından uzaklaşmasını içeren bir model olarak tanımlanabilir.

Bölgesel kalkınma, toplumların ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğini sağlamak adına büyük önem taşıyan bir süreçtir. Özellikle AB, bölgeler arası sosyoekonomik farklılıkları azaltmayı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi temel hedeflerinden biri olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda AB, yerel dinamikleri harekete geçiren ve bölgesel potansiyelleri ortaya çıkaran Kalkınma Ajansları gibi mekanizmalarla hem ekonomik büyümeyi hem de sosyal bütünleşmeyi destekleyen politikalar geliştirmiştir. Bölgesel kalkınma ve bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması, Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi Türkiye için de ekonomik ve toplumsal gelişim açısından, ülkenin bütünlüğü ve refahı için son derece önemli bir konuma sahiptir. Bu bağlamda, Kalkınma Ajansları, Türkiye'nin bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir araç olarak tasarlanmıştır. 1999 yılında Avrupa Birliği'ne aday ülke statüsü kazanan Türkiye, bölgesel kalkınma konusunda reformlar gerçekleştirme ihtiyacı duymuş ve AB'nin bölgesel politikaları doğrultusunda, 2006 yılında 5449 Sayılı Kanun ile Kalkınma Ajanslarını kurmuştur. Kalkınma Ajansları temel olarak, merkezi yönetimden bağımsız bir yapı ile bölgesel kalkınmayı hedefleyen, aşağıdan yukarıya bir yönetim anlayışını benimseyen, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliğini geliştirerek bölgenin sorunlarını tespit etmek ve çözüm üretmek, bölgesel eşitsizlikleri gidermek, yerel dinamikleri harekete geçirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla kurulmuşlardır.

Ancak Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının kuruluş süreci ve işleyiş mekanizmaları, hem AB müktesebatına uyum sağlama hem de yerel ihtiyaçlara cevap verme açısından çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Merkeziyetçi yönetim anlayışı, yerel düzeydeki kapasite eksiklikleri ve kurumsal yapılar

arasındaki koordinasyon sorunları, Kalkınma Ajanslarının etkinliğini sınırlandıran temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının rolü, Avrupa Birliği perspektifinden değerlendirildiğinde, yalnızca bir uyum çabası değil, aynı zamanda bölgesel kalkınma politikalarının güçlendirilmesi için önemli bir fırsat olarak görülmektedir.

Bu çalışmada, Avrupa Birliği’nin Kalkınma Ajanslarına yönelik yaklaşımı ve bu yapının merkezîyetçi bir yönetim anlayışına sahip olan Türkiye’deki uygulanış biçimi ele alınarak, mevcut uyum ve uygulama sorunları incelenecektir. Kalkınma Ajanslarının yerel kalkınmaya katkıları, karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların çözümü için öneriler sunulacak, böylece, Türkiye’nin bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmasında Kalkınma Ajanslarının taşıdığı önemin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanacaktır.

Kalkınma Kavramı ve Kalkınma Ajanslarının Tarihi

Kalkınma, bir ülkenin ekonomik, toplumsal ve siyasal yapılarında yaşanan dönüşümlerle bireylerin yaşam standartlarının hem maddi hem de manevi yönlerden iyileştirilmesini ve toplumsal refah seviyesinin artırılmasını ifade etmektedir (Tekin, 2011: 41). Kalkınma kavramı, yalnızca ekonomik büyümeyi temsil eden nicel bir ölçü değil; aynı zamanda sosyal, kültürel ve yapısal değişimleri kapsayan çok boyutlu bir süreçtir. Bu nedenle kalkınma hedeflerine ulaşmada yerel ve bölgesel potansiyellerin değerlendirilmesi kritik bir öneme sahiptir.

Bölgesel kalkınma, ülke genelindeki tüm bölgelerin gelişme düzeyini artırmayı ve bölgeler arasındaki sosyoekonomik eşitsizlikleri azaltmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda kalkınma ajansları, ulusal ve bölgesel hedeflere ulaşmada etkin bir araç olarak öne çıkmıştır. Özellikle Avrupa Birliği’nin bölgesel bütünleşme hedefleri doğrultusunda kurulan kalkınma ajansları, bölgesel kalkınmayı teşvik etmek için önemli bir yapı taşı oluşturmuştur. Merkezi yönetimden bağımsız bir idari yapıya sahip olan bu ajanslar, hem sektörel hem de genel kalkınma programlarını belirlemekte, bu doğrultuda projeler geliştirmekte ve bölgesel sosyoekonomik kalkınmayı desteklemektedir (EURADA, 1997: 16-17).

Kalkınma ajanslarının temel misyonu, kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler arasında iş birliğini artırmaktır. Bu iş birliğiyle hedeflenen ana unsurlar; bölgesel eşitsizlikleri azaltmak, bölgenin mevcut potansiyellerini ve sorunlarını belirlemek, mevcut sosyal ve ekonomik yapılarla entegre çalışarak yeni iş ve fırsatlar yaratmak, böylece bölgesel rekabet

gücünü ve istihdam oranını artırmaktır. Aynı zamanda bu çabalar, bölgelerin uluslararası yatırımlar açısından cazip hale getirilmesini sağlayarak kalkınmayı sürdürülebilir kılmayı amaçlar. Kalkınma ajanslarının ilk örneği, ABD'de 1933 yılında Büyük Buhran sonrası Tennessee Vadi Bölgesi'ni kalkındırmak amacıyla kurulan *Tennessee Valley Authority* olmuştur (Peker, 2016: 237). *Tennessee Valley Authority*, geri kalmış bir bölgenin ekonomik ve sosyal potansiyelini yeniden canlandırmayı amaçlamış ve bu süreçte altyapı projeleri, enerji üretimi ve kırsal kalkınma gibi alanlarda önemli bir rol oynamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ise Avrupa'da kalkınma ajansları yaygınlaşmış ve özellikle Marshall Planı kapsamında ABD'nin Avrupa'ya yaptığı yardımlarla desteklenmiştir. Bu ajanslar, savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde ekonomik kalkınmanın yerel dinamiklerle sağlanması için bir araç olarak kullanılmıştır. 1992 yılında AB, kalkınma ajanslarını tek bir çatı altında toplamak amacıyla Belçika'da Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliğini (EURADA) kurmuştur. EURADA, ajanslar arasında bilgi ve tecrübe paylaşımını teşvik etmek, yeni kurulan ajanslara teknik ve mali destek sağlamak ve bölgesel kalkınmayı hızlandırmak için çalışmaktadır. Bu yapı, Avrupa'daki ajanslar arasında iş birliğini geliştirmeyi hedeflerken, Türkiye'deki kalkınma ajanslarının politikaları üzerindeki etkisi sınırlı kalmıştır (Tahtaloğlu & Özgür, 2016: 164). Etkinin sınırlı kalmasında, kurumlararası yapı ve işleyiş farklılıkları, Türkiye'de Kalkınma Ajansları yapılanmasının yeni olması, Türkiye'nin AB ülkeleri gibi rahatlıkla kaynak ve finansman erişememeleri ve Türkiye'de merkezîyetçi yapının etkili olması gibi nedenler sıralanabilir.

Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Ortaya Çıkışı

Türkiye'de kalkınma planlamasının sistematik bir şekilde uygulanması, 1960'lı yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kurulmasıyla başlamıştır. 1960 askeri müdahalesinden sonra, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal kalkınmasının uzun vadeli bir perspektifle yönlendirilmesi gerekliliği hissedilmiş ve 30 Eylül 1960 tarihinde DPT, 91 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. DPT'nin kuruluşu, 1961 Anayasası'nın kalkınma planlamasına verdiği önemle doğrudan ilişkilidir. 1961 Anayasası'nın 41. maddesi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın planlı bir şekilde gerçekleştirilmesini anayasal bir ilke haline getirmiştir. Bu bağlamda, DPT, ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulması, uzun vadeli planların hazırlanması ve kalkınma süreçlerinin koordine edilmesi amacıyla teşkilatlanmıştır (Tekeli ve İlkin, 1983).

DPT'nin temel görevleri arasında Beş Yıllık Kalkınma Planları'nın hazırlanması yer almıştır. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), Türkiye'nin

kaynaklarının rasyonel bir şekilde kullanılmasını hedeflemiş ve sanayileşme öncelikli bir kalkınma modeline dayandırılmıştır. Bu süreçte, DPT hem devlet eliyle yürütülen yatırımları hem de özel sektörün kalkınma sürecine entegrasyonunu planlamıştır. Bu süreç aynı zamanda, Türkiye'nin planlı ekonomi dönemine geçişinin en somut adımı olmuştur.

DPT, yalnızca ekonomik politikalar geliştiren bir kurum olmanın ötesine geçerek sosyal kalkınma, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi ve teknoloji politikalarının oluşturulması gibi alanlarda da önemli bir rol oynamıştır. Ancak, 2000'li yıllarda DPT'nin etkinliği ve yapısına yönelik tartışmalar artmıştır. 2011 yılında, 641 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile DPT kapatılmış ve yerine Kalkınma Bakanlığı kurulmuştur (RG, 08.06.2011). Bu durum, DPT'nin yarım asırdır süren kalkınma planlama tecrübesinin farklı bir yapıda devam etmesine neden olmuştur.

Türkiye'nin Kalkınma Ajanslarıyla tanışması ise, 1999 Helsinki Zirvesi'nde aday ülke sıfatını kazanmasının ardından AB müktesebatına uyum çabaları doğrultusunda gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği, Türkiye'nin bölgeler arası gelişmişlik farklarını bir problem olarak görmekte ve bu farkların azaltılmasını öncelikli bir hedef olarak belirlemiştir. Türkiye'nin en büyük yerel yönetim birimi olan İl Özel İdaresi, AB standartlarında bir bölgesel yönetim anlayışını temsil etmekten uzaktır. Türkiye'de bir bölge yönetimi anlayışı olmadığından, AB, bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşılması için yerel ve bölgesel yönetim düzeylerinin artırılmasını, bu düzeylere yetki ve sorumluluk verilmesini talep etmektedir (Atmaca & Sağır, 2017: 69). Bu doğrultuda, Türkiye'de Kalkınma Ajansları, AB'nin bölgesel kalkınma politikalarına uyum sağlama ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik önemli bir adım olarak ortaya çıkmıştır. Kalkınma Ajansları, yerel ve bölgesel kalkınmayı teşvik eden ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmayı hedefleyen yapılar olarak, AB'nin talep ettiği reformlara yanıt vermektedir.

1980 sonrası uygulanan neoliberal politikalarla birlikte devletin ekonomik alandaki etkinliği sınırlandırılmış ve piyasa mekanizmalarının öneminin artması da Kalkınma Ajanslarının ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Bu dönemde, merkezi yönetimin ekonomik yatırımları yönlendirme rolü azalmış ve yerelde yatırım koşullarını iyileştirmek için devletten özerk yapılara ihtiyaç duyulmuştur. Bu durum, yerel ve bölgesel düzeydeki kalkınma süreçlerinin daha etkin bir şekilde yönetilmesi gerektiğini ortaya koymuş, Kalkınma Ajanslarının kurulması için uygun bir zemin hazırlamıştır. Neoliberal politikaların etkisiyle şekillenen bu süreçte, Kalkınma Ajansları, yerel ve bölgesel

kalkınma hedeflerinin belirlenmesi, yatırım süreçlerinin kolaylaştırılması, kamu ve özel sektör işbirliğinin teşvik edilmesi, yerel kalkınma projelerine teknik ve mali destek sağlanması gibi işlevler üstlenmiştir.

Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının yapısı, AB’nin İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu sınıflandırma, Türkiye’nin bölgeler arası gelişmişlik farklarını istatistiksel olarak belirlemek ve bu farkların giderilmesine yönelik politikalar geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır. İBBS kapsamında Türkiye, sosyoekonomik göstergelere dayalı olarak Düzey 2 ölçeğinde 26 bölgeye ayrılmıştır. Düzey 2 bölgelerinde bölgesel kalkınma hedeflerini hayata geçirmek için kurulan 26 Kalkınma Ajansı ile yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi, bölgesel düzeyde ekonomik ve sosyal gelişmenin teşvik etmesi hedeflenmiştir.

Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının Yasal Zemini ve Yapısal Dönüşümü

Kalkınma Ajansları’nın yasal temeli 2006 yılında 5449 Sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” ile atılsa da 2018 yılında çıkarılan 703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile söz konusu yasanın içinin boşaltıldığını söylemek mümkündür. 703 Sayılı KHK ile 5449 Sayılı Kanun’un adı “Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun” olarak değiştirilmiştir. Bunlara ek olarak, 5449 Sayılı Kanun’da amaç, kapsam, kuruluş, genel koordinasyon, Ajansın görev ve yetkileri, teşkilat yapısı ve teşkilatta yer alan birimlerin görev ve yetkileri, Ajans personelinin nitelik, statü ve haklarının yer aldığı ilk 18 madde söz konusu KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Ajans gelirleri ve yöneteceği fonların bulunduğu 19. maddedeki Bakanlar Kurulu yetkileri Cumhurbaşkanlığı’na devredilmiştir. Giderler, mali saydamlık ve hesap verme zorunluluğu, bütçe, bütçenin hazırlanması ve kabulü, bütçe sonuçları ve denetimini içeren 20 ila 24. maddeler ve 25. maddenin ilk üç fıkrası da yürürlükten kaldırılmıştır.

Kalkınma Ajansları ile ilgili yeni düzenleme 4 numaralı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile 15 Temmuz 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna göre, Kalkınma Ajanslarının amacı, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel personeli harekete geçirmek suretiyle Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak olarak belirtilmiştir (RG, 15.07.2018, md.184).

Kalkınma Ajanslarının kuruluşu bölgeler esas alınarak Cumhurbaşkanlığı kararı ile gerçekleşmektedir. Bölgelerin yeniden düzenlenerek, Ajansların kaldırılmasında da Cumhurbaşkanlığı yetkili kılınmıştır (RG, 15.07.2018, md.186). Böylece 5449 Sayılı Kanunla Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğu Kalkınma Ajanslarının kuruluşu ve kaldırılmasından Cumhurbaşkanlığı tek başına sorumlu hale gelmiştir. Ayrıca bölgesel çaplı politikaların bundan böyle ulusal programlara göre değil sadece Cumhurbaşkanlığı'nın belirlediği politikalara uygun olarak gerçekleşeceğinin belirtilmesi de dikkat çekmektedir. Kalkınma Ajansları kamu tüzel kişiliğine sahiptir ve Kanunla düzenlenmeyen tüm işlemlerde özel hukuk kurallarına bağlıdır.

Türkiye'nin 2018 yılında geçtiği Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Kalkınma Ajanslarının yönetim yapısında köklü değişikliklere yol açmıştır. 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kalkınma Ajanslarının işleyişi, yetki ve sorumlulukları yeniden tanımlanmıştır. Bu düzenlemeler, Kalkınma Ajanslarının ulusal düzeydeki koordinasyonundan sorumlu olan makamı Kalkınma Bakanlığı'ndan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na devretmiştir.

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yeni rolü şu unsurları kapsamaktadır:
- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltıcı politikaların oluşturulması,
- Kalkınma Ajanslarına teknik ve mali rehberlik sağlanması,
- Ajansların kurumsal performanslarının değerlendirilmesi,
- Bölgesel gelişme hedeflerine yönelik projeler için iç ve dış kaynaklı fonların tahsisi (RG, 15.07.2018, md.187).

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Ajansın görev ve yetkileri de şu şekilde sıralanmıştır:

- Yerel yönetimlerin yaptığı planlama çalışmalarına yönelik teknik destek sağlamak ve bu süreçlerde ihtiyaç duyulan rehberliği sunmak.
- Bölge için hazırlanan plan ve programların hayata geçirilmesine katkıda bulunmak amacıyla projeler ve faaliyetlere destek vermek; desteklenen bu çalışmaların uygulanmasını takip etmek, değerlendirmek ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na raporlamak.
- Bölge plan ve programları çerçevesinde, kırsal ve yerel kalkınmaya yönelik potansiyelin artırılmasını hedefleyen projelere destek olmak ve bu alandaki kapasiteyi güçlendirmek.
- Kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen, bölge planları açısından stratejik önem taşıyan projeleri takip ederek gerekli değerlendirmeleri yapmak.

- Bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmak için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini artıracak adımlar atmak ve ortak çalışmaların geliştirilmesini teşvik etmek

Kalkınma Ajansları, kamu tüzel kişiliğine sahip yapılar olarak düzenlenmiştir. Ancak, Kanunla düzenlenmeyen tüm işlemlerde özel hukuk kurallarına tabi olmaları, ajansların esnek bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ajansların kurulması ve kaldırılması, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanı yetkisine bırakılmıştır.

Kalkınma Ajanslarının Organizasyon Yapısı

Kalkınma Ajanslarının temel organizasyon yapısı Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik ve Yatırım Destek Ofisleri olarak dört ana unsurdan oluşmaktadır.

Kalkınma Kurulu, ajansın danışma ve yönlendirme organı olarak görev yapmaktadır. Bölgesel kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için bölgedeki kamu kurumları, üniversiteler, yerel yönetimler ve özel sektör temsilcileri arasında iş birliği sağlamayı amaçlamaktadır. Üyeler, iller arasında dengeli bir temsil gözetilerek belirlenmekte ve en fazla 100 kişiden oluşmaktadır (RG, 15.07.2018, md.191).

Kurulun görevleri şunlardır:

- Tek ilden oluşan bölgelerde, Yönetim Kurulu'nda görev alacak özel sektör ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerini belirlemek ve yedek üyeleri seçmek.
- Ajansın bir yıl boyunca gerçekleştirdiği faaliyetler ile iç denetim süreçlerine ilişkin raporları inceleyip değerlendirmek.
- Bölgeye özgü sorunlara yönelik çözüm yolları geliştirmek ve bu çözümleri Yönetim Kurulu'na öneri olarak sunmak.
- Toplantılarda alınan kararları Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na raporlamak ve bu toplantılara ilişkin sonuç bildirilerini yayımlamak (RG, 15.07.2018, md.192).

Kurul, yılda en az iki kez toplanmakta ve toplantılar, üye tam sayısının beşte birinin talebi üzerine de gerçekleştirilebilmektedir. Toplantılar, üye tam sayısının yarıdan bir fazlasıyla yapılmakta ve başkanlık, kurul üyeleri arasından seçilen bir başkan tarafından yürütülmektedir.

Yönetim Kurulu, ajansın karar alma organıdır. Üyeleri, bölgenin idari ve sektörel temsilcilerinden oluşmaktadır. Tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, il genel meclisi başkanı ve ilgili oda başkanları yer alırken, birden fazla ilden oluşan bölgelerde her ilin valisi, büyükşehir belediye başkanı (veya büyükşehir olmayan illerde merkez belediye başkanı), il genel meclisi başkanı ve oda temsilcileri bulunur (RG, 15.07.2018, md.193).

Başkanlık görevi valiye aittir ve birden fazla ilden oluşan bölgelerde, bu görev alfabetik sırayla illerin valileri arasında dönüşümlü olarak yürütülür. Yönetim Kurulu, başkanın çağrısı üzerine en az ayda bir kez toplanır ve alınan kararlar oy çokluğu ile belirlenir.

Görev ve yetkileri arasında;

- Yıllık çalışma programını kabul etmek ve bütçeyi onaylamak.
- Taşınır ve taşınmaz mal alımı, satımı ve kiralanması konularında karar almak.
- Mali destek programlarını onaylamak.
- Ajans personelinin işe alımı ve işten çıkarılmasını onaylamak yer alır (RG, 15.07.2018, md.194).

Bu görevlerden bazıları sınırları açıkça belirtilmek şartıyla Genel Sekretere devredilebilir.

Genel Sekreterlik, ajansın yürütme organıdır ve tüm operasyonel süreçlerden sorumludur. Genel Sekreter, Yönetim Kurulu'na karşı sorumlu olup, alınan kararların uygulanmasını sağlamaktadır (RG, 15.07.2018, md.195).

Genel Sekreterliğin görevleri şunlardır:

- Yıllık çalışma programı ile bütçe hazırlamak ve Yönetim Kurulu'na sunmak.
- Ajans gelirlerini toplamak ve bütçe doğrultusunda harcamaları yapmak.
- Bölgedeki kişi ve kurumların proje üretme kapasitesini artırıcı çalışmalar yapmak.
- Desteklenecek projeleri değerlendirerek mali destek önerileri sunmak.
- Yerel yönetimlere teknik destek sağlamak ve ulusal/uluslararası iş birliği faaliyetlerini yürütmek.

Yatırım Destek Ofisleri, bulunduğu bölgenin iş ve yatırım ortamının yerli ve yabancı yatırımcılara tanıtımı ve teşvikiyle ilgilenen birimdir (SERKA, 2015: 6). Söz konusu birim, yerel ve yabancı yatırımcıları desteklemek ve bölgenin yatırım potansiyelini artırmak amacıyla hizmet vermektedir. Yatırım süreçlerini hızlandırılarak yatırımcıların ihtiyaç duyduğu izin, ruhsat ve diğer işlemleri tek elden takip edilmektedir. Ofislerin sunduğu hizmetler tamamen ücretsiz olup, bu süreçlerde Genel Sekreterlik ile iş birliği içerisinde çalışmaktadırlar (RG, 15.07.2018, md.197).

Yatırım Destek Ofislerinin görevleri arasında;

- Yatırımcılara bilgi sağlamak, işlemleri koordine etmek ve izlemek.
- Bölgedeki kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği yaparak yatırım süreçlerini kolaylaştırmak yer almaktadır.

Kalkınma Ajanslarının bu organizasyon yapısı, yerel ve bölgesel kalkınmayı desteklemek amacıyla tasarlanmış olsa da zaman zaman merkeziyetçilik etkisi ve koordinasyon eksikliği gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ajansların daha etkin bir şekilde görevlerini yerine getirebilmesi için daha esnek ve yerel ihtiyaçlara duyarlı bir yönetim modeli geliştirilmesi gerekmektedir.

Kalkınma Ajanslarının Maliyesi ve Denetimi

Kalkınma Ajanslarının gelir kaynakları, 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun'un 19. maddesi ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında çeşitli kalemlerden oluşmaktadır. Kalkınma Ajanslarının gelirleri, yerel yönetimlerden alınan paylar, merkezi bütçe transferleri gibi kalemlerden oluşmaktadır. Bu kapsamda il özel idareleri, bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirlerinden, borçlanma ve tahsisli gelirler hariç, %1 oranında cari yıl bütçesinden pay, belediyeler ise borçlanma ve tahsisli gelirler hariç olmak üzere, cari yıl bütçesinden %1 oranında pay aktarmaktadır. Bölgedeki sanayi ve ticaret odaları, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin %1'i oranında cari yıl bütçesinden pay vermektedir.

Cumhurbaşkanı, bu oranları il özel idareleri için %5'e kadar artırma veya Kanun'da belirtilen seviyeye kadar indirme; belediyeler için ise yarıya kadar indirme ya da artırma yetkisine sahiptir. Yerel yönetimlerden alınan bu gelirler, Haziran ayı sonuna kadar Ajans hesaplarına aktarılmak zorundadır.

Genel bütçe vergi gelirlerinin, vergi iadeleri ile mahalli idarelere ve fonlara aktarılacak paylar düşüldükten sonraki kısmından, binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneği sağlanır. Bu ödenek, Cumhurbaşkanlığı tarafından Ajansların nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans kriterlerine göre paylaştırılır.

Tüm bunlara ek olarak, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlardan sağlanan fonlar, Ajans faaliyetlerinden elde edilen gelirler, ulusal ve uluslararası bağışlar ve yardımlar, bir önceki yıldan devreden gelirler de Kalkınma Ajanslarının gelir kalemleri arasında yer almaktadır (RG, 15.07.2018, md.201).

Ajansın gider kalemleri arasında, planlama ve programlama faaliyetlerine ilişkin harcamalar, projelere ve faaliyetlere verilen desteklere yönelik giderler, araştırma ve geliştirme çalışmalarına ayrılan bütçeler, tanıtım ve eğitim amaçlı yapılan harcamalar yer almaktadır. Ayrıca, taşınır ve taşınmaz varlıkların edinimi veya hizmet alımları, kurumun yönetimi ve çalışanlarının maaş ve özlük hakları ile ajansa verilen görevlerin yerine getirilmesine ilişkin diğer harcamalar da ajans bütçesinde önemli yer tutmaktadır (RG, 15.07.2018, md.202).

Kalkınma Ajanslarının bütçe süreci, Genel Sekreterlik tarafından hazırlanan taslağın Yönetim Kurulu'na sunulmasıyla başlar. Yönetim Kurulu, bu taslağı inceleyerek kabul eder ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na iletir. Ajans bütçesi,

Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden itibaren 15 gün içinde kesinleştirilerek yeniden Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na sunulur. Bakanlık, ajanslara ayrılan transfer ödeneğini bütçesinde gösterir ve aylık harcama planına göre kullanımını sağlar (RG, 15.07.2018, md.205).

Kalkınma Ajanslarının tüm faaliyetleri, hesapları ve işlemleri hem iç hem de dış denetimlere tabidir. İç denetim kapsamında, ajansın çalışmaları, mali kayıtları ve performansı Yönetim Kurulu Başkanı veya Genel Sekreter ile bir iç denetçi tarafından incelenir. Bu incelemeler sonucunda hazırlanan raporlar Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu ile paylaşılır. Dış denetim süreçlerinde ise, İçişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenen kurallar doğrultusunda ajansın tüm hesap ve işlemleri değerlendirilir. Yönetim Kurulu, ajansın mali işlemlerini her yıl en geç Mart ayına kadar veya ihtiyaç duyulduğunda bağımsız bir denetim kuruluşuna inceletir. Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine göre çalışan bu kuruluşlar hazırladıkları raporları eş zamanlı olarak İçişleri Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na sunar.

Denetim süreci sonunda, suç teşkil eden durumlarla ilgili işlemleri yürütme yetkisi İçişleri Bakanlığı'na aittir. Performans değerlendirmeleri ve ilgili önlemlerin alınması ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın sorumluluğundadır.

Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının Mevcut Konumu ve Kalkınma Ajanslarına Yönelik Eleştiriler

Türkiye’de kurumsal, yapısal ve hukuki olarak bölge yönetimi anlayışına yönelik altyapının bulunmaması Kalkınma Ajanslarının mevcut konumu ile ilgili soru işaretlerine yol açmaktadır. Türkiye’nin idari yapısında "bölge yönetimi" anlayışının açık bir biçimde tanımlanmamış olması, Kalkınma Ajanslarının merkezi yönetime mi yoksa yerel yönetimlere mi yakın olduğu konusunda soru işaretleri doğurmaktadır. Kalkınma Ajansları, hem merkezi hem de yerel yönetim arasında bir arayüz olarak konumlandırılmış gibi görünse de, bu çift yönlü yapı, ajansların görev ve sorumluluklarının netleştirilmesini zorlaştırmakta ve çeşitli eleştirilere neden olmaktadır.

Kalkınma Ajanslarının anayasal altyapısı da tartışma konusu olmuştur. 1982 Anayasası'nın 126. maddesinde, “kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir” hükmü bulunmaktadır. Ancak bu hükümde “bölge yönetimi” terimine doğrudan bir atıf yapılmamış, bunun yerine merkezi idare teşkilatından bahsedilmiştir. Türkiye’de bölge yönetimi kavramının kullanılmaması, ulusal

bütünlüğün zarar görebileceği ve bölgesel bağlılıkların artabileceği gibi tarihsel ve siyasi kaygılara dayandırılmaktadır (Tekeli, 1972: 22). Bu bağlamda, Anayasa'nın 126. maddesi, Kalkınma Ajanslarının merkezi yönetime bağlı bir taşra teşkilatı olarak kurulabileceğini ima etmektedir. Ancak Kalkınma Ajanslarının örgütlenme yapısı, aşağıdan yukarıya doğru işleyen bir sistem üzerine inşa edilmiş olup, kamu tüzel kişiliği niteliği taşımaktadır. Bu durum, Kalkınma Ajanslarının anayasal olarak merkezi yönetime bağlı bir taşra örgütlenmesi anlayışıyla çelişmektedir.

Anayasa'nın 123. maddesi ise "kamu tüzel kişiliği kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur" hükmünü içermektedir. Bu hüküm, Kalkınma Ajanslarının merkezi yönetime ya da yerel yönetimlere doğrudan bağlı olmayan, kendine has bir kamu tüzel kişiliği olmasını mümkün kılmaktadır. Bu nedenle, Kalkınma Ajanslarının hukuki olarak Anayasa'ya aykırı bir yapıya sahip olmadığı söylenebilir. Ancak uygulamada, Kalkınma Ajanslarının merkezi yönetim ile yakın bağları, bu teorik bağımsızlıkla çelişmektedir. Örneğin, 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Kalkınma Ajanslarının bu müdürlüğe bağlı olduğu belirtilmiştir (Kutlu ve Görün, 2018: 76). Bu durum, Kalkınma Ajanslarının merkezi yönetime bağlı olmayan bir yapı olarak konumlandırılması anlayışıyla çelişmektedir.

Kalkınma Ajanslarına yönelik eleştirilerden biri, uluslararası aktörlerin Kalkınma Ajansları aracılığıyla merkezi yönetimi devre dışı bırakarak yerel ve bölgesel düzeyde doğrudan ilişki kurma fırsatına sahip olmasıdır. Bu durum, Kalkınma Ajanslarının işlevselliği ve bölgesel kalkınma politikalarının devletin rolü üzerindeki etkisi açısından çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel amaçlarından biri bireyler arası eşitliği sağlamak ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını en aza indirmek olduğu halde, Kalkınma Ajanslarının girişimcileri bölgelere çekmek için uyguladığı politikalar, devletin bölgelerdeki etkinliğini azaltarak sadece denetleme, görüş alma ve onay mekanizmaları ile sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, piyasa mekanizmasının eşitsizlik yaratıcı doğası nedeniyle bölgeler arası eşitsizliklerin daha da artabileceği endişesini doğurmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin bir arada ele alındığı bir kavramdır. Bir ilkenin eksik olması halinde tam bir sürdürülebilir kalkınma anlayışından bahsetmek olanaksızdır. Bu bağlamda bir başka eleştiri, Kalkınma Ajanslarının bölgesel kalkınmayı sadece ekonomik büyüme ile sınırlı bir şekilde ele almasıdır. Bu anlayış, insani gelişmişlik düzeyini göz ardı etmektedir. Bölgeler arası gelişmişlik farklarını sadece niceliksel ekonomik büyüme ile kapatma çabası, sosyal eşitsizliklerin ve

insani kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik eksiklikleri beraberinde getirmektedir.

Bu eleştirilerin yerinde olup olmadığının daha somut olarak anlaşılabilmesi için örnek niteliğinde birkaç Kalkınma Ajansı'nın faaliyet raporları incelenmiştir. İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanan 2018 Yılı Ara Faaliyet Raporu'na göre, hedefler doğrultusunda yabancı yatırımcılara destek verildiği belirtilmiştir. Bu kapsamda, "Invest In Istanbul" ofisi kurularak, İstanbul'a yatırım yapmayı hedefleyen yabancı yatırımcılara kamu hizmeti nezdindeki sekiz işlemi (ikamet izni, çalışma izni, işyeri tescili, vergi kaydı, SGK işlemleri, işyeri açma ruhsatı, imar izni ve yapı ruhsatı) doğrudan ve tek elden yapabilme imkânı sağlanmış, bürokratik engellerin kaldırılarak İstanbul'a daha fazla yatırımcı çekilmesi hedeflenmiştir (İstanbul Kalkınma Ajansı, 2019: 66). Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerini kapsayan Zafer Kalkınma Ajansı'nın 2018 Yılı Faaliyet Raporu'nda ise, bölgeye yerli ve yabancı yatırımcılar çekmek amacıyla Yatırım Destek Ofisleri tarafından 41 tanesi yabancı olmak üzere toplam 993 yatırımcıya danışmanlık ve rehberlik hizmeti verildiği belirtilmiştir (Zafer Kalkınma Ajansı, 2019: 5). Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerini içine alan Serhat Kalkınma Ajansı 2023 Yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde ise, herhangi bir yabancı yatırımcıya destek, danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilmediği gözlemlenmiştir (Serhat Kalkınma Ajansı, 2023). Bu bağlamda, yabancı yatırımcıların Doğu Anadolu Bölgesi'ni tercih etmedikleri ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının yatırımcıların tercihlerini etkilediği sonucunu çıkarmak mümkündür.

İnsani gelişmişlik ve sosyal kalkınma açısından da Kalkınma Ajanslarının farklı etkiler yarattığı görülmektedir. İzmir Kalkınma Ajansı'nın 2008 yılı Mali Destek Programı kapsamında, çocuklar, engelliler ve kadınlara yönelik projeler gerçekleştirilmiş ve bu projeler sonucunda eğitim, istihdam ve bölgesel tanıtım konularında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir (Çelik, 2017: 166). Benzer şekilde, Mevlana Kalkınma Ajansı'nın faaliyetleri, bölgenin tarım ve sanayi sektörlerinde önemli bir ekonomik katkı sağladığını göstermiştir. 2017 yılında yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na göre, Konya ili 81 il arasında 14. sırada iken Karaman 35. sırada yer almaktadır. İkinci kademe gelişmiş il statüsünde bulunan Konya, tarım ve sanayi sektörlerindeki güçlü durumuyla işsizlik oranı en düşük ikinci il konumundadır (SEGE, 2019). Söz konusu ekonomik katkıların yanı sıra sosyal kalkınmaya yönelik projelerin de önceliklendirilmesinin bölgeye uzun vadeli etki yaratacağı açıktır.

Sonuç

Kalkınma Ajansları, Avrupa Birliği'nin bölgeler arası sosyoekonomik eşitsizlikleri azaltma hedefi doğrultusunda geliştirdiği önemli araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de bu yapılar, hem AB müktesebatına uyum sağlama hem de yerel ve bölgesel kalkınmayı teşvik etme amacıyla kurulmuş olsa da kurumsal ve yapısal sorunlar nedeniyle hedeflenen etkinliği tam anlamıyla sağlayamamaktadır. AB müktesebatına uyum çabaları doğrultusunda şekillenen ve neoliberal politikalar çerçevesinde yön verilmeye çalışılan devletin etkinliğinin azaltılarak yerelleşme ve özel sektör yatırımlarının yerel temsilciler aracılığıyla artırılması durumu, son yıllarda çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve AB'nin devlet politikasında önceliğini yitirmesiyle, yerini yeniden merkezileşmeye bırakmıştır. Merkeziyetçi yönetim anlayışı ve yerel yönetim kapasitesinin sınırlı oluşu, Kalkınma Ajanslarının bağımsız ve yerinden yönetim modeline dayalı bir yapı olarak işlev görmesini engellemekte, bu durum ise bölgesel kalkınma süreçlerini sekteye uğratmaktadır.

Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının kurulması, AB standartlarına uyum ve neoliberal politikaların etkisiyle şekillenen bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmış olsa da uygulamada bu ajansların etkinliği ve bağımsızlığı tartışma konusu olmuştur. Özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte Kalkınma Ajanslarının merkezi yönetimle bağları daha da güçlendirilmiş, yerel düzeydeki kalkınma hedeflerine ulaşılması zorlaşmıştır. Ajansların, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltma ve yerel potansiyelleri harekete geçirme misyonu, merkeziyetçi yönetim anlayışı nedeniyle kısıtlanmaktadır.

2018 yılında yürürlüğe giren düzenlemelerle, Kalkınma Ajanslarının Cumhurbaşkanı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından daha fazla kontrol altına alınması, ajansların yerelleşme ve yerel dinamikleri harekete geçirme işlevlerini zayıflatmıştır. Ajansların bölgesel kalkınma hedeflerinden ziyade, yabancı yatırımcıları çekme ve merkezi yönetimin politikalarını uygulamaya odaklanması, Kalkınma Ajanslarına yöneltilen eleştiriler arasındadır. Diğer yandan, bazı Kalkınma Ajanslarının bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, yerel sektörlerin desteklenmesi ve istihdam yaratma konularında olumlu katkılar sağladığı da gözlemlenmektedir. Ancak bu olumlu örnekler, ajansların geneline yansıtılamayacak ölçüde sınırlı kalmaktadır.

Kalkınma Ajansları tarafından yayımlanan Faaliyet Raporları ve Ajanslara yöneltilen eleştiriler değerlendirildiğinde, nicel açıdan gelişmişlik düzeylerinin yükselmesi söz konusu olsa da, bölgeler arası rekabetçilik anlayışıyla, eğitim, nüfus, istihdam, coğrafi koşullar gibi etkenlerle yerli ve yabancı yatırımcıları

çekebilen bölgelerin daha fazla gelişmeye açık bir yol izlediklerini, bu olanaklara sahip olmayan bölgelerin ise gelişmelerinin sınırlı olduğunu ve bölgeler arası gelişmişlik düzeyi arasındaki farkı gidermede Kalkınma Ajanslarının yeterli etkiyi gösteremediğini söylemek mümkündür.

Ayrıca, Kalkınma Ajanslarının yabancı yatırımları çekme konusundaki faaliyetleri, Türkiye'nin farklı bölgelerinde eşit düzeyde etkili olamamaktadır. İstanbul gibi ekonomik olarak güçlü bölgeler daha fazla yatırım çekerken, Doğu Anadolu gibi geri kalmış bölgelerde aynı başarı sağlanamamaktadır. Bu durum, ajansların bölgeler arası eşitsizliklere doğrudan çözüm üretebilme kapasitesini sınırlamakta ve uluslararası sermayenin daha çok gelişmiş bölgelere yönelmesine sebep olmaktadır.

Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının konumu, hukuki, yapısal ve işlevsel düzeyde karmaşık bir yapıya sahiptir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında bir arayüz olarak konumlandırılan Kalkınma Ajansları, bu yapıları nedeniyle hem fırsatlar hem de sınırlamalar yaratmaktadır. Kalkınma Ajanslarının etkinliğini artırmak ve bölgesel kalkınma hedeflerine daha fazla yönelmesini sağlamak için, ajansların yönetsel ve hukuki yapısının dönüştürülmesi gerekmektedir. Merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin yeniden tanımlanması, ajansların karar alma ve uygulama süreçlerinde yerel dinamiklerin daha güçlü temsil edilmesi, ajansların mali ve idari özerkliğinin artırılması, bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmada daha etkili olmalarını sağlayabilecektir.

Sonuç olarak, Kalkınma Ajanslarının Türkiye'de etkin birer bölgesel kalkınma aracı olabilmesi için kurumsal bağımsızlıklarının artırılması, yönetim yapılarının yerelden merkeze doğru çalışan bir modelle yeniden düzenlenmesi ve bölgesel ihtiyaçlara göre farklılaştırılmış stratejiler benimsenmesi gerekmektedir. Kalkınma Ajanslarının, yalnızca ekonomik büyüme hedefleri doğrultusunda değil, insani kalkınma göstergelerine de odaklanarak sosyal, kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu bir şekilde faaliyet göstermesi, Türkiye'nin bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynayacaktır.

References

- Atmaca, Yıldız, Sağır, Hayriye (2017). "Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Türkiye: Kalkınma Ajansları Bağlamında Bir Analiz", *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, s.67-88.

- Çelik, Fatih (2017). "Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın Sosyal Kalkınmaya Katkıda Katkısı: İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) Örneği", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 19, s. 148-170.
- EURADA (1997). *Creation, Development and Management of RDAs: Does it Have to be So Difficult?*, Cared Press.
- İstanbul Kalkınma Ajansı (2019). 2018 Yılı Ara Faaliyet Raporu, <https://www.istka.org.tr/media/119552/%C4%B0stanbul-kalk%C4%B1nma-ajans%C4%B1-2018-y%C4%B1l%C4%B1-ara-faaliyet-raporu.pdf>.
- Kutlu, Salih Ziya, Görün, Mustafa (2018). "Kalkınma Ajanslarının Yerelde Merkezileşme Bağlamında İncelenmesi: Batı Akdeniz, Doğu Anadolu, Fırat ve Güney Marmara Kalkınma Ajansları Örneği", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 32, s. 67-90.
- Mevlana Kalkınma Ajansı (2014). Karaman- Konya 2014-2023 Bölge Planı, <http://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/Dsyg4TbDe73201790304PM.pdf>.
- Peker, Kadir (2016). "Yerel Kalkınma Açısından Kalkınma Ajanslarının Rolü ve İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme", 1. Uluslararası Yerel Kalkınma ve Finansman Kongresi, s.235-243.
- Resmî Gazete (2006). 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm>.
- Resmî Gazete (2011). 641 Sayılı Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608m1-9.pdf>.
- Resmî Gazete (2018). 703 Sayılı Anayasa'da Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf>.
- Resmî Gazete (2018). 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>.
- Resmî Gazete (2018). 4 Numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili, Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180715-1.pdf>.
- SEGE (2017). *İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- Serhat Kalkınma Ajansı (2019). 2018 Yılı Faaliyet Raporu, <https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/serka-2019-faaliyet-raporu-nihai.pdf>.
- SERKA (2015). *50 Soruda Kalkınma Ajansları*, Serhat Kalkınma Ajansı.
- Tahtalıoğlu, Hava, Özgür, Hüseyin (2016). "Türkiye'de Kalkınma Ajansları Politikasının Çözümlemesi: Süreç Analizi (Aşamalar Yaklaşımı)", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 3, s. 161-184.
- Tekeli, İlhan (1972). *Bölge Planlama Üzerine*, İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- Tekeli, İlhan, İlkin, Selim (1983). *1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları*, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Tekin, Ahmet (2011). "Küreselleşen Dünyada Bölgesel Kalkınma Dinamikleri, Kamu Politikaları ve Bölgesel Kalkınma Ajansları", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 29, s.41-48.

Zafer Kalkınma Ajansı (2019). 2018 Yılı Faaliyet Raporu, <http://zafer.gov.tr/Portals/0/dys/kurumsal/faaliyet-raporlari/2018-yili-faaliyet-raporu.pdf>.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Görüş

Türkiye-Paraguay Diplomatik ve Ticari İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme

Ali Caner İncesu ^{1,*}

¹ Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye ORCID: 0000-0002-0025-4639

* İletişim: acanerincesu@gmail.com

Gönderim: 30.09.2024; Kabul: 02.12.2024. DOI: 10.38154/CJAS.2025.81

Öz: Türkiye Cumhuriyeti'nin 2006 yılında faaliyete geçirdiği Latin Amerika Eylem Planı kapsamında, Latin Amerika ülkeleriyle diplomatik ilişkiler tekrar gözden geçirilmiştir. Söz konusu açılım politikalarının bir parçası olan Paraguay, Türkiye ile ilişkilerini güçlendirme eğiliminde olan bir ülkedir. Latin Amerika'nın gelişmekte olan ülkeleri arasında yer alan Paraguay açısından Türkiye, Ortadoğu'ya açılan önemli bir kapı ve stratejik bir ortaktır. Güney Amerika'da genel olarak Türklere karşı beslenen sempati ve Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri tarihinde bugüne kadar olumsuz bir hadisenin vuku bulmaması göz önüne alındığında Paraguay'ın, Türkiye'nin Güney Amerika'daki müttefikleri arasında yer alacağına inanılmaktadır. Güney Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) üyesi Paraguay, Türk iş insanları ve girişimciler için yeni fırsatları içinde barındıran önemli bir destinasyondur. Aynı zamanda yeni bir hammadde pazarı olarak da değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Her ne kadar son yıllarda iki ülke arasında olumlu diplomatik gelişmeler gözlemlense de söz konusu olumlu havanın Türkiye-Paraguay ticari ilişkilerinde ciddi bir ivmelenmeye sebep olmadığı anlaşılmaktadır. Çalışmada, Türk iş insanları ve girişimciler tarafından Paraguay'ın ticari potansiyeline daha fazla önem verilmesi gerektiği, Türkiye'nin Paraguay ve Güney Amerika bölgesindeki politikalarına daha fazla ağırlık vermesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Paraguay, Türkiye, Latin Amerika, ticaret, diplomasi

An Evaluation on Türkiye-Paraguay Diplomatic and Commercial Relations

Abstract: Within the scope of the Latin American Action Plan launched by the Republic of Türkiye in 2006, diplomatic relations with Latin American countries were reviewed. Paraguay, which is a part of the opening policies, is a country that tends to strengthen its relations with Türkiye. For Paraguay, which is among the developing countries of Latin America, Türkiye is an important gateway to the Middle East and a strategic partner. Considering the general sympathy towards Turks in South America and the fact that no negative incident has ever occurred in the history of Türkiye-Paraguay diplomatic relations, Paraguay is believed to be among Türkiye's allies in South America. Paraguay, a member of the South American Common Market (MERCOSUR), is an important destination for Turkish businesspeople and entrepreneurs with new opportunities. It is also considered to be a new raw material market. Although positive diplomatic developments have been observed between the two countries in recent years, it is understood that this positive atmosphere has not led to a serious acceleration in Türkiye-Paraguay trade relations. The study concludes that Turkish businesspeople and entrepreneurs should pay more attention to Paraguay's commercial potential and that Türkiye should emphasize more its policies in Paraguay and the South American region.

Keywords: Paraguay, Türkiye, Latin America, trade, diplomacy.

Giriş

Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri 70'inci yılına girmesine rağmen, karşılıklı olarak diplomatik temsilciliklerin açılması yaklaşık 65 yıl sürmüştür. Türk Hükümeti'nin Latin Amerika açılım politikaları neticesinde iki ülke arasındaki fiziksel temaslar yıllar sonra tekrar canlanmış ve her iki ülke dış politika konularında birbirine daha fazla yer vermeye başlamıştır. 2018 yılında Paraguay'ın başkenti Asunsion'da faaliyete geçen Türk Büyükelçiliği, 2019 yılında Ankara'da açılan Paraguay Büyükelçiliği, Türkiye ve Paraguay'ın karşılıklı olarak attığı siyasi adımların bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21). Paraguay, her ne kadar dış politika konuları

bakımından Türkiye ile farklılık gösterse de Latin Amerika bölgesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli müttefikleri arasında yerini alabilir.

Özellikle 2018 yılından sonra, Türkiye ve Paraguay arasındaki olumlu diplomasi trafiğinin, iki ülkenin ticaret verilerine de aynı şekilde yansıtacağı düşünülmüş olsa da ticaret verileri incelendiğinde, Türkiye-Paraguay arasında üst düzey bir ticaret hacmine henüz ulaşamadığı gözlemlenmektedir (bkz. Grafik 2.). Pazar analizlerine gereken önemin verilmemesi, iki ülke arasındaki düşük ticaret hacminin temel sebepleri arasında gösterilebilir. Dünyanın en büyük ekonomileri arasında yerini alan Arjantin ve Brezilya gibi ülkelerin sınır komşusu olan Paraguay Cumhuriyeti'nin ticari potansiyeli, Türk iş insanları ve girişimciler tarafından değerlendirilmelidir (Silver 2023, Eylül 20). Türkiye ve Paraguay'ın karşılıklı olarak ticari ilişkilerini güçlendirmesi, her iki ülkenin de menfaatine olacaktır.

Latin Amerika'nın gelişmekte olan ülkeleri arasında yer alan Paraguay, Güney Amerika Ortak Pazarı'nın kurucu üyelerinden biridir (MERCOSUR 2023; BM 2022). Bu sebeple, Paraguay'a yatırım yapma düşüncesinde olan Türk iş insanları ve girişimciler, Paraguay'ın sunduğu Güney Amerika Ortak Pazarı avantajını da göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü Güney Amerika Ortak Pazarı'na yatırım yapan bireyler, MERCOSUR'a üye ülkeler ile serbest ticaret yapabilme imkânı bulabilmektedirler. Paraguay, 2022 yılında ülkeye yabancı yatırım çekmek amacıyla "Invest in Paraguay" isimli uluslararası bir yatırım forumu düzenlemiştir (MRE 2022). Söz konusu yatırım forumu, Paraguay'ın ekonomik açılım politikalarına ağırlık verdiğinin bir göstergesidir. Paraguay'ın global çapta icra ettiği açılımlar, Türk yatırımcılar ve girişimciler tarafından takip edilmeli, bölgedeki ticari fırsatlar dikkatli bir şekilde analiz edilmelidir.

Bu makale, Türkiye-Paraguay diplomatik ve ticari ilişkilerini konu almaktadır. Makalenin cevaplamaya çalıştığı soru, Paraguay'ın yaşadığı ekonomik sorunlar ile Türkiye-Paraguay ticari ve diplomatik ilişkileri arasındaki bağlantının ne yönde olduğudur. Makalenin birinci bölümünde Paraguay hakkında genel bilgiler, Paraguay'ın siyasi tarihi, Paraguay'ın siyasi tarihinin Paraguay ekonomisine etkisi hakkında genel bilgiler verilecektir. İkinci bölümde, Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri, üçüncü bölümde ise, Paraguay ekonomisi, Paraguay'da ekonomi ve istihdama ilişkin sorunlar, Türkiye-Paraguay ticari ilişkileri ve söz konusu ticari ilişkilerle ilgili değerlendirmeleri ve önerileri ele alınacaktır. Literatürde, Paraguay hakkında hazırlanan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu sebeple, çalışmanın literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması amaçlanmaktadır.

Paraguay Hakkında

Bastos (1986, 30) tarafından “karayla çevrili bir ada” olarak tanımlanan Paraguay Cumhuriyeti, 406.752 km²’lik bir yüz ölçüme sahiptir. Sınır komşuları Arjantin, Brezilya ve Bolivya’dır. Diğer Latin Amerika ülkelerinden farklı olarak Paraguay Cumhuriyeti’nde iki resmi dil (İspanyolca ve Guaraní) konuşulmaktadır (MRE 2023; Ilgaz 2017, 314). Kolonizasyon döneminde bölgeyi tanımlayabilmek adına, Guaraní dilindeki “para” ve “guay” kelimelerinden “Paraguay” teriminin türetildiği iddia edilmektedir. Bir başka etimolojik iddia ise, Paraguay teriminin Guaraní dilinde “denizciler nehri” anlamına geldiğidir (İncesu 2022). “Paraguá” terimi “denizci (merinero)” kavramını karşılarken, kelimenin sonuna gelen “y” ve “i” (su veya nehir anlamına gelen) takılarıyla birlikte anlam değişikliğine uğrayarak “Paraguái” veya “Paraguay” olarak telaffuz edilmektedir. Ayrıca Paraguay ifadesi, kolonizasyon döneminde ülkeyi kuzey-güney ekseninde bölen Paraguay Nehri’nin doğusunda ya da batısında kalan bir bölgeyi tanımlamak için de kullanılmıştır (Benavides 2011, Kasım 2022).

Paraguay Nehri, Arjantin ile doğal bir sınır oluştururken, Parana (*Paraná*) Nehri, ülkenin güneyinde ve güney doğusunda hem Arjantin hem de Brezilya ile doğal bir sınır oluşturmaktadır. Bu nehrin kesişim noktalarının olduğu doğal sınıra İspanyolca’da “*Las Tres Fronteras*” yani “üç sınır” denmektedir (Cammarata 2008).

Günümüzde Paraguay toplumunun etnik yapısını, Guaraní yerlileri ve beyaz (iber) ırkın karışımından ortaya çıktığı ileri sürülen “mestizolar” oluşturmaktadır (MEC 2020, Mart 14). Paraguay nüfusunun büyük bir bölümü (yüzde 62,9) şehirlerde yaşarken, kırsal kesimde yaşayan nüfus, azımsanmayacak kadar fazladır (INE 2021). Paraguay halkı, ülke içinde, doğuya doğru göç etme eğilimindedir. Bu durumun temel nedenleri arasında iklim faktörünün ön planda yer aldığı söylenebilir. Başkent Asunsion, doğu yakası olarak ifade edilen coğrafi bölgede yer almaktadır. Ülkenin batı yakasında nüfus yoğunluğu daha seyrek. Batıdaki nüfus yoğunluğunun daha az olmasının temel sebepleri arasında ülkenin doğusunda sanayileşmenin ve nehir yolları vasıtasıyla ticaret imkânlarının nispeten daha fazla olması gösterilebilir. Ülkenin batısında, daha çok hayvancılıkla uğraşan yerli halk ikâmet etmektedir. Paraguay’ın batı kesimi aynı zamanda “chaco” (Çako) ismi ile de bilinir (Ilgaz 2017, 316). Chaco bölgesinde, Bolivya sınırına doğru ilerledikçe kuraklık artmakta, hatta yer yer çölleşmeler gözlemlenmektedir. Ülkenin batı kesiminde kalan bölgelerden, Paraguay Nehri’ne yakın olan topraklarda, tarımsal sulama olanakları çok daha fazla olduğundan, tarıma oldukça elverişlidir. Ülkenin doğu

kesiminde yer alan arazilerde, Parana Nehri uzantılarına yakın olan bölgelerde de aynı şekilde tarımsal faaliyetler yürütülebilmektedir.

Resim 1. Paraguay'ın Güney Amerika'daki Konumu.

Kaynak: Embapar, 2020.

Paraguay toplam 18 bölgeden oluşmaktadır (İlgaz 2017, 325). Asunsion ve Ciudad del Este Paraguay'ın ekonomik ve turistik açıdan öne çıkan şehirlerdir. Asunsion, devletin idari organlarının yer aldığı bölge olarak bilinirken, Ciudad del Este, ticari faaliyetler yönünden daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ciudad del Este, Miami ve Hong Kong'tan sonra dünyanın en büyük serbest bölgeleri arasında yer almaktadır (ABC 2012, Mayıs 10). Dikkatleri üzerine çeken bir diğer şehir ise Encarnación'dur. Genel olarak ülkenin yazlık bölgesi olarak tanınmaktadır. Bu bölgede oteller, kumarhaneler ve halkın hizmetine açık plajlar yer almaktadır (Encarnacion Belediyesi 2023).

Son olarak, Paraguay halkı, Türk toplumu ve Türkiye hakkında çok fazla bilgiye sahip değildir. Paraguay'da ve Latin Amerika ülkelerinin büyük bir bölümünde Türk sosyokültürel yapısı, demografisi ve etnik kökeni hakkında gerçeğin dışında bilgiler oldukça yaygındır. Özellikle Türkiye'deki "kadın" algısı, kadının sosyal yaşamdaki yeri konusundaki bilgi kirliliği dikkat çekicidir (İncesu 2022).

Paraguay'ın Siyasi Tarihçesi

Paraguay, 1811 yılında yılında İspanya'dan bağımsızlığını elde ettikten sonra uzun yıllar boyunca ülkede siyasi istikrar; iç ve dış savaşlar, askeri cuntanın ülke yönetimini ele geçirme faaliyetleri gibi sebeplerle tam olarak rayına oturmamıştır. Ülke, bağımsızlığını kazandıktan sonra 1864 yılında Brezilya ile

bir toprak anlaşmazlığı yaşamış ve iki ülke arasındaki silahlı mücadele, Brezilya cephesine Uruguay ve Arjantin'in de katılmasıyla birlikte Güney Amerika'nın en kanlı savaşlarından birine dönüşmüştür. Üçlü İttifak Savaşı olarak da adlandırılan bu savaş, 1870 yılına kadar devam etmiştir. Görüldüğü üzere Paraguay, 19'uncu yüzyılın sonuna doğru daha çok toprak bütünlüğünü koruma mücadelesi vermiştir. Savaş sonunda Paraguay'da 12 yaşından büyük erkek nüfusunun tamamına yakını hayatını kaybetmiştir (Alcalá 2011).

Üçlü ittifak savaşı sonrasında Paraguay, topraklarının önemli bir bölümünü kaybetmiştir. Brezilya, Uruguay ve Arjantin ile yaşanan kanlı savaş sonrasında ülkenin kuzeybatısında yer alan Çako (*Chaco*) bölgesi Bolivya ve Paraguay arasında ciddi diplomatik krizlere sebep olmuştur. Bölgenin hangi ülkeye ait olacağı konusunda uzlaşmaya varılamadığı için 1928 yılında iki ülkenin ordusu karşı karşıya gelmiştir. Paraguay, Bolivya'nın asker üstünlüğüne rağmen savaştan galip çıkmayı başarmıştır. Yaklaşık 7 yıl boyunca devam eden savaşın sonunda, 1938 yılında, iki ülke arasında Buenos Aires Antlaşması imzalanmış ve bu antlaşma sayesinde Paraguay beklediğinden çok daha kârlı çıkmıştır (Aschiero 2013).

Çako savaşının önde gelen subaylarından biri olan Higinio Morínigo, 1940 yılında Paraguay Devlet Başkanı olarak anayasayı askıya almış ve siyasi partileri yasaklamıştır. 1946 yılında ise siyasi partiler tekrar yasal hale getirilerek faaliyetlerine devam etmişlerdir. Morínigo, siyasi partileri yasallaştırmasının ardından Febrerista Devrimci Konsantrasyonu ve Colorado Partisi ile bir koalisyon kurmuştur. Fakat daha sonra Febretista Devrimci Konsantrasyonu Partisi üyeleri başkan Morínigo'nun Colorado Partisi'ne daha fazla yakın olduğunu iddia ettikleri için 1947 yılında koalisyondan ayrılma kararı almışlardır. 1949 yılından 1953 yılına kadar süren Federico Chaves dönemi sonrasında, 1954 yılında gerçekleşen askeri bir darbe neticesinde Paraguay devlet başkanlığı koltuğuna Alfredo Stroessner oturmuştur. Stroessner, 1954 yılından 1988 yılına kadar devlet başkanlığı görevini yürütmüştür (Hanratty ve Meditz 1988).

Anayasal Cumhuriyet ile yönetilen ülke, bağımsızlığını 1811 yılında kazanmasına rağmen 1990'lı yıllara kadar istikrarlı bir siyasi anlayış benimseyememiştir. Demokrasi anayasası ancak 1992 yılında yürürlüğe girmiştir. Paraguay meclisi, temsilciler meclisi ve senatörlerden oluşmaktadır. Senatörler ve meclis üyeleri, başkanlık seçimleri ile birlikte eş zamanlı olarak seçilirler. 2018 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde Mario Abdo Benitez başkan olarak seçilmiştir. 30 Nisan 2023 yılında gerçekleştirilen genel seçimleri,

1947 yılından beri neredeyse kesintisiz bir şekilde iktidarı elinde bulunduran Colorado partisinin başkan adayı Santiago Peña kazanmıştır (Justicia Electoral 2023). Colorado Partisi (Partido Colorado) ve Liberal Parti (Partido Liberal) siyasi olarak halkın büyük bir bölümünü ikiye bölen, ülkenin başlıca siyasi partileridir (İlgaz 2017, 325;328).

Paraguay'ın Siyasi Tarihinin Ticaretine Etkisi

Paraguay, 1990'lı yıllara kadar dışa kısmen kapalı bir politika yürütmeyi tercih etmiştir. Uzun yıllar kendi kendine yetebilen bir toplum olarak yaşamını sürdürmüştür. Bunun başlıca sebepleri arasında ülkenin ana etnik yapısını oluşturan Guaranı yerlileri gösterilmektedir. Guaranı yerlileri, kendilerini modern toplumun bir parçası olarak görmemektedir (Costa 2020, Mart 10). Guaranı yerlilerinin kendilerini dışlanmış bir toplum gibi hissetmesinin nedeni, kolonizasyon döneminde İspanyollar tarafından gördüğü kötü ve aşağılayıcı muamele olabilir. Bu sebeple, hem diplomatik hem ekonomik ilişkilerini 1990'lı yıllara kadar minimum düzeyde sürdürdüğü düşünülmektedir. 1990 yılı sonrasında ticaret politikalarında büyük atılımlar yapan Paraguay, 1991 yılında Güney Amerika ülkelerinin büyük bir bölümü ile Güney Amerika Ortak Pazarı'nı (MERCOSUR) kurmuştur (MERCOSUR 2023). Paraguay'ın ticari açılım politikaları sadece kıtanın güneyi ile sınırlı kalmamış, 1992 yılında Avrupa Birliği ile Çerçeve İş Birliği Anlaşması imzalamıştır. Hemen akabinde 1995 yılında, AB ve MERCOSUR ülkeleri arasında imzalanan MERCOSUR-AB Çerçeve İş Birliği Anlaşması'nın da doğal tarafı olmuştur (Avrupa Komisyonu 2022).

Paraguay'ın ticari ilişkileri sadece bölgesel ve Avrupa temelli kalmamış, aynı zamanda Amerika kıtasının ve dünyanın ekonomi lideri olan Amerika Birleşik Devletleri ile de ticari ilişkilerini geliştirmiştir. Paraguay ve ABD arasındaki diplomatik temaslar 1861 yılında tesis edilmiştir. Paraguay, 1861 yılında ABD ile kurduğu ilk diplomatik ilişkilerden, 2023 yılına kadar ABD yanlısı bir politika izlemiştir. ABD tarafından Paraguay; terör, narkotik madde kaçakçılığı ve ticari konular başta olmak üzere stratejik bir ortak olarak tanımlanmaktadır (ABD Dışişleri Bakanlığı 2023). ABD ve Paraguay ticaretinin temelinde petrol ürünleri yer almaktadır. ABD, Paraguay'dan tarım ürünleri ithal ederken, Paraguay'a petrol ürünleri ihraç etmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023). Anlaşılacağı üzere Paraguay, 1990'lı yıllardan sonra hem bulunduğu coğrafi bölgede hem de ABD ve AB ile ticari ilişkilerinde bir ivmelenme yakalamıştır.

Türkiye-Paraguay ticari ilişkilerine ilişkin ilk veriler 1997 yılına tarihlenmektedir (Trading Economics 2023). İki ülke arasındaki ticari iş birliği antlaşması ancak 2009 yılında imzalanabilmiştir. 2022 yılında Paraguay,

ekonomik olarak dünyaya açılma kararı almış ve “Invest in Paraguay” isimli uluslararası bir yatırım forumu düzenlenmiştir. Ancak bu foruma Covid-19 küresel salgınından kaynaklı olsa gerek üst düzey bir katılım gerçekleşmemiştir. Türkiye ve Paraguay ticari ilişkileri, 2023 yılı itibarıyla devam etmektedir. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler, 2018 yılından sonra karşılıklı olarak büyükelçiliklerin açılmasına müteakip tesis edilebilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

Türkiye-Paraguay Diplomatik İlişkileri

Türkiye ve Paraguay arasındaki ilk diplomatik temaslar, 2023 yılı itibarıyla 70’inci yılına girmiştir (Paraguay Büyükelçiliği 2023). İki ülkenin siyasi ilişkiler tarihi uzun yıllara dayansa da fiziksel temasların kurulması oldukça gecikmiştir. Paraguay ve Türkiye’nin uzun yıllar fiziksel temaslarda bulunmamasının temel sebepleri arasında her iki ülkenin dış politika konularının farklı olması gösterilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

Paraguay ve Türkiye arasındaki diplomasi trafiği, Türkiye’nin 2006 yılında gerçekleştirdiği Latin Amerika açılım politikalarıyla birlikte yoğunlaşmaya başlamıştır. 2006 yılında Paraguay Dışişleri Bakanı Leila Rachid ve 2009 yılında Paraguay Dışişleri Bakanı Alejandro Hamed Franco’nun Türkiye ziyaretleri iki ülke arasındaki ilişkilere ivme kazandırmıştır. Bakan Franco’nun ziyaretinin akabinde, 2017 yılında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Paraguay’a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Birleşmiş Milletler 73’üncü Genel Kurulu münasebetiyle Paraguay eski Dışişleri Bakanı Luis Castiglioni ve Bakan Çavuşoğlu, New York’ta bir araya gelme fırsatı bulmuşlardır. Şubat 2018’de Türk Büyükelçiliği’nin başkent Asunsion’da faaliyete geçmesinin ardından diplomasi trafiği devam etmiş, 2 Aralık 2018 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Paraguay Devlet Başkanı Mario Abdo Benitez’in davetlisi olarak Paraguay’a resmi bir ziyarette bulunmuştur. Söz konusu resmi ziyaret, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri zirveye taşımıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı 2018). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 2018 yılı Paraguay ziyaretinin ardından, Paraguay Devlet Başkanı’nın da Türkiye’ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmesi beklenmektedir. Ancak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın ziyareti üzerinden yaklaşık 5 yıl geçmesine rağmen Paraguay Devlet Başkanı henüz Türkiye’ye resmi bir ziyarette bulunmamıştır. İki ülke arasındaki ilişkilerin her seviyede sürdürülebilir olması adına, Paraguay Devlet Başkanı’nın geç kalınmış Türkiye ziyaretini icra etmesi önem arz etmektedir.

Aynı zamanda gerçekleşmesi muhtemel bu ziyaretin iki ülke arasındaki ticaret hacminde de bir artışa sebep olacağı tahmin edilmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2018 yılında icra ettiği Paraguay ziyareti sonrasında, Paraguay Cumhuriyeti'nin Türkiye nezdindeki ilk büyükelçisi Ceferino Adrian Valdez Peralta, Ankara'daki görevine fiilen başlamıştır. 2019 yılının mayıs ayında, Bakan Luis Alberto Castiglioni, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun davetine iştirak ederek Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

Küresel Covid-19 salgının global çapta yarattığı kriz, diplomasi trafiğinin de 2019 ve 2020 yıllarında duraksamasına neden olmuştur. Salgın tehlikesinin kısmen geçmesinin ardından, diplomatik ilişkiler de kaldığı yerden devam etmiştir. Paraguay Ulusal Spor Bakanı Fatima Morales, 2021 yılında Malazgirt Zaferinin 950'nci yılı münasebetiyle Ahlat'ta gerçekleştirilen etkinliklere katılmıştır. 2022 yılında Turizm Bakanı Sofia Montiel, Turizm Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı imzalamak üzere Ankara'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

T.C. Ticaret Bakanlığı (2023) ve T.C. Dışişleri Bakanlığı (2022)'ye göre, Türkiye-Paraguay arasında imzalanan antlaşmalar ve zaptlar aşağıda ifade edildiği gibidir.

- 2006 yılında Vize Muafiyet Antlaşması.
- 2009 yılında Ticari İş Birliği Antlaşması (Bu antlaşma 2011 yılında yürürlüğe girmiştir) (İlgaz 2017, 325).
- 2010 yılında MERCOSUR ile Siyasi İstişare ve İş Birliği Mekanizması.
- 2017 yılında Dostluk ve İş Birliği Antlaşması.
- 2017 yılında Hava Ulaştırma Antlaşması.
- 2021 yılında Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Mutabakat Zaptı.
- 2022 yılında Turizm Alanında İş Birliğine İlişkin Mutabakat Zaptı.

2006 yılında, iki ülke temsilcilerinin bir araya gelmesi sonucunda vize muafiyeti antlaşması imzalanmış, takriben üç yıl sonra da iki ülke arasında ticari iş birliği antlaşması imzalanmıştır. Türkiye ve Paraguay'ın karşılıklı olarak büyükelçilik açmasının hemen öncesinde ve sonrasında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler daha da sıklaşmış ve yeni iş birliği antlaşmaları imzalanmıştır. İmzalan tüm bu antlaşmalar Paraguay'ın Türkiye ile her alanda, özellikle ticarete dayalı iş birliğini geliştirme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

2022 yılında, bakanlık seviyesinde Türkiye'ye gerçekleştirilen resmi ziyaretler dışında, TBMM Türkiye-Paraguay Dostluk Grubu Başkanı Nevşehir Milletvekili Yücel Menekşe, Paraguay Senato Başkanı ve Senato Dostluk Grubu

Başkanı ile Paraguay'da bir araya gelerek dostluk ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2023, Ocak 21).

2018 yılından önce Türkiye-Paraguay diplomatik ilişkileri Arjantin'in Buneos Aires kentinde bulunan Türk Büyükelçiliği aracılığıyla gerçekleştirilmekteydi. Büyükelçiliklerin karşılıklı olarak faaliyete geçmesinin akabinde, küresel Covid-19 salgının baş göstermesi, iki ülke arasındaki diplomatik ve ticari ilişkilerin ivmelenmesini bir süre ertelemiştir (MFA 2020, Mart 14; Koç 2021, Nisan 20). İktisadi ilişkilere ciddi katkılar sağlayan ticaret odaları, dernekleri gibi kuruluşlar ancak 2022 yılı itibariyle faaliyetlerine hız vermişlerdir (PYTSOD 2022; IP 2022).

Paraguay ve Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerin güncel tutması, Türkiye'nin bölgedeki yumuşak güç politikası ve söz konusu politika sınırlarını genişletmesi açısından önemlidir (Yetim 2019). Paraguay açısından konu ele alındığında Türkiye'nin coğrafi konumu, Paraguay'ın Asya'daki ticari faaliyetlerinde ciddi rol oynamaktadır. Başka bir deyişle Türkiye, Paraguay'ın Ortadoğu'ya açılan kapılarından biridir. Örneğin Mersin Limanı, Paraguay'ın Asya'ya açılan önemli ticari destinasyonları arasında yer almaktadır (İHA 2012, Ocak 5). Paraguay ve Türkiye arasında süregelen olumlu diplomatik ilişkilerin, aynı zamanda iki ülke arasındaki ticari ilişkilere de olumlu yansıtacağı düşünülmektedir.

Paraguay'da ve Latin Amerika'nın genelinde hâkim olan Türk ve Türkiye algısının değiştirilmesine yönelik Paraguay'daki Türk Büyükelçiliği'ne önemli sorumluluklar düşmektedir. Her yıl belirli tarihlerde, Latin Amerika'daki Türk Büyükelçilikleri vasıtasıyla düzenlenen etkinliklerde, Türkiye'nin tanıtımının daha etkin bir şekilde yapılması, özellikle tanıtım faaliyetlerinde, Türkiye'nin sosyokültürel yapısı üzerinde durulması elzemdir. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin sosyo-kültürel, demografik yapısı vb. konuların, bölgedeki halk tarafından daha iyi bir şekilde anlaşılması için TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı) koordinatörlükleri, Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü vb. kurum ve kuruluşların Güney Amerika'da da yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir. 2023 yılı itibariyle Paraguay'da TİKA koordinatörlüğü bulunmamaktadır (TİKA 2023). Türkiye nezdindeki Paraguay Büyükelçisi Ceferino Adrian Valdez Peralta, Anadolu Ajansı'na vermiş olduğu bir röportajda Türkiye'nin Paraguay'da TİKA ofisi açmasının önemine vurgu yapmıştır (Dönmez ve Sandoval 2019).

Paraguay Ekonomisi

Paraguay, 2022 yılı verilerine göre dünyanın en büyük 98'inci ekonomisidir (WorldData 2022). Bazı araştırmacılar tarafından Paraguay, "Latin Amerika'nın Jeneratörü" olarak tanımlanmaktadır (Akbaş 2015, Temmuz 28). Bu şekilde anılmasının temel sebebi, Brezilya-Paraguay sınırında yer alan Itaipú Barajı'dır. Paraguay'ın yüksek kapasiteli barajları ülkenin önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır (González 2001). Dünyanın en güçlü barajları arasında gösterilen Itaipu, 14 milyon kilowat elektrik üretebilmektedir. Üretilen elektriğin yüzde 97,1'i ihraç edilmektedir (Lucantonio vd. 2022). Paraguay'dan elektrik enerjisi ithal eden devletlerin başında Arjantin ve Brezilya gelmektedir. Paraguay, hidroelektrik santrallerinden elde ettiği elektriğin sadece küçük bir kısmını ülkenin elektrik ihtiyacını karşılamak için kullanmaktadır (Insapedia 2019, Ocak 2). Paraguay, dünyanın en büyük yenilenebilir enerji ihracatçılarından biri olmakla birlikte, elektrik enerjisi ülkede en fazla ihraç edilen ikinci ticari kalem olarak zirveyi zorlamaktadır (Embapar 2020).

Tablo 1. Paraguay'ın Temel Ekonomik ve Demografik Göstergeleri (*2023 tahmini).

	2020	2021	2022	2023*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	35,43	38,82	41,86	44,62
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	4 885	5 279	5 615	5 907
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	7,7	7,7	7,2	6,4
Nüfus (milyon)	7,25	7,35	7,45	7,56
Enflasyon (%)	1,77	4,79	9,4	4,5

Kaynak: (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023; Statista 2023).

Tarım, Paraguay'ın en önemli geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Tarım ürünlerinin büyük bir bölümü ihraç edilmektedir. Paraguay, dünyanın en büyük altıncı soya ihracatçısıdır. Tarım ürünleri mevsimsel koşullarından hızlı bir şekilde etkilenmekte ve piyasada ciddi bir fiyat dalgalanmasına sebep olmaktadır.

Paraguay, keşfedilmesi gereken yeni bir pazar olarak karşımıza çıkmaktadır. Paraguay'ın en büyük ihracat kalemleri arasında sığır eti bulunmaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023). Bu veri, Paraguay'ın büyükbaş hayvan üretiminde üst sıralarda yer aldığının bir göstergesidir. Türkiye'nin

Paraguay'dan ithal ettiği başlıca ürün gruplarına göz atıldığında, kırmızı et ürünlerinin listede yer almadığı görülmektedir. Daha çok, tarım ürünleri ön plana çıkmaktadır. Türk yetkilileri, Paraguay'dan büyükbaş canlı hayvan ithalatını değerlendirme kapsamına alabilir. Paraguay Büyükelçiliği yetkilileri, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdür Yardımcısı Sedat İldız ile 2022 yılında, Türkiye'nin Paraguay'dan büyükbaş canlı hayvan ithalatına ilişkin bir görüşme gerçekleştirmiştir (T.C. Paraguay Büyükelçiliği 2022; T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2023).

Paraguay'da kuzu vb. küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği kadar yaygın değildir. Ülkede küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasına ve ihracata konu edilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir (ARP 2022, Mayıs 25). Bu durum, Paraguay'da kuzu etinin yeteri kadar tüketime konu edilmediğinin bir göstergesidir. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin üst seviyede olduğu ülkede sığır eti tüketiminin daha fazla olması beklenmektedir. Paraguay'da kırmızı et tüketimi kişi başına yıllık 60-kilogram civarındadır (Delgado ve Gauna 2021). Türkiye ile karşılaştırıldığında Paraguay'da et tüketimi oldukça üst düzeydedir. Türkiye'de kişi başı kırmızı et tüketimi 12,99 kilogramdır. (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2021).

Paraguay, gelişmekte olan bir ülkedir (BM 2022). Gelişmekte olan bir ülkenin altyapı çalışmalarına ağırlık vermesi beklenmektedir. Altyapısal gelişimin önemli bir parçasını da inşaat sektörü oluşturmaktadır (Bayrak ve Telatar 2021, Eylül 25). Bu sebeple, önümüzdeki dönemlerde Paraguay'ın altyapı çalışmalarını geliştirmeye yönelik ürün grupları ithal etmesi beklenmektedir.

Elektrik enerjisi Paraguay'ın en önemli ihracat kalemleri arasında yer almaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023). Tropikal ve subtropikal iklim kuşağında yer alan Paraguay, yıl boyunca güneş alan coğrafi bir konumda yer almaktadır. Yüksek kapasiteli barajların dışında Paraguay, son on yılda güneş enerjisi çalışmalarına da ağırlık vermektedir (SSME 2023). Elektrik enerjisi üretiminin tamamına yakını hidroelektrik santralleri vasıtasıyla gerçekleştiren Paraguay'ın, güneş enerjisi sistemlerine yönelimi dikkat çekici olmakla birlikte geç kalınmış bir çalışmadır. APER (2017), güneş enerjisi sistemlerinin Paraguay'da yer alması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Her ne kadar Paraguay'ın en fazla ithal ettiği başlıca ürünler listesinde ilk sıralarda yer almasa da tekstil ürünleri, özellikle pamuk içerikli tekstil ürünleri de Paraguay'ın ithal ettiği ürünler arasında yer almaktadır (Arjantin Büyükelçiliği 2018). Paraguay, tekstil ürünlerinin yüzde 83'lük bir kısmını Çin ve Brezilya'dan ithal etmektedir (ILO 2016, Eylül 1). Özellikle Brezilya, Latin

Amerika Bölgesi'nin en büyük tekstil ihracatçılarından biridir ve bölgede tekstil pazarını büyük ölçüde domine etmektedir (İspanya Büyükelçiliği 2005). İthal edilen tekstil ürünlerinin ucuz ve düşük kalitede olduğu vurgulanmaktadır (Endo 2018). Endo (2018)'e göre, Paraguay'da yerli üretim tekstil ürünleri, ithal tekstil ürünlerine göre çok daha pahalıdır. Halk, ithal tekstil ürünlerini, yerli üretim tekstil ürünlerine göre çok daha ucuz olduğundan tercih etmektedir.

Birleşmiş Milletler G-776 ülkeleri arasında yer alan Paraguay, başta tarım ve hidroelektrik olmak üzere bölgedeki önemli ihracatçılar arasında yer almaktadır. Ancak sadece tarım ve hidroelektriğe dayalı bir ekonomi de istikrarlı bir büyüme gözlemlenmesi oldukça güçtür. 2004 yılından, 2021 yılına kadar geçen süreçte Paraguay, istikrarlı bir büyümeyi hiçbir zaman yakalayamamıştır (WITS 2022). Paraguay, mevcut iktisadi faaliyetlerinin yanında ağır sanayi, inşaat, altyapı sektörlerinde de bir gelişim süreci içine girmektedir. Türkiye, Paraguay ekonomisindeki bu boşluğu iyi bir şekilde analiz edip, söz konusu pazarda önemli aktörler arasında yer almalıdır.

Türkiye-Paraguay Ticari İlişkileri ve Paraguay Pazar Değerlendirmesi

T.C. Ticaret Bakanlığı (2023) verilerine göre, 2021 yılında Türkiye'nin Paraguay'a ihraç ettiği başlıca ürün grubu 56 893 bin ABD doları ile demir ve çeliktir. Demir ve çeliğin yanı sıra; makineler, mekanik cihazlar ve aletler, elektrikli makina ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, silahlar ve mühimmat, plastikler ve mamulleri, demir veya çelikten eşya, tütün ve türün yerine geçen işlenmiş maddeler, alüminyum ve alüminyumdan eşyalar, sentetik ve suni filamentler yer almaktadır.

2021 yılında Türkiye'nin Paraguay'dan ithal ettiği başlıca ürün grubu 7 158 bin ABD doları ile yağlı tohum ve meyveler, saman ve kaba yemdir. Bunların dışında Türkiye, Paraguay'dan; hububat, pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat, mücevherci eşyası, uçucu yağlar ve kozmetikler, etler ve yenilen sakatat, alüminyum ve alüminyumdan eşya, elektrikli makine ve cihazlar, sebzeler, bazı kök ve yumrular, ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü ithal etmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023).

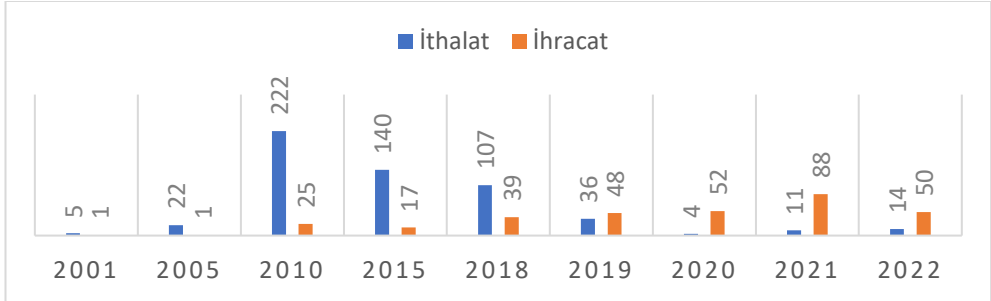
Ülkelerin karşılıklı olarak ihracat verileri ele alındığında Türkiye'nin Paraguay'a gerçekleştirdiği ihracat tutarı, Paraguay'ın Türkiye'ye gerçekleştirdiği ihracat tutarından çok daha fazladır. Ancak yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Türkiye'nin Paraguay'a ihraç ettiği ürün grupları arasında açık ara farkla demir ve çeliğin birinci sırada yer alması her ne kadar olumlu bir

⁶ Birleşmiş Milletlere üye, gelişmekte olan ülkeleri tanımlamaktadır.

gelişme gibi görünse de olumsuz gelişmelere de kapı aralayabilir. Örneğin Paraguay, Türkiye’den ithal ettiği demir ve çeliği muadil bir ülkeyle elimine etme yoluna giderse, iki ülke arasında kayda değer seviyede ticari bir ilişki kalmayacağı açıktır. Bu durumun önüne geçebilmek için pazar analizlerinin doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir. Doğru ürün gruplarının hedef pazara sokulmasıyla yeni ihracat kalemleri oluşturulabilir. Örneğin, Paraguay yeşil çayının (*tereré*) Türk halkının damak tadına uyum sağlayıp sağlamadığına ilişkin girişimler gerçekleştirilebilir.

Türkiye, Paraguay’dan daha çok tarımsal ürünler ithal etmektedir. Grafik 2’ye göre, Paraguay ve Türkiye arasında çok ciddi bir ticaret akışı gözlemlenmemektedir.

Grafik 2. Türkiye-Paraguay Dış Ticaret Verileri (milyon ABD doları)

Kaynak: (T.C. Ticaret Bakanlığı 2023).

Türk iş insanları tarafından Paraguay tekstil pazarı titizlikle ele alınmalıdır. Çünkü Paraguay resmi makamlarına ait raporlarda, Türk tekstil pazarı “çekici pazarlar” arasında gösterilmiştir (UNEPI 2008). Türk menşeli tekstil ürünleri için Paraguay pazarı bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Ülkedeki ulaşım altyapısına ilişkin gelişmeler ve beklentiler yakından takip edilerek, söz konusu çalışmalara ilişkin ortaya çıkabilecek lojistik vb. ihtiyaçlar, iş insanları tarafından takip edilmelidir.

Türkiye-Paraguay ticari ilişkilerinin geliştirilmesi adına başkent Asunción’da “Türkiye-Paraguay Ticaret Odası” faaliyete geçmiştir (IP 2022, Nisan 7). Aynı yıl Türkiye’de “Paraguay Ticaret ve Sanayi Derneği” faaliyetlerine hız vermiştir (PYTSOD 2022).

Yabancı yatırımcılar açısından Paraguay

Paraguay’da yabancı şirketler kâr marjları üzerinden yüzde yüzde 10 vergi ödemektedir. Söz konusu şirketler, elde ettikleri kârları ülke dışına transfer ettiklerinde, ayrıca bir vergi yükümlülüğüne tabi tutulmamaktadır. Yabancı şirketlerin Paraguay’da ödeyecekleri toplam vergi oranı (temettü vergileri vb.) yüzde 23,5’tir (Embapar 2020).

Tablo 2. Paraguay ve Çevre Ülkelerin Vergi Oranları

	Paraguay	Arjantin	Uruguay	Brezilya	Bolivya
En yüksek gelir vergisi oranı (şirketler)	%10*	%30	%25	%34	%25
Bireysel vergi oranı (Maksimum)	%10	%35	%36	%28	%13
KDV	%10	%21	%22	%17	%13
Toplam vergi oranı	%35	%106	%42	%65	%84

(*Kamu hizmetlerinin temettüye dönüştürülmesi durumunda vergi oranı yüzde 29,5 olarak uygulanır)

Kaynak: (Embapar 2020).

Asgari ücret tutarının 2022 yılı için yaklaşık 370 ABD doları olarak belirlendiği Paraguay’da yasal olarak haftada en fazla 48 saat çalışılabilmektedir (Montt vd. 2021). Çalışanlara her yıl Noel münasebetiyle bir maaş ikramiye ödenmektedir. Yıllık izinlere ilişkin düzenlemeler şu şekildedir; iş yerinde çalışma süreleri 5 yıldan az ise 12 gün, 5 yıldan fazla 10 yıldan az ise 18 gün, 10 yıldan fazla ise işçiler 30 gün yıllık izin kullanmaktadırlar. Bunlara ek olarak, annelik ve süt izni adı altında da izin türleri bulunmaktadır. Çalışanların sosyal sigortaya katılım oranı yüzde 9 iken, işverenlerin sosyal sigortaya katılım oranı yüzde 16,5’tir (Embapar 2020).

Ülkede “Maquila Rejimi” isimli bir sistem uygulanmaktadır. Söz konusu rejim, ticari malların ihracat amaçlı Paraguay topraklarında üretilmesini konu alan bir sistemi ifade etmektedir. Maquila Rejimi kapsamında üretilen ticari malların ihracına ilişkin için sadece yüzde 1 oranında vergi ödenmektedir. Üretimin yapılabilmesi amacıyla ithal edilen makine ve teçhizatlar için ayrıca bir vergi ödenmemektedir. Benzer şekilde, üretimin gerçekleştirilebilmesi amacıyla

ithal edilecek hammadde için de vergi muafiyeti söz konusudur. Bahse konu vergi muafiyetlerinden istifade edebilmek için üretimi yapılan ticari malın direkt olarak ihracata konu edilmesi gerekmektedir. İç pazara yönelik üretim yapmak isteyen yatırımcılar için farklı vergi oranları uygulanmaktadır. Paraguay'ın yabancı yatırımcılara sunduğu bir diğer avantaj ise kâr marjlarının ülke dışına transfer edilmesine ilişkindir. Yatırımcılar, kazançlarını ülke dışına transfer etmek isterlerse, ek bir vergi ödemeden bahse konu transfer işlemini gerçekleştirebilmektedir (Embapar 2020).

Paraguay'ın Ekonomik Sorunlarına Kısa Bir Bakış

Paraguay'ın temel gelir kaynakları arasında tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yer aldığı ihracat verilerinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Tarımsal faaliyetlere ilişkin yaşanan en ciddi sorunların başında "toprak" gelmektedir. Ülkede tarıma elverişli araziler, genel nüfusun yüzde 1'inin mülkü olduğundan dolayı, kırsal kesimde yaşayan insanların kendilerine ait toprakları neredeyse bulunmamaktadır. Bu sebeple, kırsaldaki yoksul kesim, Arjantin ve Brezilya gibi ülkelere göç etmeyi tercih etmektedirler (DiarioNCO 2017, Aralık 14). Tarıma dayalı ekonomilerin en büyük sorunlarından başında kuraklık gelmektedir. Bu durum ülkenin coğrafi konumuna göre değişiklik göstermekle birlikte, Paraguay gibi yaz ayları sıcaklık ortalamalarının çok yüksek olduğu ülkelerde kuraklık sorunu ekonomide domino etkisi yaratabilmektedir. Örneğin, ülkede 2021 yılının aralık ayından itibaren yaşanan kuraklık sorunları, ekonominin temel taşları arasında yer alan hayvancılık sektörünü de etkilemiştir. Tarım arazilerinin sulanması konusunda ciddi sorunlarla yüzleşen Paraguaylı çiftçiler, hasat zamanı geldiğinde piyasa talebini karşılayamamışlardır. Bu nedenle, ülkede tarımsal ürün arzı problemi yaşanmıştır. Tarımsal ürünlerin hasatından arta kalanlar, aynı zamanda hayvan yemi olarak da kullanılabileceği için kurak geçen sezon, hayvancılık sektöründe de yem krizine sebep olmuştur. Üreticiler, arzu ettikleri ekonomik gelir eşiğinin üzerine çıkamadıklarından, tarım ve hayvancılık sektörüyle bağlantılı tüm sektörlerde zincirleme ekonomik krizlerin yaşanmasına sebep olmuştur (UNDP 2022, Eylül 23). Söz konusu sorunların çözümüne ilişkin bazı araştırmacılar öncelikle ülkedeki politika anlayışının değiştirilmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır (Masi ve Borda 2002).

Paraguay'ın ekonomik sorunlar yaşamasının temelinde, ekonomisinin büyük ölçüde tarıma dayalı olması yatmaktadır. Bundan dolayı, sanayi altyapısına fazla önem verilmemiştir. Ülkede sanayi altyapısında ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Benzer şekilde ulaştırma altyapısında da eksiklikler

yer almaktadır. Örneğin, ülkenin büyük bir bölümünde asfaltlanmış yol bulunmamaktadır. Paraguay'da 2014 yılında 1 kilometre asfalt yapım maliyetin 1.2 milyon dolar olduğu iddia edilmektedir (5días 2014, Temmuz 1). Türkiye'de 1,6 kilometrelik asfalt yapım maliyeti yaklaşık 1.5 milyon Türk lirası olarak belirtilmiştir (İnegöl Belediyesi 2023, Haziran 9) İki ülke arasındaki asfalt yapım maliyet farkı devasa boyutlardadır. Paraguay'ın altyapı çalışmalarındaki eksiklikler Türk iş insanları için yeni bir yatırım kapısı olabilir.

İstihdama İlişkin Sorunlar

Her ne kadar işsizlik oranı çok yüksek olmasa da istihdama ilişkin problemler de ülkenin gündeminde yer almaktadır. Paraguaylı gazeteci Armando Giménez Larrosa'nın, Paraguay eski Ulusal İstihdam Direktörü Enrique López Arce ile gerçekleştirdiği röportajda Arce, ülkede yaşanan istihdam sorunlarını ele almıştır (Larrosa 2022, Temmuz 11). Arce, ülkedeki istihdam sorunlarını şu şekilde sıralamaktadır;

Paraguay'da 40 yaş üzeri bireylerin iş bulması oldukça güçtür. Hatta, iş verenler tarafından neredeyse tercih edilmemektedirler.

Çocuklu kadınların istihdamına ilişkin bir ön yargı söz konusudur. Çocuk sahibi kadınların istihdam edilmesine mesafeli durulmasının sebepleri arasında kadınların çocuklarını öne sürerek mesaiden erken ayrılmak istemesi gösterilmektedir.

İlk defa iş başvurusu yapan bireylerin önündeki en büyük engel deneyim sorunudur. İşverenler, iş tecrübesi olmayan adayları tercih etme eğiliminde değildir.

Ülkede engelli bireyler için çalışma alanları oldukça kısıtlıdır.

Bireyler evlerine uzak mesafede yer alan iş yerlerinde çalışmayı tercih etmemektedirler. Çünkü işçiler kazançlarının büyük bir bölümünü ulaşım masraflarına ayırmak zorunda kalmaktadır. Ülkede ulaşım altyapısının istenilen düzeyde olmamasından dolayı, mesai saati sonrasında işçilerin evlerine dönmesi bir sorun haline gelmektedir. Ulaşım sorunlarına ek olarak, geç saatlerde mesaiden ayrılan işçiler, yemek hizmeti veren işletmelerin erken kapanmasından dolayı, birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Bu ve bunun gibi birçok sebepten dolayı uzak mesafede yer alan iş yerleri Paraguaylılar için sorun olmaktadır.

İşçi sömürüsü oldukça üst düzeydedir. İşçiler, hem fiziksel hem de psikolojik olarak baskı altında kaldıklarını ifade etmektedirler.

Alanında eğitim almış, nitelikli personel sayısının yetersiz olduğu dile getirilmektedir.

Paraguay'da çalışanların yaşadığı en büyük sorunlardan biri de sosyal sigorta konusudur. Çalışan her on kişiden yedisinin sosyal sigortası bulunmamaktadır (Montt vd. 2021).

Paraguay'daki yatırım fırsatları Türk girişimciler ve iş insanları tarafından değerlendirilirse, bu durum aynı zamanda Paraguay'daki istihdama ilişkin sorunlarında minimize edilmesinin yolunu açabilir. Özellikle Paraguay'ın kırsal kesimlerinde yaşayan vatandaşların, Arjantin başta olmak üzere çevre ülkelere çalışmak için gitmeleri, ülkedeki işçi maliyetlerinin oldukça düşük seviyede olduğunun bir göstergesi olarak ele alınabilir. Türk girişimciler ve iş insanları, Paraguaylılara istihdam yaratarak işgücü maliyetinden de yüksek oranda tasarrufta bulunabilirler.

Sonuç

Türkiye-Paraguay ilişkileri son 5 yılda gelişim göstermeye başlamıştır. Bu süreç içinde ticari ve diplomatik iş birliğinin karşılıklı olarak artırılmasına yönelik sözleşmeler imzalanmıştır. İki ülke arasında diplomatik temaslar 2023 yılı itibarıyla devam etmektedir. Paraguay ve Türkiye'nin coğrafi olarak birbirinden oldukça uzak olması, her iki ülkenin dış politikalarının birbirinden farklı olmasından dolayı, yoğun diplomatik ilişkiler gözlemlenmemektedir. Ancak, Paraguay ile diplomatik ilişkilerin sıcak tutulması, Türkiye'nin Güney Amerika'daki yumuşak güç politikasına olumlu katkı sağlayacaktır. Ülkelerin karşılıklı olarak, bakanlık ve daha alt seviyelerde (dostluk komisyonları, ticaret odaları vb.) gerçekleştirdiği ziyaretler, her iki ülkenin karşılıklı olarak ilişkilerini geliştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 2018 yılında Paraguay'a gerçekleştirdiği resmi ziyaretin ardından, Paraguay Devlet Başkanı'nın da Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmesi beklenmektedir. Paraguay Devlet Başkanı'nın Türkiye'ye gerçekleştireceği ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilere yeni bir boyut kazandıracaktır.

İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin arzu edilen seviyeye ulaşmamasının sebep veya sebepleri araştırma konusu olarak ele alınmalıdır. Türk ve Paraguaylı iş insanları hedef ülkedeki fırsatları değerlendirmelidir. Türk iş insanları ve girişimciler, Paraguay'daki pazar fırsatları hakkında, Paraguay Büyükelçiliği Ticaret Ataşeliği, ticaret odaları ve derneklerinden sektör ihtiyaçları hakkında daha detaylı bilgi alabilirler. Böylece demir ve çelik dışında, yeni ticaret kalemleri ortaya çıkması sağlanabilir. Yeni ticaret kalemlerinin bulunması, Türkiye-Paraguay arasındaki ticaret hacminde bir artışa sebebiyet verebilir.

Paraguay, Güney Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) kurucu üyelerinden biri olduğu için Türk yatırımcıların ülkede bir yatırım yapması durumunda diğer MERCOSUR üeleriyle de serbest ticaret yapma imkânı bulabilmektedirler. Yabancı yatırımcılar, serbest ticaret olanaklarının yanı sıra, Paraguay'ın yatırımcılara sağlamış olduğu teşviklerden de faydalanabilirler. Tüm bu fırsatlar bir bütün olarak ele alındığında Paraguay, birçok fırsatı içinde barındıran önemli bir destinasyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- 5días. "En Paraguay construir 1 km de Ruta Asfaltada Cuesta USD 1,2 millones." 5días, Temmuz 1, 2014. <https://www.5dias.com.py/archivo/en-paraguay-construir-1-km-de-ruta-asfaltada-cuesta-us-12-millones>.
- ABC. "La Tercera Zona de Libre Comercio Más Poderosa Del Mundo." ABC, Mayıs 10, 2012. <https://www.abc.com.py/especiales/black-friday/la-tercera---zona-de-libre-comercio-mas-poderosa-del-mundo-400101.html>.
- ABD Dışişleri Bakanlığı. "ABD-Paraguay İlişkileri." Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, Mayıs 12, 2023. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-paraguay/>
- Alcalá, Rodriguez, "La Guerra de la Triple Alianza." *Secretaría Nacional de Cultura*. Paraguay, 2011. <https://cultura.gov.py/2011/05/la-guerra-de-la-triple-alianza-1864-70/>.
- Arjantin Büyükelçiliği. "Informe de Mercado del Sector Confecciones y Calzados en Paraguay." *Embajada de la República Argentina en Paraguay*, Ocak, 2018. https://exportaciones.cancilleria.gob.ar/Estadistica/imagen_producto/5763
- ARP. "Apuntan a Seguir Desarrollando El Sector Ovino Con Miras a La Exportación." Asociación Rural del Paraguay, Mayıs 25, 2022. <https://www.arp.org.py/index.php/noticias-sp-28081/destacadas/3391-apuntan-a-seguir-desarrollando-el-sector-ovino-con-miras-a-la-exportacion>.
- APER. "Ley de Fomento de Energías Renovables en Paraguay." Asociación Paraguaya de Energías Renovables, 2017. <https://rise.esmap.org/data/files/library/paraguay/PARAGUAY%20Supporting%20Documents/RE/RE%2010.4%20Paraguay%20APER%20website%20article%20Law%20on%20the%20Promotion%20of%20Renewable%20Energy%20in%20Paraguay.pdf>,
- Aschiero, Ana Maria "Guerra entre Bolivia y Paraguay." Colegio Militar. Arjantin, 2013. https://www.colegiomilitar.mil.ar/rediu/pdf/ReDiU_1030_art1-Guerra%20entre%20Bolivia%20y%20Paraguay%201928-1935.pdf.
- Avrupa Komisyonu, "AB'nin Paraguay ile Ticari İlişkileri, Gerçekler, Rakamlar ve Son Gelişmeler." Avrupa Komisyonu. 2022. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/paraguay_en.
- Bastos, Augusto Roa. "Paraguay: Una Isla Rodeada de Tierra." *El Correo de La UNESCO: Una Ventana Abierta Sobre El Mundo* XXXIX, no. 5/6 (1986): 30.

- Bayrak, İbrahim Can, and Osman Murat Telatar. "İnşaat Sektörü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ampirik Bir Analiz." *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 12, no. 3 (Eylül 25, 2021): 1283–97. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1853676>.
- Benavides, Leopoldo Espinosa. "¿Qué Significa Paraguay?" *Regio*, Kasım 22, 2017. <https://elregio.com/Noticia/11398dcf-9a65-45b1-9519-5d11e42d8827>.
- BM. "World Economic Situation and Prospects." *Birleşmiş Milletler*, 2022. https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2022_ANNEX.pdf.
- Cammarata, Emilce Beatriz. "El Territorio En La Triple Frontera: Relaciones de Poder E Identidad Compleja En El Destino Turístico 'Iguazú-Cataratas.'" *Observatorio Geográfico Americalatina*. Argentina, 2008. <http://observatoriogeograficoamericalatina.org.mx/egal12/Geografiasocioeconomica/Geopolitica/25.pdf>.
- Costa, William. "No Land in Paraguay." *The Cairo Review of Global Affairs*, Cairo, Mart 10, 2010. <https://www.thecaireview.com/essays/no-land-in-paraguay/>.
- Delgado, Gabriel, ve Diego Gauna. "La Carne Bovina Como Activo Estratégico de Los Países Del CAS Y Los Desafíos Que Plantea La Cumbre Sobre Los Sistemas Alimentarios." *Consejo CAS. Consejo Agropecuario del Sur*, 2021. <http://consejocas.org/wp-content/uploads/2021/07/Carne-bovina-como-activo-estrat%C3%A9gico-de-los-pa%C3%ADses-del-CAS-y-la-Cumbre-de-los-Sistemas-Alimentarios.pdf>.
- Dönmez, Beyza Binnur and Aicha Sandoval. Paraguay, Turkey made great inroads in a short time. Anadolu Agency, Mayıs 19, 2019. <https://www.aa.com.tr/en/americas/-paraguay-turkey-made-great-inroads-in-a-short-time-/1481245>
- DiarioNCO. "Los Inmigrantes Paraguayos Debatieron Las Causas de Su Emigración Masiva a La Argentina." *DiarioNCO*, Aralık 14, 2017. <https://diario-nco.com/la-matanza/los-inmigrantes-paraguayos-debatieron-las-causas-de-su-emigracion-masiva-a-la-argentina/#>.
- Embapar. "Paraguay Land of Opportunities." Embassy of Paraguay in South Africa, 2020. https://www.paraguayembassy.co.za/wp-content/uploads/2020/07/Paraguay-Presentation-South-Africa-Event_290720.pdf.
- Encarnación Belediyesi. "Encarnación Gobierno Municipal," 2023. <https://encarnacion.gov.py/>.
- Endo, P. "Análisis Del Consumo de Textiles Importados de China En La Ciudad de Encarnación Y Su Impacto En La Industria Textil Nacional." *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*, 2018.
- González, Eduardo. "Paraguay: Determinantes Regionales En La Inequidad de Ingresos. ¿Son Desiguales Las Regiones Del País?" *CADEP*, 2001.

- <https://www.cadep.org.py/2001/08/paraguay-determinantes-regionales-en-la-inequidad-de-ingresos-son-desiguales-las-regiones-del-pais/>.
- Hanratty, Dennis and Sandra Meditz. "Paraguay A Country Study" Federal Research Division Library of Congress, US, 1988. https://memory.loc.gov/master/frd/frdcstdy/pa/paraguaycountry00hanr_0/paraguaycountry00hanr_0.pdf.
- İHA. "Mersin Paraguay'a Kapı Açmak İstiyor." İhlas Haber Ajansı, Ocak 5, 2012. <https://www.ihha.com.tr/mersin-haberleri/-25810>.
- İnegöl Belediyesi. "Park Caddesinin Asfaltı Yenileniyor." İnegöl Belediyesi, Haziran 9, 2023. <https://www.inegol.bel.tr/guncel/inegol-tv/park-caddesinin-asfalti-yenileniyor>.
- İlgaz, Deniz. "Güney Amerika'nın Ortasında Bir Ülke: Paraguay." In *Dünya Siyasetinde Latin Amerika*, edited by İsmail Ermağan, 313–57. İstanbul: Nobel Yayıncılık, 2017.
- ILO. "Estudio Sobre Los Déficits de Trabajo Decente En La Cadena de Producción Del Algodón En Paraguay." *International Labour Organization*. Brasil: International Labour Organization, September 1, 2016. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/---ilo-brasilia/documents/publication/wcms_709915.pdf.
- İncesu, Ali Caner. "Latin Amerikalı Turistlerin Türkiye Seyahat Motivasyonları." Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- INE. "Proyecciones de Población Nacional, Áreas Urbana Y Rural, Por Sexo Y Edad." El Instituto Nacional de Estadística, 2021. https://www.ine.gov.py/Publicaciones/Biblioteca/documento/7eb5_Paraguay_2021.pdf.
- İnsapedia. "Dünyanın En Güçlü 10 Barajı." İnsapedia, January 2, 2019. <https://insapedia.com/dunyanin-en-guclu-10-baraji/>.
- İP. "Se Crea Cámara de Comercio Paraguay-Turquía Para Dinamizar Relaciones Comerciales E Inversiones." Agencia de Información Paraguaya, April 7, 2022. <https://www.ip.gov.py/ip/autoridades-participan-de-reunion-fundacional-de-camara-de-comercio-paraguay-turquia/>.
- İspanya Büyükelçiliği. "El Sector Textil Y Confección En Brasil." Exportemos. Rio de Janeiro'daki İspanya Büyükelçiliği, January 2005. <https://boletines.exportemos.pe/recursos/boletin/25254.pdf>.
- Justicia Electoral. "Elecciones Complementarias 2023." Justicia Electoral, 2023. <https://tsje.gov.py/elecciones-complementarias-2023.html>.
- Koç, Engin. "COVID-19 Krizinin Diplomasiye Etkisi ve Uluslararası Sistem'de Artan Belirsizlikler." *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi* 4, no. 1 (April 20, 2021). <https://doi.org/10.51763/uid.867518>.
- Larrosa, Armando Gimenez. "Mercado Laboral En Paraguay: 10 Problemas Principales Del Empleo." *La Nación*, July 11, 2022. <https://www.lanacion.com.py/negocios/2022/07/11/conozca-los-10-problemas-que-se-presentan-en-el-empleo-local/>.

- Lucantonio, Fabio, José Sosa, and Roberto G. Aiello. "Sector de Energía En Paraguay." *InterAmerican Development*. Paraguay: Banco Interamericano de Desarrollo, April 2022. <https://publications.iadb.org/publications/spanish/viewer/Breve-resena-del-sector-de-energia-en-Paraguay.pdf>.
- Masi, Fernando, and Dionisio Borda. "Paraguay. Estancamiento Económico Y Desgaste Político En Los Años Del MERCOSUR." In *Realidades Nacionales Comparadas*. Buenos Aires: Fundación OSDE, edited by OSDE. Argentina: Fundación OSDE, 2002. <https://biblioteca.clacso.edu.ar/Paraguay/cadep/20160721054607/6.pdf>.
- MEC. "Perfil Del País Del Paraguay." Ministerio de Educación y Ciencias, 2020. https://aprendizaje.mec.edu.py/dw-%20recursos/system/materiales_academicos/materiales/000/001/831/original/Historia_y_Geografia_1%C2%B0_curso_Plan_Com%C3%BAn_20_de_mayo.pdf.
- MERCOSUR. "MERCOSUR Ülkeleri." MERCOSUR, 2023. <https://www.mercosur.int/quienes-somos/paises-del-mercotur/>.
- MFA. "Koronavirüs Salgını İle Mücadele Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Yurt Dışındaki Vatandaşlarımıza Yönelik Duyuru. ." Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, March 14, 2020. <https://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salgini-ile-mucadele-14-3-2020.tr.mfa>.
- MFA. "Paraguay'ın Ekonomisi" Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2023. <https://www.mfa.gov.tr/paraguay-ekonomisi.tr.mfa>.
- Montt, Guillermo, Gustavo Setrini, and Lucas Arce. "Barreras a La Formalización Del Trabajo En Paraguay: Análisis Cualitativo de Las Percepciones de Trabajadores Y Empleadores." *Ministerio de Trabajo, Empleo Y Seguridad Social*. Paraguay: Organización Internacional del Trabajo, 2021. <https://www.mtess.gov.py/>.
- MRE. "El Perfil Del País." Embassy of Paraguay in Peru, 2023. <https://www.mre.gov.py/Embapar-peru/index.php/el-paraguay/perfil-pais>.
- MRE. "Foro Invest in Paraguay." Ministerio de Relaciones Exteriores del Paraguay, 2022. <https://www.mre.gov.py/ny/index.php/noticias/foro-invest-paraguay>.
- OECD. "Multi-Dimensional Review of Paraguay." *OECD Development Pathways*, 2017. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264301900-7-en/index.html?itemId=/content/component/9789264301900-7-en>.
- Paraguay Büyükelçiliği. "Türkiye'deki Paraguay Büyükelçiliği Resmi Facebook Sayfası." Paraguay Büyükelçiliği Resmi Facebook Sayfası, 2023. <https://www.facebook.com/Embaparturquia/>.
- Paraguay Büyükelçiliği. "Paraguay Dışişleri Bakanlığı Türkiye Nezdindeki Paraguay Büyükelçiliği." Ministerio de Relaciones Exteriores, 2023. <https://www.mre.gov.py/Embapar-turquia/>.
- PYTSOD. "Paraguay Sanayi ve Ticaret Odası Derneği," 2022. <https://www.pytsod.org/duyurular>.

- Silver, Caleb. "The Top 25 Economies in the World." Investopedia, September 20, 2023. <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/#toc-%20%20measuring-gdp>.
- SSME, Caleb. "Energía Solar y Eólica en Paraguay" Ministerio de Obras Públicas y Comunicaciones Viceministro de Minas y Energía, 2013. https://www.ssme.gov.py/vmme/index.php?option=com_content&view=article&id=1629&Itemid=766.
- Statista. "Evolución Anual de La Tasa de Inflación En Paraguay Desde 2015 Hasta 2027." Statista, 2023. <https://es.statista.com/estadisticas/1190104/tasa-de-inflacion-paraguay>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. "Sayın Cumhurbaşkanımızın Arjantin, Paraguay ve Venezuela Ziyaretlerine İlişkin Basın Açıklaması." T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2018. <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/99812/sayin-cumhurbaskanimizin-arjantin-paraguay-ve-venezuela-ziyaretlerine-iliskin-basin-aciklamasi>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayiplere Yönelik Politikası ve Bölge Ülkeleri İle İlişkileri." T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022. <https://www.mfa.gov.tr/i-turkiye-nin-latin-amerika-ve-karayiplere-yonelik-politikasi-ve-bolge-ulkeleri-ile-iliskileri.tr.mfa>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Türkiye - Paraguay Siyasi İlişkileri." Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Ocak 21, 2023. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-paraguay-siyasi-iliskileri.tr.mfa>.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. "Dana Eti. Tarım Ürünleri Piyasaları." T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2021-Ocak%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/Dana%20eti,Ocak-2021,%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu.pdf>.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. "Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü." T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023. <https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Menu/5/Yoneticilerimiz>.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. "Paraguay Ülke Profili." T.C. Ticaret Bakanlığı, 2023. <https://ticaret.gov.tr/data/5f0c3aab13b8761f08aa4085/Paraguay%20%C3%9Clke%20Pr ofili-2023.pdf>.
- TİKA. "TİKA Koordinatörlükler." T.C. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, 2023. <https://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorklukler>.
- Trading Economics. "Türkiye exports to Paraguay." Trading Economics, 2023. <https://tradingeconomics.com/turkey/exports/paraguay>.
- UNDP. "Paraguay: Impactos Económicos Y Sociales de La Sequía." United Nations Development Programme. United Nations Development Programme, September 23, 2022. <https://www.undp.org/es/paraguay/publicaciones/paraguay-impactos-economicos-y-sociales-de-la-sequia>.

- UNEPI. "Industria Del Algodón, Textiles Y Confecciones de Algodón." Unidad Técnica de Estudios Para La Industria, July 2008.
https://www.mic.gov.py/mic/w/industria/deei/pdf/Perfil_Sect/AlgTextil_confec.pdf.
- WorldData. "Indicator Economy in Paraguay." WorldData, 2022.
<https://www.worlddata.info/america/paraguay/economy.php>.
- WITS. "Paraguay Trade Statics." *World Integrated Trade Solution*, 2022.
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/PRY>.
- Yetim, Mustafa. "Liberal Temelde Kurumsallaşan Türkiye-Latin Amerika İlişkileri." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19, no. 1 (March 21, 2019): 167–78.
<https://doi.org/10.18037/ausbd.550257>.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Görüş

Lu Xun'un Eserlerinde Birey ve Toplum: Gelenekten Modernizme Bir Yolculuk

Ali Kiriktaş^{1,*}

¹ Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye ORCID: 0000-0003-4209-0094

* İletişim: ali_kiriktas_44@hotmail.com

Gönderim: 19.11.2024; Kabul: 16.12.2024. DOI: 10.38154/CJAS.2025.82

Öz: Lu Xun, Modern Çin edebiyatının önemli yazarlarından birisidir. Bireysel özgürlük, modernleşme ve toplumsal eleştiri gibi konular üzerinden geleneksel toplum yapısıyla modernleşme arasındaki çatışmaları ele almıştır. Edebiyat kariyerinin yanı sıra fikir insanı olarak ta Çin toplumu üzerinde büyük bir etki bırakan Lu Xun, Batı medeniyetini tanımasıyla birlikte Çin toplumunun geri kaldığını anlamıştır. Lu Xun geri kalmışlığa farkındalık oluşturmak için eserlerinde birçok eleştiriler yapmıştır. Yazar feodal toplum yapısının ve ataerkil aile yapısının bireyler üzerinde yaptığı etkiyi eleştirir ve Çin'inin modernleşmesi gerektiğini söyler. Çin toplumunun bozulduğunu gören yazar tıp eğitimini yarıda bırakıp edebiyat okumaya karar vermiştir. Toplumda çürümüşlük varsa bedenlerden önce zihinlerin tedavi edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Lu Xu'nun eserleri İdeolojik ilişkilerin ve Kültür devriminin entelektüel kısmını meydana getirdiği için Mao'yu etkilemiştir. Kültür devriminin altını doldurması, devrimcilik duygusunu aşılması ve zihinlerin bağımsızlaşmasına neden olduğu için Lu Xun eserleri Çin toplumunu etkilemiştir. Lu Xun bu açıdan edebiyatçıları etkilemekle kalmamış aynı zamanda politikacıları da etkilemiştir. Yazar Notlar Lambanın Altında ve Yabani Otlar eserleriyle bireylerin toplumsal baskılarını, modernleşme sürecini ve içsel çatışmalarını derinlemesine işlemiştir. Bu iki eserde Lu Xun, bireylerin kimlik arayışlarını ve geleneksel toplum normlarıyla olan mücadelesini ele alır. "Notlar Lambanın Altında" ve "Yaban Otları" eserleri üzerinden birey- toplum ilişkilerindeki gerilimler analiz edilip Lu Xun'un modernleşme sürecindeki önemi incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Bireysel özgürlük, kültür devrimi, Mao Zedong, toplumsal eleştiri, modernleşme

Individual and Society in Lu Xun's Works: A Journey from Tradition to Modernism

Abstract: Lu Xun is one of the most prominent writers in modern Chinese literature. He addresses the conflicts between traditional societal structures and modernization, focusing on themes such as individual freedom, modernization, and social criticism. Beyond his literary career, Lu Xun left a significant impact on Chinese society as an intellectual. His exposure to Western civilization led him to realize how backward Chinese society had become, prompting him to raise awareness of this backwardness through his works. He critiqued many aspects of society, particularly the feudal social structure and patriarchal family systems, highlighting their negative effects on individuals and advocating for China's modernization. After recognizing the decay within Chinese society, Lu Xun decided to abandon his medical studies in favor of literature, emphasizing that if society is corrupt, minds must be treated before bodies. Because his works contributed to the intellectual foundation of ideological movements and the Cultural Revolution, Lu Xun greatly influenced Mao Zedong. His writings supported the Cultural Revolution by instilling a revolutionary spirit and promoting the intellectual independence of the people, leading to profound changes in Chinese society. In this sense, Lu Xun's impact extended beyond influencing writers; he also had a lasting effect on politicians. Through his works *Notes Under the Lamp* and *Wild Grass*, Lu Xun delves deeply into the internal conflicts faced by individuals dealing with societal pressures and the process of modernization. In these two works, he explores individuals' search for identity and their struggles against traditional societal norms. His simple yet powerful language strengthens the social criticism in these works, which provided intellectual contributions to China's modernization. Through an analysis of the tensions between individuals and society in *Notes Under the Lamp* and *Wild Grass*, this paper will examine Lu Xun's significance in the modernization process.

Keywords: Individual freedom, cultural revolution, Mao Zedong, social criticism, modernization

Giriş

Modern Çin edebiyatının kurucularından olan Lu Xun yazarlık kariyerinin yanı sıra düşünür olarakta Çin toplumunda ve dünya edebiyatında derin izler bırakmıştır. Geçmişte Çin ile Batı arasında temasların artması sonucunda sosyal çatışmalar ve devrimci hareketler yaşanmıştır. Çinde bu durumlardan etkilenerek 19. Yüzyılda değişim sürecine girmiştir. Bu dönemde Lu Xun yazarlık kariyerinin yanı sıra yapmış olduğu toplumsal eleştirilerle de ön plana çıkmıştır. Yazar entelektüel kimliğiyle birey ve toplumu ileriye götürecek dönüşümlerin gerekli olduğunu belirtmiş bu yüzden geleneksel toplum yapısını eleştirmiştir. Geleneksel ataerkil normların ve feodal düşünce yapısının birey ve toplum üzerindeki baskılarına karşı gelmiş ve bunun için mücadele etmiştir (Hsia, 1961, s. 56).

Çin’de siyasi ve sosyal değişimlerin yaşadığı dönemde Lu Xun bu değişimlerden etkilenmiştir. Batının bilim ve teknolojisini Japonya’da tıp eğitimi alırken gören Lu Xun Çin toplumunun geri kaldığını o zaman fark etmiş ve Çin toplumunun zihinsel ve kültürel dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünmüştür. Modernleşmeyi destekleyen eserleriyle geleneksel toplum yapısının işlevinin yetersiz olduğunu belirten yazar bu bağlamda Çin toplumunu eleştirmiştir (Wang, 1992, s. 142). Düşünsel devrimi destekleyen Lu Xun modernleşmenin birey üzerindeki etkilerini ele almış toplumsal yozlaşma ve bireylerin içsel çatışmalarını birey-toplum üzerinden analiz etmiştir (Wright, 1971, s. 77).

Modern Çin Edebiyatı’nın ilk kısa öyküsü olan “*Delinin Güncesi*” Lu Xun’un geleneksel Çin toplumuna ciddi eleştiri getirdiği eser olmuştur. Eser bireylerin özgürlük arayışında olduğunu belirtirken geleneksel toplum kurallarının bireyleri ezdiğini ve bireylerin akıl sağlığını yitirmesine neden olduğunu anlatır (Hsia, 1961, s. 65). “*A Q’nun Gerçek Hikayesi*” eserinde ise Çin toplumunun ahlaki yönden yozlaştığını, bireysel ve toplumsal bozulmaların olduğunu anlatır. Eser toplumun derin yapısal sorunlarına odaklanırken diğer taraftan modernleşme sürecinde yaşanan zorlukları ele almıştır (Schneider, 1980, s. 89). Ayrıca bu hikayede Lu Xun’un ulusal kimlik temsili açısından en önemli çalışmalarından biridir. Lu Xun, AQ karakteri üzerinden, baskı ve stres altında ortaya çıkan olumsuz yönleri açığa çıkararak bunların kökenine inmeye odaklanır. Bir yandan Çinlilerin sorgulamadan itaat etme anlayışını gözler önüne sererken, diğer yandan “zihinsel/ruhsal zafer yöntemi” (jingshen shengli fa 精神胜利法) olarak tanımlanan, bir tür kendini aldatma davranışını eleştirir (Şen, 2018, s. 54). Lu Xun’un diğer bir önemli eseri “*Notlar Lambanın Altında*” eseridir. Makalede detaylı analizi yapılan bu eserde bireyin içsel anlamda verdiği savaş ve modernleşme sürecinde yaşadığı dönüşümler ele alınmıştır (Wang, 1992, s. 150).

Eserde birey-toplum arasındaki ilişkinin karışık olduğu belirtilmiş ve yazar bu ilişkilere çözümleme yapmaya çalışmıştır. Lu Xun sade dili ustalıkla kullanmış bunun yanı sıra eserlerinde derin anlamlar da barındırmıştır. Bu çalışmada Lu Xun'un Çin toplumunun geleneksel yapısına getirdiği eleştiriler ve modernleşme sürecine yaptığı katkılar üzerinde durulacaktır. Bu katkılar yazarın bazı hikayeleri üzerinden de kısaca analiz edilecektir. *"Notlar Lambanın Altında"* ve *"Yabani Otlar"* eserleri Çin toplumunun geçirdiği dönüşümler açısından ve Çin modernleşmesindeki entelektüel uyanışı sağlaması bakımından önemlidir. Eserlerin günümüzde okurlara olan etkisi göz önüne alındığında halen geçerliliğini korumaktadır. Toplumsal eleştirileri ve Çin Modernleşmesindeki çalışmalarından dolayı Lu Xun'un edebi eserlerinin analizi ve bu analiz üzerinden Çin toplumundaki öneminin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Lu Xun ve modernleşme düşüncesi

Modernleşme konusunu her fırsatta eserlerinde işleyen ve geleneksel toplum kurallarını sürekli eleştiren Lu Xun modern Çin edebiyatının en önemli yazar ve düşünürlerden birisidir. Zhejiang, Shaoxin de 25 Eylül 1881 yılında dünyaya gelen Lu Xun Şanghay'da 19 Ekim 1936 yılında hayatını kaybetmiştir. Yazarlık yeteneğiyle beraber düşünür denemeci, olarak ta Modern Çin Edebiyatında eserler vermiş ve 20. Yüzyılın önemli kişileri arasında yer almıştır (Davies, 2013, s. 2-3). Eğitimine Shaoxing'de başlayan Lu Xun genç yaşta bilimsel düşünce ve batı medeniyetine yakından ilgi duymuştur. Japonya'ya da bu yüzden gitmiş tıp okumak istemiştir. Lu Xun burada Batının bilim ve kültürünü tanıma fırsatı bulmuştur (Xu, 2017, s. 112); ancak Lu Xun'nun gençlik dönemi çalkantılı bir döneme denk gelmiştir. Qing hanedanlığının son dönemleri, Japonya'nın ve Batılı sömürgecilerin Çin üzerindeki baskısı ülkenin siyasi ve sosyal anlamda zor zamanlar geçirdiğini ve çalkantılı dönemlerden geçtiğini göstermekteydi (Kang, 2018, s. 32). Savaş sırasında bir Çinlinin Japonlar tarafından idam edilmesi ve bu durum karşısında Çinlilerin duyarsız kalması Lu Xun'u edebiyata yönlendirmiştir; çünkü toplumun zihinlerinin tedavi edilmesi tıp ile değil edebiyat ile olacağını düşünmüş ve tıp eğitimini yarıda bırakmıştır (Li, 2019, s. 87). Bu dönemde, modernleşme çabaları doğrultusunda Batı ile etkileşimde bulunan aydın ve yazarlar arasında, Konfüçyüsçülüğe yönelik eleştirel bir tutum yaygınlık kazanmıştır. Bu düşünsel hareketin önde gelen temsilcilerinden biri de Lu Xun'dur. Lu Xun, eserlerinde geleneksel Konfüçyüsçü değerleri sorgulamakla kalmamış, aynı zamanda bu değerlerin Çin toplumunun modernleşme sürecine engel teşkil ettiğini savunmuştur (Kang, 2018, s. 32).

Çin Devriminde Entelektüel İzler: Lu Xun'un Mao Zedong Üzerindeki Etkisi

Çin'in politik ve kültürel tarihinde, modernleşme döneminde Lu Xun ile Mao Zedong arasındaki ilişki dikkat çeken bir boyuta sahiptir. Lu Xun'un eserlerinin Çin toplumu üzerindeki etkisi, Mao'nun ideolojik gelişiminde de önemli bir rol oynamıştır. Mao, Lu Xun'u Çin devriminin önde gelen entelektüellerinden biri olarak değerlendirmiş ve onu "Çin'in büyük devrimci yazarı" olarak tanımlamıştır. Mao'nun yazılarında ve konuşmalarında sıkça atıfta bulunduğu Lu Xun, Çin halkının modernleşmesini ve devrimci hareketleri teşvik eden bir figür olarak öne çıkmıştır. 1942 yılında Mao, Yan'an Forumu'nda yaptığı konuşmada Lu Xun'un yazılarına atıfta bulunmuş ve onun yazılarını "devrimci aydınları teşvik etmede, halkı bilinçlendirmede ve harekete geçirmede önemli bir araç" olduğunu vurgulamıştır (Schneider, 1980, s. 45). Ayrıca Mao Lu Xun hakkında şunları söylemiştir: "Çin Kültür Devriminin önderi olan Lu Xun, sadece büyük bir edebiyatçı değil, aynı zamanda büyük bir düşünür ve devrimciydi... Kültürel cephede en cesur, en doğrucu, en güvenilir, en sadık ve en gayretli ulusal kahramandı, tarihimizde eşi benzeri olmayan bir kahraman" (Zedong, 1965, s. 372). Mao, halkın bilinçlenmesinde ve devrimci hareketlere katılımında edebiyatçıların ve düşünürlerin önemini anlamış ve bu bağlamda Lu Xun'a büyük bir değer atfetmiştir. Mao'ya göre Lu Xun'un eserleri, devrimci hareketin entelektüel temelini oluşturmuş ve toplumsal değişim için güçlü bir araç haline gelmiştir. Bu bağlamda Komünist Parti ve Mao Zedong, Lu Xun ve 4 Mayıs dönemi yazarlarının edebiyatını bir mücadele aracı olarak kullanma düşüncesini benimsemiş, özellikle Lu Xun'un eserlerini parti politikalarıyla uyumlu hale getirmiştir. 4 Mayıs Hareketi, Çin hükümetinin Almanya'dan Japonya'ya bazı toprakları devretme konusunda pasif bir tutum sergilemesi sonucunda, öğrenciler, işçiler ve iş insanlarından oluşan grupların başlattığı bir direniş olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareket, hükümetin topraklarını savunmadaki yetersizliğine duyulan tepkinin yanı sıra, Japonya ve Batı dünyasının Çin'e yönelik müdahalelerine karşı bir öfkeyi de yansıtmaktadır (McDougall, 1980, s. 9). Özellikle gençlerin yoğun şekilde katıldığı bu protestolar, hükümetin başarısızlığını gözler önüne sererken, aynı zamanda geleneksel Çin kültürüne ve anlayışına meydan okumuştur. Bununla birlikte, milliyetçi duyguları korumaya çalışırken modernleşmeyi savunan aydınlar tarafından desteklenmiştir. Bu aydınlar, Batılı tedavi yöntemleri ve ilaçlarla sağlık sorunlarının çözülmesini, gelenekselden modern bir yapıya geçişin hızlanmasını ve klasik yazı dilinden günlük konuşma diline geçişi teşvik etmişlerdir. Tüm bu gelişmeler, Lu Xun'un "demirden evi" yıkma umudunun yeşermesine zemin hazırlamış ve hem

hükümete hem de geleneksel kültüre karşı çıkan yeni bir neslin doğuşuna yol açmıştır.

Lu Xun ile Mao Zedong arasındaki ideolojik bağ, halkın bilinçlenmesi ve sosyal adaletin sağlanması gibi konularda kendini göstermiştir. Mao, halkın özgürlüğüne ancak bir devrim aracılığıyla ulaşılabilceğine inanırken, Lu Xun bireylerin zihinsel özgürlük ve bağımsız düşünce geliştirmesiyle bu özgürlüğe kavuşacağı görüşündeydi. Geleneksel baskıcı normların ortadan kaldırılmasının ve bireyin bağımsız bir düşünce yapısına kavuşmasının, halkın özgürlüğünü kazanması için temel şartlar olduğunu eserlerinde ifade eden Lu Xun, Mao tarafından “karanlıkla savaşıyan bir aydın” olarak tanımlanmıştır. Mao, onu toplumsal yeniliğin, modernleşmenin ve devrimin savunucusu olarak görmüş ve “Çin devriminin kültürel kahramanı” olarak nitelendirmiştir (Goldman, 1985, s. 182).

Lu Xun, devrimci hareketleri desteklemekle birlikte, resmi bir partiye üye olmamış ve devlet otoritesine eleştirel bir yaklaşım sergilemiştir. Onun bu bağımsız ve eleştirel duruşu, Mao tarafından “devrimci dürüstlük” olarak değerlendirilmiş ve kendisi “halkın vicdanı” olarak kabul edilmiştir. Devlet yapılarını ve geleneksel otoriteleri eleştirerek bireyin özgürleşmesi için gereken koşulları eserlerinde ele alan Lu Xun, bu yönüyle Mao’nun devlet yapısını devrimci bir anlayışla dönüştürme idealleriyle örtüşmüştür (Wright, 1971, s. 92).

Mao Zedong’un Lu Xun’a ve eserlerine verdiği önem, özellikle Kültür Devrimi döneminde daha belirgin hale gelmiştir. Mao, Çin halkının devrimci hareketler konusunda bilinçlenmesi ve rehberlik edilmesi bakımından Lu Xun’un eserlerini bir yol gösterici olarak görmüştür. Bu bağlamda, Mao’ya göre Lu Xun’un eserleri, kültür devriminin entelektüel zeminini oluşturmuş ve toplumsal değişimin temel araçlarından biri haline gelmiştir. Lu Xun’un çalışmaları, devrimci hareketlerin temelini güçlendirmiş ve devrimci kültürün yapı taşlarından biri olmuştur. Mao’nun bu değerlendirmeleri doğrultusunda Lu Xun’un mirası, Çin toplumunun modernleşme ve devrim sürecinde entelektüel bir rehber olarak önemli bir yer edinmiştir (Hua, 2011, s. 152; Wang, 1992, s. 187).

Lu Xun'un eserlerinde toplumsal eleştiri ve bireysel trajediler

Lu Xun eserlerinde Çin toplumunun geleneksel yapısını eleştirel bir dille ele almıştır (Chen, 2020, s. 101). Eserlerinde ahlak değerlerinin ve bilinçli toplum yapısının bozulma içerisinde olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Yazar bu bozulmaları ele alırken alaycı dilini de iyi bir şekilde kullanmış ve toplumdaki çelişkili yapıyı okuyucunun bilinç altına yerleştirmiştir (Zhang, 2019, s. 76).

Bununla beraber eserlerinde klasik yazı biçimlerinden farklı, modern hikâye ve deneme türlerinde eserler vermiştir. Eserlerinde toplumsal ve bireysel trajedileri psikolojik derinlik ve sembolizmi kullanarak göstermeye çalışmıştır. Geleneksel düşünceye karşı çıkan Lu Xun toplumsal ve bireysel trajedileri göstermeye çalışmıştır. Yazar toplumsal ve bireysel trajedilerin bireyleri ezdiğini ve toplumu nasıl hiçe saydığını gözler önüne sermiştir (Yip, 2006, s. 85). Çinin geleneksel yapısından dolayı yozlaştığını her fırsatta dile getiren Lu Xun bunu "*Deli'nin Güncesi*" ve "*A Q'nun Gerçek Hikayesi*" adlı eserinde ele almıştır. Lu Xun'un toplumsal bakış açısını anlamak için bu iki eser kısaca anlatılacaktır. Bu eserlerden ilki Deli'nin Güncesi adlı eseridir. Eser modern tarzda yazılan ilk hikâye olmuş ve geleneksel Konfüçyüsçü toplumu eleştirmiştir (Wang, 2016, s. 47). Özellikle toplumsal eleştiri psikolojik analiz ve yamyamlık metaforunu ustalıkla anlatmıştır (Wang, 2015, s. 21). Eserin kahramanı çevresinde ki insanları yamyam olarak görür. Toplumun sapkın, yoldan çıkmış taraflarını görmüş ancak toplum tarafından da dışlanmıştır. Lu Xun "yamyamlık" metaforuyla toplumun birbirini yiyen, birbirine zarar veren, akla gelmeyecek şeyleri yapan insanlar olduğunu anlatmış sonuç olarak insanların fiziksel ve zihinsel anlamda yozlaştığını ortaya koymuştur. Lu Xun yamyamlık meteforunu şu şekilde eserinde işlemiştir; "... Benim cesaretim var ve beni yemeyi ne kadar çok isterlerse, o kadar çok cesaret kazanırım. İhtiyar kapıdan çıktı ve fazla uzaklaşmadan ağabeyime fısıldadı: "acele et ye onu!". Ağabeyim başını sallayarak onayladı! Ağabeyim de onlardandı. Bunu fark etmem iyi oldu. Tesadüf gibi görünse de bazen aklımdan geçmiyor değildi: Beni yemek isteyenler arasında ağabeyim de var. Ağabeyim bir yam yam! Beni yemek isteyen kişilerden biri de öz ağabeyim! Başkaları tarafından yenmek üzereyim ve insan yiyen birinin kardeşiyim!" (Xun, 2024, s. 22). "Düşünemiyorum. 4000 yıldır insanların yenildiği bir toprakta yıllardır yaşadığımı ancak bugün fark ettim. Ev işlerinden ağabeyim sorumluydu. Kız kardeşim öldüğünde, yemeklerle birlikte onu da gizlice bize yedirmiş olabilir. Kız kardeşimin etinden kazara birkaç parça yemiş olmalıyım ki şimdi sıra bana geldi... Dört bin yıllık insan yeme geçmişi olan bu toplumda, önceden farkına varmadıysam da şimdi anlıyorum ki gerçek bir insanın bulunması kolay değil. Hiç insan yememiş olan çocuklar belki vardır? Onları kurtaralım" (Xun, 2024, s. 29; Hsun, 1972, s. 18).

Bir diğer önemli eseri olan *A Q'nun Gerçek Hikayesi*nde ise Çinli köylülerin yaşamlarını ve kaderlerini alaycı bir şekilde ele almıştır (Chen, 2020, s. 105). Bu eserde devrim sonrası Çin'deki köylü sınıfının kendilerini kandırdığını ve eserin kahramanı A Q'nun gerçeklerle yüzleşmeyen Çin halkının zayıf taraflarını simgeleyen bir karakter olduğu anlatılmaktadır (Xie, 2020, s. 14). Lu Xun bu karakterle Çin toplumunun alt tabakadaki insanların sosyal yapısının kötüleştiğini ve içsel çöküş içerisinde olduğunu anlatmıştır. Lu Xun, bu hikâye

aracılığıyla yalnızca ulusal kimliğin zayıf yönlerini açığa çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda bu kimlikteki hastalığın kökenini derinlemesine araştırarak, bu sorunun kökünü kazımaya çalışmıştır. Ayrıca Lu Xun' a göre Çinlilerdeki "kendi kendini kandırma" hastalığı doğuştan gelen bir özellik değildir. Bu durum, Çin toplumundaki aşırı saygı ve itibar düşkünlüğünün, bireylerde temelsiz bir gururun oluşmasına yol açtığı bir sonucu olarak kendini gösterir. A Q karakterinde somutlaşan bu "kendi kendini kandırma" hastalığı ortaya çıkar. Örneğin, köyde seraseriler tarafından dövüldüğünde, A Q üzülme yerine hemen ayağa kalkar ve *"sanki oğlumdan dayak yedim, şu dünya ne hale geldi bugünlerde..."* diyerek moral bulur. Hatta köydeki herkes, A Q'nun bu psikolojik zafer kazanma yöntemini bildiğinden, onunla dalga geçerler ve *"bu oğuldan dayak yemeye benzemez, bu bir hayvanın dayak yemesidir"* şeklinde onu küçümserler. Bu tür bir psikolojik zafer kazanma düşüncesi, aslında bir bilinç kaybı ve şuur eksikliği belirtisidir. Bu şuur kaybı, Çin halkının gerçeklerle yüzleşmesini engeller ve bu mantıksız toplumsal yapıya karşı direnmelerine engel olur (Şen, 2018, s. 57). Lu Xun'un da dediği gibi; *"Çinlilerin itibar düşkünlükleri psikolojik bir prensip, sadece bu prensibe sıkıca tutunuyorlar tıpkı 24 yıl önce saç örgüsüne tutundukları gibi"* (Deng, 2003, s. 62). A Q karakteri, eski öğretilere körü körüne bağlı kalmış ve değişime karşı direnen bir figürdür. Köydeki insanlardan sürekli dayak yemesine rağmen, yine de kendisiyle gurur duyar ve en sonunda kazananın kendisi olduğunu düşünür. Aşağılandığında, karşı koymak yerine, kendi kendini kandırarak ve kendini küçümseyerek psikolojik bir tatmin yaşar. A Q, kendisinden güçlü kişiler tarafından dövülüp aşağılandığında sessiz kalırken, kendisinden zayıf birine karşı acımasızca davranmaktadır. Öyküde, A Q'nun yolda karşılaştığı rahibeye uyguladığı zorbalık, bu davranışın en belirgin örneğidir. Lu Xun, Çinlilerin güçlü bir karşısında korkak, zayıf birine karşı ise acımasız olduklarını *"Çinliler koyun karşısında canavara dönüşür, fakat canavar karşısında koyuna dönüşür"* şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca, A Q'nun rahibeye zorbalık yaparken etraftaki insanların sadece bu durumu eğlence konusu yaparak gülüp geçmeleri, Lu Xun'un burada Çinlilerin adaletsizlik karşısında duyarsızlıklarını ve ilgisizliklerini eleştirdiği bir toplumsal zihniyetin resmidir (Şen, 2018, s. 57). Lu Xun, kalemini halkının karakterini analiz etmek ve dönüştürmek amacıyla kullanmıştır. Ona göre, bireylerin geçmişlerine olan aşırı bağlılıkları, itibarlarını korumak için hiçbir ilerleme kaydetmemeleri ve otorite tarafından dayatılan adaletsizlikleri sorgulamadan kabul etmeleri, birer saplantıya dönüşmüştür. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi için, bu olumsuz özelliklerin ortaya konup tedavi edilmesi gerektiğini savunmuştur. Lu Xun'un Çin ulusal kimliğinin olumsuz

yönlerini derinlemesine incelediği ve eleştirdiği en önemli eseri olan A Q'nün Gerçek Hikayesi, modern Çin edebiyatında kritik bir yere sahiptir ve aynı zamanda yazarın en tanınmış eseridir. Yazıldığı dönemde büyük bir ilgi gören bu eser, daha sonraki dönemin aydınları tarafından da ilgiyle incelenmiş ve üzerine pek çok analiz ve araştırma yapılmıştır (Şen, 2018, s. 57).

Geleneksel yaşam biçimini eleştiren Lu Xu'nun yanında geleneksel eğitimi de eleştirmiştir. Geleneksel eğitime getirdiği eleştirisini Kang Yiji adlı eserinde ele almıştır. Hikâyenin kahramanı Kang Yiji geleneksel eğitim içinde kaybolmuş bu eğitim sistemi içerisinde Klasik Çin edebiyatına bağlı kalmış, pratik hayata da zorluk çeken bir kişidir (Qiang, 2018, s. 65). Eserde geleneksel eğitimin bir işe yaramadığı modernleşen dünya içerisinde karakterlerinde buna uyum sağlayamadığını anlatmaya çalışmıştır. Lu Xun eserinde bu durumu şu şekilde anlatmıştır; “... Kang Yiji yarım kase içkiyi içince, kıpkırmızı olan yüzü yavaş yavaş normal rengine döndü. Yanındakiler yine soru yağdırmaya başladı. Kang Yiji, gerçekten okuma yazma biliyor musun? diye soran kişiye küçümser bir bakış attı. Onlar hatta küçük bir sınavdan bile geçememişsin diyerek sataşmaya devam etti. Kang Yiji hemen gözden düşmüş gibi hissederek telaşlandı ve yüzünün rengi attı. Bir şeyler söyledi ama tamamen anlaşılabilir türden ibarelerdi. Herkes yine kahkahayla güldü ve dükkan neşeyle doldu”. (Xun, 2024, s. 33). Kang'ın yaşadığı durum hem toplumun içinde yaşadığı baskıları hem de toplumsal paylaşımlardaki katılımları göz önüne serer. Kang Yiji'nin trajik durumu, yalnızca bireysel bir hikaye değil, aynı zamanda toplumdaki eşitsizliğin olduğunu da kanıttır.

Geleneksel toplumu ve eğitim sistemini eleştiren Lu Xun İlaç adlı eserinde geleneksel düşünce yapısını da eleştirmiştir. Yaptığı eleştiride geleneksel düşüncenin gerçek dışı, mantığa uygun olmayan yapı olduğunu belirtmiştir (Chen, 2021, s. 44). İnsan doğasının karmaşıklığını, bireylerin içsel dünyalarında yaşadıkları çatışmaları ve toplumsal normlar Lu Xu'nun eserlerinde önemle üzerinde durduğu konular olmuştur. Eserin tamamı incelendiğinde, İhtiyar Shuan'ın doğrudan geleneksel ve feodal Çin toplumunun bir yansıması olduğu anlaşılmaktadır (Kalkır, 2021, s. 5). Eserin ilk bölümünde, İhtiyar Lao Shuan'ın evden çıkışı, yürüdüğü yollar ve karşılaştığı her şey, etkileyici tasvirlerle ve basit bir dille betimlenmiştir (Kalkır, 2021, s. 5). “Sonbaharda bir şafak vaktiydi, ay batmış, güneş henüz doğmamıştı. Hafif maviye çalan siyahlıktaydı gökyüzü, gece gezenler dışında her şey uykudaydı. İhtiyar Hua Shuan aniden doğrulup oturdu, bir kibrit çıkıp gaz lambasını yaktı, çayevinin iki odası da berrak bir ışıqla aydınlandı” (Xu, 2015: 25). İkinci bölümde, Lao Shuan'ın oğlunun tüberküloza yakalandığı ve o dönemde tedavisi olmayan bu ölümcül hastalığa karşı batıl bir inançla, hastalığın ekmele tedavi edilebileceği düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Bu inanç gereği, Lao Shuan büyük bir para harcayarak, kanla batırılmış ekmeği alır ve çayevine gidip

oğluna yedirir "... oğlu Shuan iç taraftaki masada yemek yiyordu, alnından aşağı boncuk boncuk ter akıyordu, ceketini sırtına yapışmış, kürek kemikleri ise dışarı fırlayacak gibi V şeklini almıştı. ... "Küçük Shuan, içeri gel!" Hua anne Shuan'ı içeriye çağırdı, ortaya bir tabure koydu, Shuan oturdu, annesi ona bir tabakta simsiyah yuvarlak bir şey getirdi ve hafifçe "ye bunu, hastalığın düzelecek" dedi... (Xu, 2015: 27). İkinci ve üçüncü bölümler, çayhanede geçen diyaloglardan oluşmakta ve ekmeğin içinde kullanılan kanın, bir devrimcinin infaz edilen kanı olduğu anlaşılmaktadır. Kır sakallı adam konuşmalara katılırken, Kang Amcanın yanına geldi, fısıldayarak: "Kang Amca, bugünkü mahkûmun (idam edilen) Xia ailesinden olduğunu duydum. Kimin çocuğuymuş? Ne olmuş?" "Kimin mi? Xia Si ninenin oğlu yok mu? İşte o velet!" Kang Amca herkesin dikkatle dinlediğini görünce keyiflendi, yüzündeki kabalık daha da netleşiyor, anlattıkça sesini yükseltiyordu. "O rezil, yaşamak istemiyordu. Ama benim bu sefer hiç kazancım olmadı, elbiselerini bile kırmızı gözlü gardiyan A Yi aldı. Bu işte ilk olarak Shuan amca şanslıydı, ikincisi ise yaşlı Xia San, tam 25 tane pırlıl pırlıl gümüş sikkeyi cebine indirdi, hem de hiçbir şey harcamadan." Küçük Shuan yavaşça küçük odadan çıktı, iki eli de göğsünde, sürekli öksürüyordu... ... "Xia San da gerçekten akıllıymış, eğer yetkililere bildirmeseydi, tüm ailesini keserlerdi. Şimdi ne oldu? Gümüşleri aldı! İdam edilen de beş para etmezdi. Hapiste gardiyanı bile isyana kıskırttı." ... "Hatta kırmızı gözlü A Yi onunla konuşmaya gitmiş. O demiş ki "Qing İmparatorluğu hepimizindir" bir düşünün, söylenecek laf mı bu?" (Xu, 2015: 28-29). Bölümün sonunda, Lao Shuan ve karısının tüm çabalarına rağmen, Küçük Shuan hayatını kaybeder. Dördüncü bölümde, 5 Nisan'daki ölüleri anma gününde, Xia ailesinin infaz edilen devrimcinin annesi ile Shuan'ın annesi mezarlıkta karşılaşır. İki anne, Xia ailesinin oğlunun mezarında çiçekler olduğunu görünce şaşırırlar ve öykü, karganın havalanmasıyla sona erer. ... "İki kadın da kuru otların arasında dikilmiş kargaya bakıyorlardı, karga ise dalların arasında heykel gibi kıpırdamadan duruyordu. Hua anne, nedenini bilmiyordu ama sanki ağır bir yükten kurtulmuş gibi hissediyor ve artık dönmek istiyordu. Kadına "artık gitsek iyi olur" dedi. Yaşlı kadın iç çekti, yılgın bir şekilde kapları topladı, kısa bir an yine oyalandı, sonra ağır adımlarla yürüdü. Kendi kendine "bu nasıl olur ki?" diyordu hâlâ. Yirmi-otuz adım kadar uzaklaşmışlardı ki birden geriden gelen "gaak" sesiyle irkildiler, kafalarını çevirdiler, karganın kanatlarını açıp uçsuz bucaksız gökyüzüne doğru bir ok gibi uçup gittiğini gördüler" (Xu, 2015: 31-32). Öykünün başlığında geçen "ilaç" kelimesi, öyküde doğrudan yer almasa da üç farklı şekilde yorumlanabilir. İlk olarak, tüberküloz hastalığını tedavi ettiği düşünülen, insan kanına batırılmış buharda pişirilmiş ekmeğin gerçek anlamda bir ilaçtır. İkinci olarak, Lu Xun'un duyarsız insanlara hitaben yazdığı, ruhlarını iyileştirmeyi ve kurtarmayı amaçlayan

mecaz bir ilaçtır. Üçüncü olarak ise, devrimcilere yönelik bir mesaj olarak, "bu ülkenin ilacı ve kurtarıcısı sizsiniz" anlamında yorumlanabilir (Kalkır, 2021, s. 11).

Lu Xun hikayeler yazmasının yanı sıra toplumu etkileyen makaleler ve denemeler de yazmıştır. 1920 yılında kaleme aldığı "Sıcak Yorumlar" önemli deneme eseridir. Bu eserde yazar Çin halkının genel durumunu özellikle aydınların ve gençlerin yaşam biçimlerini, düşüncelerini eleştirir. Toplumsal yozlaşma ve bireyin korkaklığı bu eserde ele alınır. Lu Xun bu durumu sert şekilde eleştirmiştir. Yazarın denemeleri eski geleneklerin dışına çıkılması ve yeni düşüncelerin kabul edilmesi gerektiğini anlatıyordu (Zhang, 2017, s. 102). Bu bağlamda gençler başta olmak üzere halkın tamamına öğüt veriyordu.

"Yarın" hikayesi Lu Xun'un bir diğer önemli hikayesidir. Lu Xun'un Yarın adlı hikayesi, modern Çin edebiyatının önemli bir parçası olarak kabul edilir ve yazarın Çin'in toplumsal dönüşüm sürecine ilişkin eleştirilerini etkili bir şekilde yansıtır. Hikaye, hasta bir çocuğu olan bir annenin oğlunu kurtarma çabalarını konu alır. Ancak annenin geleneksel tıbbi yöntemlere başvurması sonuçsuz kalır ve çocuğun ölümüyle trajik bir sonla karşılaşılır. Bu anlatı, Lu Xun'un eserlerinde sıklıkla ele aldığı bireysel çaresizlik ve toplumsal ataleti derin bir şekilde işler. Yazar bireysel çaresizliği eserinde şu şekilde anlatmıştır; "*O saatte, Shansi Kucağında çocuğuyla yatak ucunda oturuyor, çığırık ise sessiz bir şekilde kenarda duruyordu. Loş ışıklı çerağ, çocuğun yüzünü kırmızıya boyuyordu. Shansi, içinden bir hesap yaptı: Tanrıya yalvardım, dileğimi diledim, ilaçları da içirdim, bunlar da işe yaramazsa, ne yaparım?*" (Xun, 2024, s. 47-48).

Hikayenin ana temalarından biri çaresizlik ve umuttur. Anne Shansi, çocuğunu kurtarmak için elinden geleni yapar; ancak toplumun geleneksel yapıları ve yetersizlikleri onu kaçınılmaz bir trajediye sürükler. Bu durum, bireylerin toplumsal sistemler karşısındaki güçsüzlüğünü ve değişimin önündeki engelleri simgeler. Ayrıca Lu Xun, geleneksel tıp uygulamalarını eleştirerek bilimsel bilgiye duyulan ihtiyacı vurgular. Yazarın bu eleştirisi, kendi hayatındaki deneyimlerden de izler taşır; özellikle babasının yanlış tıbbi müdahaleler sonucu ölümüne tanıklık etmesi, bu tema üzerindeki kişisel etkisini güçlendirir.

Hikaye, Çin kırsalının sosyo-ekonomik yapısını ve toplumun acılara karşı duyarsızlığını da gözler önüne serer. Annenin oğlunu kurtarma çabaları, toplumun bireysel trajedilere karşı kayıtsızlığı ve yetersiz destek sistemleri nedeniyle başarısız olur. Lu Xun, anne karakteri aracılığıyla sevgiyi ve fedakarlığı yüceltirken, aynı zamanda bireylerin çaresizliğini ve sistemsel başarısızlıkların yarattığı trajediyi güçlü bir şekilde aktarır. Doktor karakteri (He Xiaoxian) ise geleneksel tıbbın etkisizliğini simgeler ve annenin umutlarının nasıl

boşa çıktığını daha da belirgin hale getirir. Çocuk karakteri ise (Baoer), toplumsal ataletle kurban edilen bireyi temsil eder ve hikayenin trajedisini derinleştirir (Xun, 2024, s. 47-48).

Lu Xun'un anlatım tarzı, sade ancak derin bir etkiye sahiptir. Metin boyunca kullanılan metaforlar ve semboller, okuyucunun duygusal olarak etkilenmesini sağlar. Annenin sürekli umudu temsil eden davranışları, hikayenin sonunda trajik bir sonla yüzleşir. Yazar, doğal bir anlatımla başladığı hikayeyi trajik bir zirveye taşır. Özellikle annenin çocuğunu kurtarmak için gösterdiği çabaların sonuçsuz kalması, toplumsal yapının yetersizliğini ve bireyin içsel çatışmasını açıkça ortaya koyar (Xun, 2024, s. 50).

Hikaye, tarihsel bağlam açısından değerlendirildiğinde, Çin'in 20. yüzyıl başlarındaki sosyal ve politik çalkantılarına bir yanıt niteliği taşır. Qing Hanedanlığı'nın çöküşü ve modernleşme sürecindeki mücadele, Lu Xun'un eserlerine yön veren önemli unsurlardır. Geleneksel tıbbın eleştirisi, Çin'in o dönemdeki sağlık sistemi sorunlarına işaret ederken, yoksulluk, bilgi eksikliği ve toplumsal dayanışmanın yokluğu gibi meseleler de hikayede ele alınır. Bu bağlamda, *Yarın*, yalnızca bireysel bir hikaye değil, aynı zamanda toplumsal bir eleştiridir (Xun, 2024, s. 53-54).

Eserin günümüzdeki önemi, insanlık durumuna dair evrensel bir perspektif sunmasından kaynaklanır. Sağlık hizmetlerine erişim, sosyal adaletsizlik ve bireyin çaresizliği gibi konular, hikayenin günümüzde de yankı bulmasını sağlar. Özellikle geleneksel ve modern değerler arasındaki çatışma, yalnızca Çin için değil, modernleşme sürecindeki birçok toplum için de geçerlidir.

Lu Xun'un "*Yarın*" adlı eseri, bireysel çaresizlik ve toplumsal ataleti sade bir anlatımla güçlü bir şekilde işler. Hikaye, insan hayatındaki trajediyi anlamlandırma çabasını derinleştirirken, okuyucusuna toplumsal değişim ve bireysel sorumluluk üzerine düşünme fırsatı sunar. Lu Xun, insan ruhunun karmaşıklığını basit olaylar üzerinden aktararak, sadece Çin edebiyatına değil, dünya edebiyatına da önemli bir katkıda bulunmuştur.

Lu Xun'un kaleme aldığı "*Mutlu Aile*" hikayesi Modern Çin edebiyatında önem teşkil etmektedir. Toplumsal yapı eleştirilirken bireylerin ve aile yapısının rollerini bu yapılar içerisinde sorgulamaktadır. Toplumsal baskıların ve bireysel sıkıntıların anlatıldığı ve ironik bir tona sahip olan bu hikâyede mutlu aile kavramı üzerinde durulmamış aynı zamanda geleneksel toplum yapısı normlarının bireysel problemlere neden olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Hikâyeye, yazmaya karar veren bir yazarın düşünceleri üzerinden şekillenmiştir. Yazar aşk, evlilik ve aile gibi konular üzerinden genç insanların günümüzde

yaşadığı sorunları vurgulamış ve bu tema üzerinden öykü yazmaya karar vermiştir. Yazar kurgusunu eğitilmiş bir çift ve mutlu bir aile üzerine oluşturmuştur (Xun, 1990, s. 256); ancak gerçek dünya ile hayali dünya arasında devamlı gidip gelen yazar kurguladığı dünyanın sanıldığı kadar pürüzsüz olmadığını bunun sebebinin ise gerçek dünyada karşılaşılan problemler olduğunu fark etmiştir. Bu bağlamda olaylar yazarın istediği gibi gelişmemiş bu durum yazarda hayal kırıklığına sebep olmuştur. Yazar mutlu bir ailenin yaşaması gereken yeri bulmakta zorluk çekmiş bu yüzden hayali bir yer oluşturmuştur. Yazar hayali bir yer bulur ve bu yere "A" adını vermiştir. Aslında bulduğu bu hayali dünyada mutlu bir aile oluşturmaya çalışmış; çünkü bu ailenin gerçek dünyada mutlu olamayacağını düşünmüştür (Xun, 1990, s. 257).

Hikâyenin çiftleri oldukça medeni, modern ve batı eğitimi görmüş kişilerdir. Erkek ve kadın, giyimleriyle dikkat çekmektedir erkek beyaz yakalı batılı tarzda takım elbise giyerken bayan ise dalgalı saçları ve kıyafetleriyle dikkat çekmektedir (Xun, 1990, s. 257). Yazar, batı ve modern görünümlü toplumsal rolün bir maske olduğunu, bu yüzden aile yapısını zayıflatıldığını belirtmiştir. Kadının görünüşü batılı gibi olsa da giysisi Çin kültürüne bağlıdır. Bu durum aslında gelenek ile modernleşme arasında sıkışan bir toplumu sembolize etmektedir. Bu çelişki bireylerin dış görünüşüyle kalmamış, yazar hikâyede batılı modern eğitim alan bireylerin eski geleneklerin baskısı altında kaldığını ve etkilendiğini vurgulamıştır. Hikâyede çiftler evlilik öncesi 40 maddelik bir anlaşma yapmışlardır. Eşlerin eşit şartlara sahip olmasını amaçlayan bu anlaşma detaylı bir anlaşma olmuştur. Detaylı bir anlaşmanın varlığı demek özgürlüklerin sınırlı olduğu anlamına gelmektedir (Xun, 1990, s. 258). Toplumsal ve kültürel eleştiri bağlamında Lu Xun bu hikâyesinde toplumsal baskıların bireyler üzerinde yaptığı etkilere dikkat çekmiştir. Hikâyede mutlu aileyi hayal eden yazar savaşların, yüksek kiralardan ve kaçırılma gibi sorunların olduğunu görmüş bu yüzden siyasi ve sosyal ortamın bireyler üzerinde baskı uygulandığını belirtmiştir. Bu sorunları ele alan Lu Xun Çin toplumunda karmaşık bir siyasi ve sosyal ortamın olduğunu göstermeye çalışmıştır. Bu durum modernleşme döneminde aile yapısını da etkilemiştir. Yazar ailelerin modernleşme döneminde ki mücadelelerini hikâyede önemli bir tema olarak işlemiştir (Xun, 1990, s. 258).

Lu Xun Batı ve Japon edebiyatına ilgisi olan biriydi. Onun bu ilgisi önemli çeviriler yapmasına neden olmuştur. Nikolay Vasilyeviç Gogol, Lev Tolstoy, Fyodor Mihayloviç Dostoyevski gibi Rus yazarlardan çeviriler yapmıştır. Ayrıca Japon yazar Mori Ōgai ve Fransız yazar Jules Renard gibi önemli kişilerin eserlerini de Çinceye çevirmiştir (Meng, 2016, s. 29). Bu çeviriler Batıya açılan kapı olması açısından Çin edebiyatında önem taşımaktadır. Ayrıca bu çevirilerle

Batının fikirleri Modern Çin entelektüelinin hayatına girmiştir. Eserlerinde ele aldığı konulara bakıldığında Lu Xun edebiyatçı yeteneğinin ve toplumsal duyarlılığının yanında düşünür kimliğiyle de ön plana çıkmıştır.

Lu Xun'un "Yabani Otlar" Eserinin Çin Edebiyatındaki Yeri ve Toplumsal Eleştirileri: Sembolizm, Felsefi Derinlik ve Birey-Toplum Gerilimi

Lu Xun'un 1927 yılında kaleme aldığı "*Yabani Otlar*", modern Çin edebiyatının önemli eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu eser, özellikle şiirsel deneme formu ve toplumsal eleştirisiyle dikkat çeker. Yabani Otlar, Çin toplumunun toplumsal, kültürel ve bireysel sorunlarını derinlemesine inceleyen bir metin olarak edebiyat dünyasında önemli bir yere sahiptir. Eserde, Çin'in hem umutlu hem de karamsar tarafları, geleceğe yönelik bir bakış açısıyla, içsel bir monolog şeklinde ele alınmıştır. Bunu eserinde şu şekilde işlemiştir; "*Sükût ettiğimde, doygunluğa varıyor özüm; açtığımdaysa ağzımı, duyumsuyorum kof bir boşluğu. Yaşamın balçığı, terk edilmişti toprağa, heybetli bir ağaç değil, yalnızca büyüür yabani otlar orada, budur benim vebalim. Yabani otların, derin değil kökleri, zarif değil yaprakları, ancak özümle çiye, özümle suyu, özümle mevta olmuşların kanını ve etini, onlarınsa her biri zapt eder onun varlığını. Yaşarken, gene ezilip çiğnenecek, ta ki yok olup çürünceye dek. ... Ama benim içim rahat, yerinde keyfim. ... Cehennem ateşi yeraltında savrulup kıyameti koparıyor; laolar fışkırırsa dışarı, yakıp kavuracak büsbütün yabani otları ve ulu çınarları, böyle olmakla birlikte kurtulacaklar çürümektende. Basıp kahkahayı, çığıracağım bir türküyü. Yeryüzü böyle vakur ve asudeyken, basıp kahkahayı çığıramam ki o türküyü. Yeryüzü böyle vakur ve asude olmasa bile, yapamazdım herhalde*" ... Lu Xun, eserde bireysel ve toplumsal düzeydeki içsel çatışmaları, toplumsal yozlaşmayı ve toplumun dönüşüm sürecinde yaşadığı zorlukları vurgulamaktadır (Xun, 2024, s. 12-13).

Eserin edebi bağlamı, Lu Xun'un geleneksel düşünce kalıplarına karşı eleştirel bir yaklaşım sergileyen bir üslupla şekillenmiştir. Yabani Otlar, şiirsel bir dilin yanı sıra sembolizmin de yoğun bir şekilde kullanıldığı bir metin olarak öne çıkar. Sembolizm, eser boyunca toplumsal dönüşümün gerekliliğini ve bu dönüşümün karşılaştığı zorlukları ifade etmek için kullanılır. "*Benim yarım dağın yamacındadır ... kaldırıncı başımı çaresiz, gözyaşlarımla ıslanır kulaklarım. ... Benim yarım varlıklı bir zadegan evindedir; gidip görmek isterim, ah yok ki arabam, sallanır başım çaresiz, göz yaşlarım darmaduman. ... Karşılığında ne mi verdim ona: Bir mercan yılanı*". Eser, toplumun zihinsel dönüşümünü ve devrimci bir bakış açısını desteklerken, bu sürecin zorlukları ve karamsar imgeleriyle eleştirel bir perspektif sunar. Lu Xun, dönüşüm sürecinin karmaşıklığını ve toplumun

içindeki inançsızlığı simgeleyen sembollerle bu durumu anlatmayı amaçlar. Bu bağlamda, “*Yabani Otlar*”, Çin toplumunun devrim sonrası dönemde karşılaştığı toplumsal bozulma ve yozlaşmanın bir eleştirisidir (Xun, 2024, s. 22-23).

Eserin içeriği, bireysel yalnızlık, toplumun mevcut durumu ve bu durumun yarattığı hayal kırıklığı gibi temalar etrafında şekillenir. Lu Xun, dilini ustaca kullanarak yalnızlık ve umutsuzluk temalarını işler. Özellikle, yönetimin zorluğunu ve toplumsal düzensizliği, her yerde kontrolsüzce büyüyen yabani otlara benzeterek betimler. Bu benzetme, o dönemdeki Çin toplumunun düzensiz yapısına ve bu yapının yarattığı umutsuzluğa dair güçlü bir eleştiridir. Ayrıca, Lu Xun insan doğası ve toplumsal eleştirisini işlerken, insanların değişim arzusunun dışsal etkenler ve içsel zayıflıklar tarafından engellendiğini vurgular. Bu, toplumsal dönüşümün ne kadar zor olduğunu ve bireysel değişim ile toplumsal yapının nasıl iç içe geçtiğini ortaya koyar (Xun, 2024, s. 40).

Devrim ve umut arayışı, *Yabani Otlar*’ın bir başka önemli temasıdır. Lu Xun, devrimci bir bakış açısıyla, devrimin gerçekleşmesinin ardından gerçek değişimlerin sağlanamaması durumundan hayal kırıklığına uğramış bir birey olarak karşımıza çıkar. Eserde, devrim sonrası toplumun beklediği değişimlerin gerçekleşmediği, bunun da bireylerde büyük bir hayal kırıklığına yol açtığı anlatılır. Bu durum, toplumsal dönüşümün sadece yüzeysel olduğunu ve derinlemesine bir değişimin gerçekleşmesi için daha fazla çaba gerektiğini gösterir (Xun, 2024, s. 48-50).

Semboller ve dilin kullanımında, Lu Xun toplumsal bozulma ve umutsuzluğun yanı sıra mücadele ve var olma temasını da işler. Eser, toplumsal çatışmaların ve bireysel mücadelelerin sembolizm aracılığıyla sade bir dille ifade edildiği bir metin olarak dikkat çeker. Bu semboller, eserdeki tezatları, birey ile toplum arasındaki çekişmeyi ve toplumsal yapının içindeki çürümeyi başarılı bir şekilde betimler. Bu sembolik dil, aynı zamanda eserin felsefi derinliğini de artırır (Xun, 2024, s. 60-62).

Yabani Otlar’da nihilizmin etkileri de görülmektedir. Lu Xun, bu etkileri Çin toplumuna uyarlayarak, nihilizmi kendi ülkesinin insanlarına özgü bir biçimde işler. Eserde, nihilizmin etkisi altında, bireylerin varoluşsal zorluklarla karşılaştığı ve bu zorlukların insanları daha derin bir umutsuzluğa sürüklediği gösterilir. Bununla birlikte, Lu Xun, nihilizmin etkileri altında bile, kurtuluşun yolunun insanın karşılaştığı varoluşsal zorluklarla başa çıkmasından geçtiğini belirtir. Bu, eserin felsefi açıdan derinleşen bir temasıdır (Xun, 2024, s. 40).

Eser, birey ile toplum arasındaki ilişkileri de sorgular. Lu Xun, birey ve toplum arasında bir çekişme olduğunu açıkça ortaya koyar. Toplumun dönüşümüyle birlikte özgür bireylerin ortaya çıkacağını söylese de, bireylerin dönüşüm sürecinde pasif kalmalarını eleştirir. Bu eleştiri, toplumdaki bireysel

sorumluluk ve toplumsal değişimin gerekliliği üzerine yapılan derin bir sorgulama olarak anlam bulur. Lu Xun, bireylerin toplumda değişim yaratma sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiğini ve bu sorumluluğun yerine getirilmediği takdirde toplumun da değişemeyeceğini ifade eder (Xun, 2024, s. 82-84).

“Yabani Otlar”, Lu Xun’un Çin toplumunun toplumsal, kültürel ve bireysel sorunlarına dair derinlemesine bir eleştirisidir. Eser, sembolizm, felsefi derinlik ve birey-toplum gerilimi gibi unsurlarla zenginleşir ve bu unsurlar, eserin toplumsal değişim ve bireysel dönüşüm üzerine yaptığı vurguları güçlendirir. Lu Xun, Yabani Otlar’da yalnızlık, umutsuzluk, devrim ve insan doğası gibi evrensel temaları işlerken, aynı zamanda Çin toplumunun geleceğine dair karamsar bir bakış açısı sunar.

Birey ve Toplum Arasındaki Çatışma: Lu Xun'un 'Notlar Lambanın Altında' Eserinin Derinlikleri

Lu Xun, yazılarında belirli bir kurgusal karakter sunmasa da kendisini bir figür olarak metinlerine yansıtır. Özellikle “Haykırış’ın Önsözü” adlı bölümde, kendisini “demir bir evde” insanları uyandırmaya çalışan bir kişi olarak tanımlar. Bu demir ev metaforu, Çin toplumunun içindeki pasifliği ve çürümüşlüğü simgeler (Xun, 2017, s. 23). Lu Xun, halkını uyandırma girişimlerinin belki de faydasız olduğunu fark etmesine rağmen umudu tamamen reddetmez: “Demir evde birkaç kişiyi uyandırabilirsek, umutsuzluk mutlak değildir” (Xun, 2017, s. 24).

Kendi içsel çelişkileri de Lu Xun’un karakter analizinde önemli bir yer tutar. “Uğursuz Yıldız’ın Önsözü” adlı bölümde, hayatını “*insanların içinde yaşamanın laneti*” olarak tanımlar (Xun, 2017, s. 25). Bu ifade, onun hem topluma duyduğu derin eleştiriyi hem de bu toplumun bir parçası olmaktan kaçamayışını gösterir. Lu Xun’un bu öz-eleştirisi, onu yalnızca bir yazar değil, aynı zamanda insani zaafılarını kabul eden bir figür haline getirir.

Lu Xun’un üslubu, ironik, eleştirel ve çoğu zaman karamsardır. Ancak bu karamsarlık, onun yazılarına derin bir güç ve anlam kazandırır. Örneğin, “Erkeklerin Evrimi” başlıklı makalesinde, toplumun “*geleneksel değerler maskesi*” altında nasıl durağanlaştığını ironik bir dille açıklar (Xun, 2017, s. 177).

Yazılarındaki metafor ve semboller, okuyucunun derin bir düşünce sürecine girmesini sağlar. “Notlar Lambanın Altında” adlı yazıda, ışık ve karanlık imgeleriyle, aydınlanma ve cehalet arasındaki mücadeleyi işler. Lu Xun, geceyi “*sıkıntılarla dolu bir süreç*” olarak tanımlar, ancak bu karanlıkta bile ışık bulmanın

mümkün olduğunu söyler: “Gece ne kadar karanlık olursa olsun, bir kıvılcım karanlığı delip geçebilir” (Xun, 2017, s. 288).

Lu Xun’un eserleri, Çin’in 20. yüzyılın başlarındaki sosyal ve politik çalkantılarını yansıtır. Özellikle Qing Hanedanlığı’nın çöküşü ve Batılı fikirlerin Çin toplumuna yayılması, onun yazılarında derin bir etki bırakmıştır. “Haykırış’a Önsöz” bölümünde, Çin halkının modernleşme karşısındaki tepkisizliğini şu sözlerle eleştirir: “Sağlam bedenlere sahip olabilirler, ama ruhları hasta; bu halkın tedaviye ihtiyacı var” (Xun, 2017, s. 22).

Ayrıca, Lu Xun’un yazıları, Yeni Kültür Hareketi bağlamında değerlendirilmelidir. “Modern Çin’de Konfüçyüs” makalesinde, Konfüçyüsçülüğün modern dönemde çarpıtılmasını eleştirir ve bu düşüncelerin, geçmişin hatalarını tekrar eden bir araç haline geldiğini belirtir (Xun, 2017, s. 183).

Lu Xun’un “Notlar Lambanın Altında” adlı eseri, günümüz toplumlarında hala geçerli olan sorunlara ışık tutar. Onun eleştirileri, sadece Çin’e özgü değildir; modernleşmenin beraberinde getirdiği kültürel ve sosyal çatışmalar evrenselidir. Örneğin, “Sessiz Çin” makalesinde, toplumun sessizliğini ve boyun eğişini eleştirirken, bireysel sorumluluğun önemini vurgular: “Sessizlik, sadece bir halkın kaderini değil, ruhunu da tüketir” (Xun, 2017, s. 164). Bu ifade, günümüzde de toplumsal adaletsizliklere karşı tepkisizlik gösteren toplumlar için bir uyarı niteliğindedir.

Lu Xun’un “Notlar Lambanın Altında” eseri, hem tarihsel hem de evrensel bir öneme sahiptir. Onun karakter analizi, üslubu ve anlatımı, okuyucuları yalnızca geçmişe değil, günümüze ve geleceğe de ışık tutacak şekilde düşünmeye sevk eder. Lu Xun’un eleştirileri, yalnızca Çin’in değil, her toplumun modernleşme sürecindeki çelişkilerini anlamak için bir rehber niteliğindedir. Eserin derinliği ve ironisi, okuyuculara toplumun dönüşüm sürecindeki sorumluluklarını hatırlatır ve bu nedenle günümüzde de büyük bir öneme sahiptir.

Sonuç

Lu Xu’nun eserleri üzerine yapılan bu çalışmada yazarın toplumsal eleştirileri ve bireysel özgürlük konuları ele alınmış ve geleneksel Çin toplumuyla modernleşme arasındaki sorunlar irdelenmiştir. Yazarın eserlerinde ele aldığı bireysel ve toplumsal sorunlar Çin toplumunda bir farkındalık yaratmıştır.

Bu bağlamda Lu Xun bireylerin özgürleşmesini, zihinsel anlamda bir devrim geçirmesini istemiş ve bunun bir gereklilik olduğunu eserlerinde vurgulamıştır. Yazar aynı zamanda ataerkil toplum yapısına karşı çıkmış ve feodal toplum yapısını sert bir şekilde eleştirmiştir. Modernleşme sürecine entelektüel katkı sağlayan yazar devrimci düşüncelerin alt yapısını da meydana

getirmiştir. Lu Xun'un Mao tarafından devrimci olarak görülmesi, yazarın ne kadar etkili olduğunun göstergesi olmuştur.

Lu Xu'nun toplumsal baskılar karşısında bireylerin mücadelelerini merkeze alırken diğer taraftan bireylerin içsel çatışmalarını ve varoluşsal sorgulamalarını ele almıştır. “*Yabani Otlar*” ve “*Notlar Lambanın Altında*” gibi önemli olan eserler bireylerin kimlik arayışını ve toplumsal normların çatışmalarını detaylı bir şekilde işlemiştir. Aynı zamanda yazar sembolik ve psikolojik derinlikle bu çatışmaları imgeleştirmiştir. Eser bu bağlamda okuyucusuna kolaylık sağlamıştır.

Sonuç olarak Lu Xun'un miras olarak bıraktığı edebi eserler Çin edebiyatı için önemlidir. Yazarın eserleri birey- toplum ilişkileri üzerine sunduğu derin düşünceler sayesinde halen önemini korumaktadır. Bu bağlamda Lu Xun sosyo-politik anlamda kendi döneminde ki topluma ışık tutmakla kalmamış aynı zamanda günümüzde ki Çin toplumunu da etkilemiştir. Modernleşme döneminde bireylerin ve toplumların karşılaştığı zorlukları anlayabilmek için Lu Xun'un eleştirel bakış açısını ve devrimci ruhunu anlayabilmemiz gerekir. Bu bağlamda Lu Xun ve eserleri rehber niteliğinde olmasının yanı sıra Çin toplumuna yol göstermeye devam etmektedir.

Kaynakça

- Chen, H. (2021). *Lu Xun's Literary Influence*. Beijing: China Press.
- Chen, Y. (2020). *The Influence Of Lu Xun on Modern Chinese Literature*. Beijing University Press.
- Davies, G. (2013). *Lu Xun's revolution* (1. Baskı). Harward University Press.
- Goldman, M. (1985). The political use of Lu Xun in the cultural revolution and after. L. Qu-Fan Lee (Ed.). *Lu Xun and his legacy*. University of California Press.
- Hsia, C. T. (1961). *A history of modern Chinese fiction, 1917–1957*. New Haven: Yale University Press.
- Kang, L. (2018). *Lu Xun and the Rise of Modern Chinese Literature*. Beijing: Peking University Press.
- Kalkır, N. (2021). Modern Çin Edebiyatı Öncülerinden Lu Xun'ün "İlaç" Adlı Eserinin Yorumlanması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (67), 1-11.
- Li, J. (2019). *Lu Xun and the Modernization of China*. Shanghai Literature and Art Publishing House.
- McDougall, B. S. (1980). *Mao Zedong's "Talks at the yan'an conference on literature and art": A translation of the 1943 text with commentary* (1. Baskı). Center for Chinese Studies University of Michigan.
- Meisner, M. J. (1971). *The Political Thought of Mao Tse-Tung*. New York: Praeger.

- Meng, S. (2016). Translating the West: Lu Xun's Contributions. *Comparative Literature Studies*, 53(1), 28-40.
- Qiang, L. (2018). The Legacy of Lu Xun in Contemporary China. *Modern China Studies*, 14(1), 63-78.
- Schneider, L. (1980). *A madman's diary and other stories by Lu Xun*. Beijing: Foreign Languages Press.
- Şen, R. (2018). *Çin toplumunda ulusal kimlik arayışı ve Luxun-A Qnun gerçek hikâyesi* (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Deng, Tian Yu 邓天玉, Lu Xun Yu Shi Mi Si Lun Zhongguo Guominxing Zhi Bijiao 鲁迅与史密斯论中国国民性之比较 (Lu Xun ve Smith'in Ulusal Kimlik Görüşlerinin Karşılaştırması), Shayang Shifan Gaodeng Zhuanke Xuexiao Xuebao, No.2, s.62-63, 2003.
- Hua, Y. (2011). China in ten words (1. Baskı). (A. H. Barr, Çev.). Pantheon Books.
- Hsun, L. (1972). "Preface to the first collection of short stories, call to arms". selected stories of Lu Hsun (1. Baskı). (Y. Hsien-yi ve G. Yang, Çev.). Foreign Languages Press. (1922).
- Wang, D. (1992). *Fictional realism in twentieth-century China: Mao Dun, Lao She, Shen Congwen*. New York City: Columbia University Press.
- Wang, J. (2015). Modernism and the Chinese Novel: Lu Xun's Contributions. *Journal of Modern Literature in Chinese*, 12(3), 20-35.
- Wang, L. (2016). *Revolutionary Voices: The Role of Lu Xun in Modern Chinese Literature*. Peking University Press.
- Wright, M. (1971). *The Political Thought of Mao Tse-Tung*. New York: Praeger.
- Xie, R. (2020). Ah Q: A Symbol of Self-Deception in Modern China. *Chinese Studies Review*, 10(2), 12-17.
- Xu, G. (2015). *Lu Xun xiaoshuo quanji*. Pekin: Renmin Wenxue Chubanshe.
- Xu, R. (2017). *Lu Xun: A Critical Biography*. Renmin University Press.
- Xun, L. (1990). *Diary of a Madman and Other Stories*. (W. A. Lyell, Çev.) United States of America: University of Hawaii Press.
- Xun, L. (2024). *Yabani Otlar*. (A. Dayıoğlu, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Xun, L. (2024). *Haykırış* (TM Kara, Çev.). Vakıf Kültür Yayınları.
- Xun, L. (2017). Cheng, E. J., & Denton, K. A. (Eds.). *Jottings under lamplight*. Harvard University Press.
- Yip, K. (2006). Symbolism and Psychological Depth in Lu Xun's Fiction. *Asian Literature and Translation Studies*, 4(3), 80-95.
- Zhang, L. (2017). The Social Critique in Lu Xun's Essays. *Journal of Chinese Literature*, 9(1), 100-112.
- Zhang, M. (2019). Irony and Satire in Lu Xun's Works. *Studies in Modern Chinese Literature*, 7(2), 75-80.
- Zedong, M. (1965). "On new democracy". *Selected works of Mao Zedong* (2. Baskı). Beijing: Foreign Languages Press.

Yayın Değerlendirmesi

Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History Volume 1 (1840 – 1978)

Tuğrul Keskin ^{1,*}

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-0650-7502.

* İletişim: tugrul.ongun@kapadokya.edu.tr

DOI: 10.38154/CJAS.2025.83

Ulusoy, Can. 2023. *Çin Siyasal Düşüncesi ve Siyasi Tarihi Bağlamında Çin Siyasal Elitleri Cilt 1 (1840 – 1978)*. Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.

Ulusoy, Can. 2023. *Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History Volume 1 (1840 – 1978)*. Nevşehir: Cappadocia University Press.

The book *Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History* by Can Ulusoy offers an in-depth examination of China's political elites, focusing on the historical and intellectual frameworks that shaped their actions and ideologies from 1840 to 1978. By drawing comparisons to similar processes in Turkish political history, Ulusoy seeks to understand China's modern political developments. The book provides a comprehensive study of the evolution of political elites in China, spanning from the late Qing Dynasty to the early years of Deng Xiaoping's rule, covering over a century of political transformations, ideological shifts, and elite maneuvering within the broader framework of Chinese modernization.

Structured across multiple sections, the book explores various periods and transitions in China's political history. It starts by examining traditional Chinese elites before 1840, emphasizing the impact of Confucianism, meritocracy, and the patrimonial imperial system. The text then addresses the challenges posed by the Opium Wars and increased interactions with Western powers, which led to reformist movements and the rise of new political elites.

The study delves into the evolution of China's elite system through significant historical events such as the Taiping Rebellion, the Self-Strengthening Movement, the Hundred Days' Reform, and the Xinhai Revolution. It highlights the transition from traditional to modern political structures, focusing on key figures like Sun Yat-sen, Kang Youwei, and Liang Qichao. The book further examines the transformation of political elites under the Chinese Communist Party (CCP), including Mao Zedong's dialectical thinking, the Cultural Revolution, and factional conflicts within the CCP. It also explores the strategies and ideologies that shaped the political environment after 1949, with distinct periods marked by the policies of Mao and Deng Xiaoping.

Ulusoy emphasizes the resilience and adaptability of China's political elites, drawing parallels with similar movements in Turkish political history, such as the Young Turks and the Kemalist revolution. This comparative approach offers insights into the broader implications of modernization and elite politics within a global context.

One of the book's strengths is its meticulous historical research, which provides a nuanced understanding of how traditional Chinese political thought, particularly Confucianism, continued to influence the political landscape even during periods of reform and revolution. By analyzing key moments like the Self-Strengthening Movement, the 1911 Revolution, and the Cultural Revolution, Ulusoy vividly portrays the conflicts, strategies, and ideologies that shaped the political elite's decisions and survival.

A major contribution of the work is its comparative analysis between Chinese and Turkish political modernizations. The parallels drawn between the roles of elites in these contexts offer fresh insights, suggesting that both nations, while under external pressure, had to navigate the balance between tradition and modernity. The discussion of elite theory and "elite circulation" adds depth, helping readers understand how certain groups maintained or shifted power across different regimes.

The book is comprehensive, providing a detailed historical analysis supported by a wide range of sources. Its comparative approach to Turkish modernization adds a unique perspective, revealing common patterns in elite behavior during political transformation. Ulusoy effectively argues that both nations navigated their modernization through complex interactions with external powers, adapting traditional frameworks to address new challenges.

However, the text sometimes leans towards overgeneralization, especially in comparing Chinese and Turkish political elites. While the parallels are compelling, the historical and cultural contexts differ greatly, which can

occasionally weaken the effectiveness of direct comparisons. Additionally, the dense historical detail may be challenging for readers unfamiliar with Chinese history, making it harder to follow the narrative.

Overall, the book succeeds in providing a detailed understanding of China's political elites and their roles across different eras, making it a valuable resource for students of international relations and political history. The comparative angle adds to its academic appeal, though a more nuanced approach to the differences between Chinese and Turkish political contexts could enhance the analysis.

Despite its depth, the book's dense historical detail and broad scope can feel overwhelming at times. Readers unfamiliar with Chinese history might struggle with the narrative, especially when it delves into specific figures and events without much background. The comparative approach, while innovative, sometimes overemphasizes similarities between Chinese and Turkish contexts, occasionally glossing over critical differences in cultural, historical, and geopolitical realities. A clearer delineation of these differences could have strengthened the analysis, offering a more precise picture of why certain strategies succeeded in one setting but not the other.

In conclusion, *Chinese Political Elites in the Context of Chinese Political Thought and Political History* is a valuable resource for scholars of political history and international relations. It offers a detailed account of how China's political elites adapted to immense internal and external pressures over time. The book's comparative analysis adds a unique layer, encouraging readers to think about modernization and elite politics in a global context. While some areas could benefit from a more refined focus, the book remains an insightful and thought-provoking exploration of Chinese political thought and history.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Yayın Değerlendirmesi

Ukrayna

Valery Morkva ^{1,*}

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0366-6599.

* İletişim: valery.morkva@kapadokya.edu.tr

DOI: 10.38154/CJAS.2025.84

Aydingün, İsmail; Morkva, Valery (eds.). 2024. *Ukrayna*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Aydingün, İsmail; Morkva, Valery (eds.). 2024. *Ukraine*, Ankara: Atatürk Research Centre.

2024 baharında, Türkiye ile Ukrayna arasındaki akademik ve kültürel diyalogun önemli bir kilometre taşı olan “Ukrayna” adlı kitabın Türkçe olarak yayımlanması, Ankara’da yayınlanan bu 792 sayfalık cilt, Türk ve Ukraynalı akademisyenlerin ortak çalışmasının bir sonucudur. Editörler Başkent Üniversitesi’nden İsmail Aydingün ve Kapadokya Üniversitesi’nden Valeriy Morkva, Türk okuyuculara genellikle Rus tarih yazımı tarafından gölgelenmiş perspektifleri tanıtmayı amaçlayan bu kapsamlı Ukrayna tarihi çalışmasını yönetmişlerdir.

Bu kitap, Ukrayna’nın tarihine dair Ukraynalı bir bakış açısını sunması nedeniyle öne çıkıyor—Türk okuyucuların daha yaygın olan Rus versiyonlarına kıyasla daha az aşına oldukları bir bakış açısı. Bu proje, Kremlin propagandasının çarpıtmalarından bağımsız olarak Ukrayna’nın geçmişini yeniden düşünme ve değerlendirme fırsatı sunuyor; özellikle çağdaş Ukrayna topraklarında kültürel etkileşimler, Ukrayna halkının oluşumunda Kyiv Rus’ un önemi, 17. yüzyıldaki Ukrayna-Kırım ve Ukrayna-Osmanlı ilişkileri ve Çarlık ve Sovyet yönetimi tarafından uygulanan Ruslaştırma politikaları gibi konular ele alınıyor. Bu temalar, Pereyaslav Antlaşması’ndan Zaporozhya Siçi’nin yıkılmasına, Kırım’ın Rusya tarafından ilhakı, Donbas savaşı ve tam ölçekli Rusya-Ukrayna savaşına kadar Ukrayna tarihini kapsıyor.

Kitap ayrıca Ukrayna’nın yüzyıllar boyunca devletleşme ve kültürel gelişimini ele alıyor; 1917-21 Ukrayna Devrimi sırasında bağımsızlık hareketine, Ukrayna Kilisesi’nin rolüne ve Sovyet sonrası dönemde Ukrayna’yı şekillendiren

toplumsal dönüşümlere vurgu yapıyor. Özellikle, Kırım Tatarları'nın yerli halk olarak tanınmasına ve Rusya'nın mevcut saldırganlığının tarihsel kökenlerine ilişkin bir tartışmayı da içeriyor.

Bu konulara ışık tutarak, kitap Türk okuyuculara Ukrayna'nın tarihsel yolculuğuna dair daha derin ve ayrıntılı bir bakış sunuyor—Rusya'nın dünya genelinde, Türkiye de dahil olmak üzere, egemen olan imparatorluk bakış açısına karşı bir karşı anlatı sağlıyor. Özellikle bugün, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı devam eden savaşı, iki ülke arasındaki uzun süreli tarihsel gerilimlere küresel bir dikkat çekerken, bu olayları Ukrayna perspektifinden anlamak, mevcut jeopolitik durumu kavramada önemli bir adım.

Farklı akademisyenlerin katkıları bu yayını özellikle değerli kılıyor. Ukraynalı yazarlar arasında, “Dünya Tarihi Perspektifinden Ukrayna” başlıklı bölümü yazan Oleksandr Halenko; 1654 Pereyaslav Antlaşması'nı Doğu Avrupa tarihi bağlamında inceleyen Viktor Horobets; 1991-2022 döneminde Ukrayna'nın devlet, toplum ve birey ekseninde gelişimini analiz eden Heorhiy Kasyanov; I. Dünya Savaşı sonrası Ukrayna bağımsızlık mücadelesi ve Ruslaştırma politikaları üzerine iki bölüm katkı sunan Valeriy Morkva gibi uzmanlar yer alıyor. Ayrıca, Ukrayna Kilisesi'nin bağımsızlık yolculuğunu 20. yüzyıl başlarındaki Ukrayna Devrimi'nden günümüz Rusya-Ukrayna savaşına kadar izleyen ayrıntılı bir bölüm yazan Natalia Shlikhta da bu değerli çalışmaya katkıda bulunmuştur. Diğer bir önemli katkı ise, Rusya-Ukrayna savaşını ele alan bir bölüm yazan İbrahim Muradov'a aittir.

Kitap, Türk akademisyenlerin katkılarıyla Ukrayna ve bölgesel tarihteki önemli anlara dair tamamlayıcı bakış açıları sunuyor. Ege Üniversitesi'nden Abdullah Üstün, 6. yüzyıl Karadeniz bölgesindeki Türkler, Slavlar ve Almanlar üzerine bir bölüm yazmıştır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden Erman Şan, Pax Hazarica ve 9. yüzyılda Rûs için bir odak noktası olarak Hazar Kağanlığı'nın rolünü incelemiştir. Üsküdar Üniversitesi'nden Sait Ocaklı, 17. yüzyılda Kırım Hanlığı'nın kuzey politikasını, Hacettepe Üniversitesi'nden Ufuk Aykol ise Zaporijya Siçi'nin yıkılmasını ve Kırım Hanlığı üzerindeki etkisini ele almıştır. New York Oswego Eyalet Üniversitesi'nden Murat Yaşar, Hetman Petro Doroşenko'nun Osmanlı İmparatorluğu ile 1667-1678 yılları arasındaki diplomatik ilişkilerine odaklanmıştır. Ege Üniversitesi'nden Muhammet Şen, Bohdan Hmelntskiy ve oğlu Yuriy'nin hetmanlık dönemlerinde Ukrayna-Osmanlı ilişkilerini derinlemesine incelemiştir.

Diğer Türk akademisyenler de Ukrayna'nın daha yakın tarihini ve bağımsızlık mücadelesini anlamaya katkıda bulunmuştur. Avrasya İncelemeleri

Merkezi (AVİM)'den Turgut Tuncel, Ukrayna'nın Turuncu Devrim ve Avromeydan sırasında sosyal-politik dönüşümlerini analiz etmiş, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nden Filiz Tutku Aydın ise Kırım Tatarları'nın yerli statüsüne dair normatif bir değerlendirme sunmuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Ayşegül Aydıngün, Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline dair "denazifikasyon," "askerden arındırma" ve "Rusları koruma" söylemlerini analiz etmiştir. Hacettepe Üniversitesi'nden Onur Uraz ve Fatih Dönmez, Rusya-Ukrayna çatışmasının uluslararası hukuk açısından durumunu analiz etmiş, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden Sezai Özçelik ise 1994 Kırım krizinden 2022 Rusya-Ukrayna savaşına kadar çatışmayı iç politikalar ve jeopolitik çerçevede değerlendirmiştir.

Türkiye'nin Ukrayna Büyükelçisi Vasyl Bodnar'ın sözleriyle, bu akademik monograf, Türk toplumu için Ukrayna tarihine dair güvenilir bir bilgi kaynağı olarak hizmet edecek. Rus propagandasının kamuoyunu şekillendirmeye devam ettiği bir bölgede, bu kitap, Ukrayna ve tarihinin gerçeğinin duyulmasını sağlamak için önemli bir adımdır.

Devam eden Rusya-Ukrayna savaşı göz önüne alındığında, bu kitap kritik bir rol oynamaktadır. Ukrayna için, Kremlin'in Ukrayna'nın ayrılmaz bir parçası olduğu yönündeki anlatılarına karşı koyması ve Ukrayna halkının bağımsız tarihsel yolculuğunu ortaya koyması bakımından önemlidir. Türk okuyucular için bu kitap sadece bir akademik metin değil; kimliğini, egemenliğini ve tarihsel bütünlüğünü dış baskılara karşı korumak için uzun süredir mücadele eden bir ülkenin kalbine açılan bir penceredir.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Yayın Değerlendirmesi

Blood and Iron: The Rise and Fall of the German Empire 1871 – 1918

Arzu Melek Özgümüş^{1,*}

¹ Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-4112-5868

* İletişim: arzumelekozgumus@gmail.com

DOI: 10.38154/CJAS.2025.85

Hoyer, Katja. 2024. *Kan ve Demir: Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918)*. Vakıfbank Kültür Yayınları, 2024.

Hoyer, Katja. 2021. *Blood and Iron: The Rise and Fall of the German Empire 1871-1918*. Gloucestershire: The History Press.

It is always very interesting to read the German history, which sheds light on a nation which has been built in less than two centuries and hit almost the top of Human Development Index. The origins of its economic and political dominance can be traced back to the beginning of the German Empire's formation. In *Blood and Iron*, Katja Hoyer delves into the rise of German Empire and its eventual fall, leading to the First World War, a pivotal event that reshaped the European map.

In the first chapter of the book, Hoyer covers the period between 1815-1871, beginning with the Vienna Congress in 1815, where Austria-Hungary and Prussia started their competition on the hegemony over the German states – which ultimately resolved in favor of Prussia. After defeating Napoleon, Prussia gained Rhineland and Ruhr coalfields during this period hinting at their burgeoning industrial and economic power.

Although the German Confederation created at that time was led by Austria, the balance of power began to shift with the rise of Otto von Bismarck in the politics. Bismarck was a junker, landowner nobility, who became a member of the Prussian Parliament in 1847. Following his terms as Ambassador in France and Russia, he was recalled to Berlin by Wilhelm I in 1862 to support passing the military budget. This was the beginning of a relationship between Wilhelm I and Bismarck that will have a defining impact in history, a relationship Hojer

emphasizes as having a profound impact on German politics. Starting from this point in the book, Hoyer frequently reminds the reader of the famous “blood and iron” speech of Bismarck, in which he emphasizes that Germany's fate would be determined through decisive military and industrial strength. This speech becomes a recurring theme in Hoyer's analysis.

Bismarck's Reich, the second chapter of the book, focuses on the years when Bismarck and Kaiser Wilhelm ruled as the Chancellor and Emperor of the German Empire respectively, from 1871 to 1888. It begins with Wilhelm, the King of Prussia, becoming the Emperor of the German Empire, and getting the title of Kaiser Wilhelm on 18 January 1871 in Versailles Place after the defeat of France in the Franco-German war of 1870-71. The chapter introduces the governmental structure of the Reich, which consisted of the Kaiser, Imperial Chancellor, the Bundesrat (the upper of parliament), and Reichstag (the parliament). Hoyer meticulously examines how Bismarck ensures the central role given to Prussia, and how he uses his power and position to create a German national identity. She explores how Bismarck implements a cultural strategy, *Kulturkampf*, to suppress the religious identities, especially of Catholic minorities under Protestant Prussian rule. *Kulturkampf* also aimed at the secularization of education and this has been a milestone in the creation of young generations with German identity. Despite resistance and the rise of pro-Catholic Centre Party (*Deutsche Zentrumspartei*) in politics, Hoyer argues the enduring impact of this through the end of the book when discussing the First World War. In this chapter, the writer also briefly mentions the Jewish Question, as it was a significant debate around the same time. She emphasizes events like financial crisis or migration of Polish Jews taking over jobs of Germans which increased anti-Semitism. However, both Kaiser and the Chancellor viewed the Jewish issue as a matter of religion, rather than one of race. Through careful analysis, Hoyer captures the complexities of governance, cultural strategies, and social tensions during this formative period of the German Empire. In this chapter, Hoyer also underlines diplomatic skills of Bismarck. While she doesn't mention the Concert of Europe when discussing Bismarck's foreign policy, she clearly indicates how carefully he keeps a balance between all European powers. She criticizes him, in the following parts of the book, for building all his foreign policy around himself, which was doomed to fail after his resignation.

The writer kept the third chapter of the book, *Three Emperors and a Chancellor*, covering the period between 1888 and 1890 notably brief, as this was a transition period. The chapter succinctly outlines key events such as the death of Kaiser Wilhelm, the brief reign of his son Friedrich III, who passed away in just

99 days after his coronation, and the ascension of son Wilhelm II as the last Kaiser. Bismarck continues to be the Chancellor, counselling three successive emperors. However, the rising tensions and disagreements with Kaiser Wilhelm II ultimately leads to his resignation in 1890.

The fourth chapter, Wilhelm's Reich, serves as the second major segment of the book following Bismarck's Reich. Hoyer portrays Wilhelm II as a young, ambitious, brave and visionary Emperor, unlike his grandfather's, more modest and humbler demeanor. Due to his powerful character, Wilhelm II prefers Chancellors that he can easily control, and who can maintain a low profile in the politics. Under Wilhelm II's leadership, he encourages further technological and industrial development, paving the way to German Empire to get a unique place in global trade with its specialization. While these developments increase the national wealth, but this was not reflected in people's purchasing power. The working class becomes poorer, despite bankers, mostly Jews, becomes richer. The developing technology causes a decline in the need for workforce, exacerbating the challenges faced by a growing population. Developments in chemistry, resulted in new fertilizers, causes the food prices to decrease and leads the farmers into poverty, who eventually migrate to urban areas to seek jobs.

Despite economic turmoil, Wilhelm II sought budget approval from the Reichstag to modernize the army. His ambitions to expand military power, however, intensified with the introduction of Weltpolitik, which was the imperialist foreign policy to make German Empire a world power. The book underlines that Wilhelm II saw Weltpolitik to bring all Germans' together, including liberals, conservatives, social democrats, proving the power of iron in blood in German politics.

Initially the writer expresses her hesitations about the character of Wilhelm II, questioning whether he was intelligent and proactive, or merely ignorant and easily influenced by a small circle of advisors. By the end of the fourth chapter, however, she clearly indicates how easily he was influenced by others, a vulnerability which ultimately leads him to take the decisions that brought his country into the First World War.

In the fifth chapter, Catastrophe, Hojer summarizes the First World War and how Germany's plans failed after the war began. Because of Weltpolitik, Great Britain, France and Russia allies against Germany, culminating

into a war of attrition where both sides face with heavy loses. By the end of the war, Germany faced inevitable military defeat, widespread poverty among its population, with the British naval blockade worsening the situation. These aspects led to end of the war with armistice negotiations, which forced Kaiser Wilhelm II's abdication and declaration of Germany as a republic.

In the final chapter, Hoyer concludes by highlighting the flawed foundations of the German nation, "blood and iron", and how it destroyed borders, empire and military of Germany. But she also emphasizes Bismarck's legacy and its enduring influence, and that it will survive with the rise of defensive nationalism after the defeat in the First World War.

Hoyer summarizes the history of German Empire by touching upon education, literacy, education, religion, economy and socio-cultural changes of the time. She provides a clear picture of the nation-building process that lead to small German states into Germany we know today. Details she focused on, indeed, helps the reader to understand the German society, industry and economy today.

Hoyer's book can be seen as portraying Bismarck as the person who built the German nation -and national identity-, and Wilhelm II as the one who lead to the collapse of the Empire. While this seems a plausible approach initially, the details she provides explain the context of the time. It was the time when the collapse of Ottoman Empire has started, the European powers' competition over its territory was already risking the Concert of Europe, and there was little chance for small German states to survive without a confederation. She also emphasizes how naturally these states stick to Germany even after the First World War. In other words, while she underlines the top-down nature of policies and transformation of German nation, she also gives hints about how inevitable this change was by focusing on the industrial and economic dynamics of the time.

© 2024. This work is licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

CJAS

Cappadocia Journal of Area Studies

Kapadokya Üniversitesi
Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir, Türkiye

T : +90 [384] 3535009 F : +90 [384] 3535125

cjas@kapadokya.edu.tr

ISSN: 2717 - 7254

cjas.kapadokya.edu.tr

